

Tasavallan presidentti Urho Kekkosen valtiovierailu
Ranskaan 1962

Kristian Manelius
Pro gradu – tutkielma
Filosofian, poliittisen historian
ja valtio-opin laitos
Poliittinen historia
Turun yliopisto
Elokuu 2016

Turun yliopiston laatu­järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos

MANELIUS, KRISTIAN: Tasavallan presidentti Urho Kekkosen valtiovierailu Ranskaan
1962

Pro gradu – tutkielma, 84 s.
Poliittinen historia
Elokuu 2016

.....

Tarkastelen pro gradu-tutkielmassani tasavallan presidentti Urho Kekkosen valtiovierailu Ranskaan presidentti Charles de Gaullen vieraaksi lokakuussa 1962. Tutkielma on esittämistavaltaan temaattinen ja siinä tutkitaan valtiovierailua neljästä eri lähestymiskulmasta. Ne ovat vierailun järjestelyt sekä kulku ja siihen olennaisesti liittyvä vierailun pr-puoli, vierailun poliittinen puoli sekä vierailun käsittely mediassa. Ensisijaisena lähdeaineistona on käytetty Suomen ja Ranskan ulkoministeriön sekä Tasavallan presidentin kanslian arkiston materiaalia. Kyseisistä arkistoista löytyi laajasti tietoa valtiovierailusta.

Presidentti Kekkosen vierailu oli ensimmäinen Suomen tasavallan presidentin tekemä valtiovierailu Ranskaan ja se ajoittui mielenkiintoiseen aikaan ajateltuna niin sekä Ranskan että Suomen sisäpoliittista tilannetta kuin kansainvälistäkin tilannetta. Molemmat presidentit olivat nousseet tehtävissään vahvaan asemaan.

Keskeisinä tutkimustuloksina voi mainita ensinnäkin sen, että vaikka Suomen puolueettomuuspolitiikka sai de Gaullelta tunnustuksen, niin rivien välistä oli havaittavissa myös epäilyksiä sitä kohtaan. Toiseksi, vaikka Suomessa toisin haluttiin ajatella, Ranskalle vierailu oli vain yksi muiden joukossa. Presidentti de Gaulle ei koskaan tehnyt vastavierailua Suomeen, vaikka hänet maahan kutsuttiinkin. Kolmanneksi voi mainita sen, että Suomelle vierailu oli tärkeä, ulkoministeriön ja suomalaisten järjestämä Suomi-kampanja teki Suomea ja suomalaisia tunnetuksi Ranskassa. Se oli propagandatoimintaa parhaimmillaan. Neljänneksi median suhtautuminen vierailuun molemmin puolin oli suhteellisen ylistävää ja jopa yliampuvaa, toki myös kritiikkiä jonkun verran esiintyi. Median suhtautumiseen on varmasti vaikuttanut se, että Suomen ulkoministeriö kustansi ranskalaisen lehtimiesryhmän oleskelun Suomessa viikon ajaksi.

Asiasanat: Kekkonen, de Gaulle, Ranska, Suomi, valtiovierailu, 1962, Suomen presidentti, Ranskan presidentti, puolueettomuuspolitiikka, kansainväliset suhteet, Neuvostoliitto, Euroopan integraatio.

Sisällys

1.	Johdanto	1
1.1.	Tutkielman tausta	1
1.2.	Tutkimusmateriaali ja aikaisempi tutkimus	2
2.	Vierailun tausta	4
2.1.	Kekkosen ja de Gaullen presidenttikaudet ennen vierailua	4
2.2.	Suomen ja Ranskan väliset suhteet ennen vierailua.....	9
3.	Vierailun järjestelyt ja kulku.....	12
3.1.	Vierailun poliittiset lähtökohdat	12
3.2.	Vierailun järjestelyt	20
3.3.	Vierailun virallisen osuuden kulku	26
3.4.	Vierailun ”epävirallisen” osuuden kulku.....	35
4.	Vierailun poliittinen osuus	38
4.1.	Presidenttien ensimmäinen keskustelu.....	39
4.2.	Presidenttien toinen keskustelu	48
4.3.	Ulkoministereiden tapaaminen	56
5.	Propagandatoiminta vierailun aikana sekä vierailun käsittely mediassa	57
5.1.	Vierailu suomalaisten oman aikansa PR-tekona.....	57
5.2.	Vierailun käsittely mediassa.....	60
5.2.1.	Ranskalainen media	60
5.2.2.	Suomalainen media.....	66
6.	Lopuksi	71

1. Johdanto

1.1. Tutkielman tausta

Tutkin tässä pro gradu-tutkielmassani tasavallan presidentti Urho Kekkosen valtiovierailua Ranskaan presidentti Charles de Gaullen kutsumana lokakuussa 1962. Kekkosen vierailu oli ensimmäinen Suomen tasavallan presidentin suorittama virallinen valtiovierailu Ranskaan, jonne oli aikaisemmin tehty Suomesta vain epävirallisia vierailuja. Kekkonen teki lisäksi yksityisemmän vierailun Ranskaan vuonna 1969, hieman ennen de Gaullen vallasta luopumista. Vuoden 1962 vierailun jälkeen Kekkonen kutsui de Gaullen vastavierailulle Suomeen, mutta sitä hän ei koskaan ehtinyt tai ei kokenut tarpeelliseksi tehdä. Vastavierailu, jos sitä sillä nimellä voi ylipäätään edes kutsua, tapahtui vasta Valéry Giscard d'Estaingin virkakaudella vuonna 1980. Tämä vierailu taas oli ensimmäinen Ranskan presidentin tekemä valtiovierailu Pohjoismaihin sitten ensimmäisen maailmansodan.¹ Tästä voi päätellä sen, että Pohjoismaat eivät näytelleet suurta roolia Ranskan ulkopoliitikassa, ainoastaan tuolloin 1960-luvun alussa de Gaulle kutsui kaikki Pohjoismaiden päämiehet luokseen. De Gaulle itse ei koskaan tehnyt vierailua Pohjoismaihin. Kutsujen taustalla oli luullakseni de Gaullen halu keskustella Pohjoismaiden kanssa Euroopan integraatiosta sekä saada suora kontakti Pohjoismaihin ilman Ison-Britannian välitystä.

Kekkosen vuoden 1962 vierailu ajoittui melko kriittiseen aikaan ajatellen sekä Suomen että Ranskan sisäpoliittista kuin myös kansainvälistä tilannetta. Kekkosen vierailun yksityisen osuuden aikana 28.10. järjestettiin Ranskassa kansanäänestys presidentin vaalitavan muuttamisesta ja sitä käsiteltiin paljon myös suomalaisissa lehdissä. Lisäksi vierailun aikana oli käynnissä Kuuban ohjuskriisi, jota presidentit myös sivusivat keskusteluissaan. Se oli vaarassa peruuttaa Kekkosen vierailun, mutta näin ei kuitenkaan käynyt.²

---

¹ Klinge 2003, 83.

² Suomi 1994, 89; Kekkosen ja de Gaullen keskustelut, TP:n ja Rva Kekkosen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA; Lacouture 1991, 494.

Graduni käsittelytapa on temaattinen. Vierailun taustaa käsittelevässä toisessa luvussa luon katsauksen Kekkonen ja de Gaullen presidenttikausiin ennen vierailua sekä Suomen ja Ranskan suhteisiin. Tutkielman kolmas luku keskittyy vierailun järjestelyihin ja sen kulkuun sekä protokollakysymyksiin. Neljännessä luvussa käsittelem vierailun poliittista osaa käymällä läpi sekä presidenttien että ulkoministereiden Veri Merikosken ja Maurice Couve de Murvillen keskustelut. Viidennessä luvussa käsittelem vierailua suomalaisten PR-tekona sekä sen käsittelyä niin suomalaisessa kuin ranskalaisessa mediassa. En käytä tutkielmassani vain yhtä tutkimuskysymystä, vaan niitä on useampia, jotka toisaalta tukevat toisiaan. Tutkin sitä, miten vierailu järjestettiin, mitä vierailulla tapahtui, mitä Kekkonen haki vierailulta ja mistä hänen ja de Gaullen välisissä keskusteluissa puhuttiin ja miksi, miten vierailua käsiteltiin mediassa ja miten suomalaisten järjestämä PR-kampanja Suomen tunnetuksi tekemiseksi Ranskassa onnistui.

1.2. Tutkimusmateriaali ja aikaisempi tutkimus

Tutkielmani primäärilähteinä käytän ulkoasiainministeriön arkiston, Kansallisarkistosta löytyvien tasavallan presidentin kanslian sekä Ahti Karjalaisen arkiston, Ranskan ulkoministeriön arkiston (Archives Diplomatiques Françaises, lähdeviitteissä ADF) sekä Urho Kekkonen arkiston materiaalia. Ulkoministeriön arkistossa olen tutustunut Kekkonen vierailusta tehtyyn materiaaliin, suurlähetystöraportteihin sekä *Hyvä veli*-kirjeisiin. Tasavallan presidentin kanslian arkistossa olen lukenut vierailun järjestelyihin liittyvää materiaalia. Oikeuden Ahti Karjalaisen arkiston käyttöön sain hänen tyttäreltään Kukka-Maaria Karjalaiselta. Ranskan ulkoministeriön arkistossa tutustuin vierailusta tehtyihin raportteihin ja sähköisiin. Lisäksi tutustuin melko kattavasti Suomesta sekä myös muista Pohjoismaista tehtyihin kansioihin. Urho Kekkonen arkistossa tutustuin myös vierailumateriaaleihin sekä Kekkonen itsensä kokoamiin vuosikirjoihin vuosilta 1961–1963. Kaikkia edellä mainittuja arkistoja en ole kuitenkaan käyttänyt tähän tutkielmaan lähteinä, sillä monesti samat paperit löytyivät useasta eri arkistosta. Luonteeltaan materiaali keskittyi lähinnä vierailun järjestelyihin, poliittinen

puoli jäi niissä melko vähäiseksi. Alkuperäislähteinä olen käyttänyt myös Charles de Gaullen muistelmateosta *Toivon vuodet 1958-1963* sekä diplomaatti Jussi Mäkisen muistelmateosta *Keskustelen Kekkonen kanssa*.

Kirjallisuuslähteitani ovat muun muassa Juhani Suomen Kekkosesta kirjoittamat elämäkertakirjat sekä hänen toimittamansa Kekkonen päiväkirjat. Käytän lähteinäni lisäksi muun muassa Jean Lacouturen de Gaullesta kirjoittamaa elämäkertasarjan toista osaa *The Ruler 1945–1970* sekä lisäksi lukuisia muita Ranskan ulkopoliitikasta kertovia yleistieoksia, kuten Charles Sowerwinen *France since the 1870* sekä Maurice Vaïssen *La Puissance ou l'influence – La France dans le monde depuis 1958*. Yllämainituista kirjoista olen saanut kokonaiskuvan Suomen ja Ranskan ulko- ja sisäpolitiikasta 1950- ja 1960-luvuilta.

Median suhtautumisesta kertovassa osiossa olen käyttänyt päälähteinäni sekä suomalaisia että ranskalaisia sanoma- ja aikakauslehtiä. Ranskalaisista lehdistä päälähteenäni oli *Le Monde*, suomalaisesta mediasta päälähteinäni olivat Yleisradion vierailusta tekemät uutisraportit sekä useat sanoma- ja aikakauslehdet.

Suomen ja Ranskan suhteista 1960-luvulla ei juuri ole kirjoitettu, joten aikaisempaa tutkimusmateriaalia aiheestani ei juuri ole lukuun ottamatta Tero Heikkisen Helsingin yliopiston poliittisen historiaan kirjoittamaa pro gradu-tutkielmaa *Ranska Suomen ulkopoliitikassa 1962–1969*, jossa Kekkonen vierailua on käsitelty jonkin verran. Juhani Suomi on käsitellyt Kekkos-elämäkerroissaan lähinnä vierailun poliittista antia. On kuitenkin muistettava, että esimerkiksi presidenttien käymistä keskusteluista hän on jättänyt joitakin asioita mainitsematta. Ylipäätään Suomen ja Ranskan väliset suhteet Suomen koko itsenäisyyden ajalta ovat olleet melko vähän tutkimuksen kohteena. Professori Louis Clerc on kirjoittanut kirjan Ranskan ja Pohjoismaiden suhteista itsenäisyyden ensimmäisten vuosikymmenien ajalta. Lisäksi Henrik Tala on laatinut väitöskirjan Ranskan roolista talvisodassa 1939–1940. Muuten tutkimus on ollut aika vähäistä, taustalla voisi kuvitella olevan esimerkiksi suomalaisten tutkijoiden ranskan

kielen taidon puute ja se, että Suomen ja Ranskan välit ovat olleet aina suhteellisen ongelmattomat ja osin jopa etäiset.

2. Vierailun tausta

2.1. Kekkonen ja de Gaullen presidenttikaudet ennen vierailua

Käsittelen tässä luvussa lyhyesti Urho Kekkonen ja Charles de Gaullen presidenttikausia ennen vierailua. Tarkemmin tapahtumat käsitellään muiden käsittelylukujen yhteydessä, jotta ne tulee asetettua paremmin kontekstiin.

Urho Kekkonen ja Charles de Gaulle olivat molemmat presidenttivaltaisen valtion päämiehiä. Molemmat nousivat tehtävissään hyvin vahvaan asemaan, vaikka erityisesti Kekkonen asema oli vielä aika heikko hänen presidenttikautensa alussa. Asema kuitenkin vahvistui, mitä pidemmälle hänen kautensa eteni ja se oli jo melkoisen vahva, kun valtiovierailu Ranskaan toteutui.³ Kekkonen oli valittu tasavallan presidentiksi talvella 1956 voitettuaan tiukassa valitsijamiesvaalissa vastaehdokkaansa K.A. Fagerholmin. Hänen astuessaan virkaansa maaliskuun 1. päivä maassa puhkesi Suomen ammattiyhdistysten keskusliiton alullepanema yleislakko.⁴ Kekkonen heikkoa asemaa kuvaa hyvin esimerkiksi yöpakkaskriisi, joka sai alkunsa siitä, kun Kekkonen joutui nimittämään hänelle ja Neuvostoliitolle epämieluisan hallituksen.⁵

Kekkonen ensimmäisellä presidenttikaudella hänelle tuli ohjenuoraksi puolueettomuuslinja, jonka jo Paasikivi oli laittanut alulle. Ulkovallat oli saatava uskomaan ja luottamaan siihen, ettei Suomi vastaisuudessa tulisi kuulumaan mihinkään valtaryhmittymään, vaan se halusi ylläpitää hyviä suhteita kaikkien kanssa.

---

³ Hänet oli silloin jo valittu toiselle kaudelle.

⁴ Suomi 1992, 47.

⁵ Fagerholmin III hallitus. Hallituksessa oli mukana Kekkonen silloinen poliittinen vihollinen Väinö Leskinen ja muitakin tannerilaisia (Suomi 1992, 148-151).

Juhani Suomen mukaan tältä osin Kekkonen ajattelu säilyi muuttumattomana hänen presidenttikausien ajan. Kekkonen haki valtiovierailuillaan aktiivisesti tunnustusta Suomen puolueettomuuspolitiikalle, myös vuoden 1962 valtiovierailulla Ranskaan. Aluksi Kekkoselle tuotti ongelmia saada tunnustusta Suomen puolueettomuudelle lännestä, esimerkiksi Ruotsi ja Yhdysvallat suhtautuivat siihen kriittisesti. Ruotsin hallitus käytti Suomen puolueettomuuspolitikassa mielellään muotoiluja, joissa korostettiin Suomen puolueettomuuden erikoislaatuista luonnetta, kun taas yksikään Yhdysvaltain edustaja ei onnitellut Kekosta hänen tultuaan valituksi presidentiksi.⁶ Se voi tosin vastoin Juhani Suomen tulkintaa nähdäkseni johtua myös siitä, että Yhdysvaltoja ei miellyttänyt se, että Neuvostoliitto ja kommunistit olivat Kekkonen takana presidentinvaaleissa. Suomen mukaan Kekkoselle vielä puolueettomuuspolitiikkaa tärkeämpää oli hyvien ja luottamuksellisten suhteiden ylläpitäminen Neuvostoliiton kanssa.⁷ Kekkonen ensimmäiselle presidenttikaudelle mahtui muun muassa liittäjäjäsenyyden saaminen EFTA:aan⁸, tämä niin sanottu FINEFTA-sopimus solmittiin maaliskuussa 1961. Sillä on katsottu olleen huomattava merkitys Suomen ankkuroitumisessa läntiseen ”talouspiiriin.”⁹

Suomessa järjestettiin presidentinvaalit tammikuussa 1962 ja Kekkonen pyrki toiselle kaudelleen. Erityisesti SDP:ssä ja kokoomuksessa oli henkilöitä, jotka halusivat eroon Kekkosesta. Hänen vastaehdokkaakseen asetettiin oikeuskansleri Olavi Honka, jonka taakse perustetun Honka-liiton taakse asettuivat kaikki muut eduskuntapuolueet paitsi presidentin oma puolue maalaisliitto ja SKDL. Presidentinvaaleihin kytkeytyi voimakkaasti noottikriisi vuoden 1961 lopussa. Olavi Honka luopui lopulta ehdokkuudesta, kun kriisi oli vielä käynnissä. Vieläkään ei varmasti tiedetä, miksi nootti lähetettiin. Joidenkin tutkijoiden tulkinnan mukaan Neuvostoliiton nootti tähtäsi Honka-liiton kaatamiseen ja olleen jopa Kekkonen itsensä tilaama. Jotkut tutkijat taas katsovat nootin olleen osa kylmän sodan suurvaltapolitiikkaa tuolloin käynnissä olleen Berliinin kriisin vuoksi.¹⁰ Joka tapauksessa, kun Honka luopui ehdokkuudesta, Kekkosella ei ollut

---

⁶ Suomi 1992, 107-109.

⁷ Suomi 1992, 107-109.

⁸ Euroopan vapaakauppajärjestö. Perustajajäseniä olivat Iso-Britannia, Tanska, Norja, Ruotsi, Itävalta, Sveitsi ja Portugali.

⁹ Aunesluoma 2011, 209-210.

¹⁰ Häikiö 1993, 85.

enää varteenotettavia vastaehdokkaita ja hänet valittiinkin toiselle kaudelle tammikuussa 1962.

Ranskasta oli tullut presidenttivaltainen järjestelmä, kun de Gaullen pääministerikaudellaan kirjoittama ja olennaisesti presidentin valtaoikeuksia lisäävä perustuslaki¹¹ oli tullut hyväksytyksi kansanäänestyksessä syyskuussa 1958. Saman vuoden joulukuussa hän tuli valituksi Ranskan viidennen tasavallan ensimmäinen presidentiksi voitettuaan valitsijamiesvaalissa ylivoimaisesti kaksi vastaehdokastaan. Virkaansa hän astui tammikuussa seuraavana vuonna ja de Gaulle halusi jättää lopulliset hyvästit neljännelle tasavallalle. Sitä kuvaa hyvin se, että kun hän virkaanastujaispäivänä kävi edeltäjänsä René Cotyn kanssa laskemassa seppeleen Pariisin Riemukaarelle tuntemattoman sotilaan haudalle, vanha presidentti ei enää päässyt presidentin virka-asuntoon Élysée-palatsiin yhdessä de Gaullen kanssa vaan joutui tyytymään taksikytyiin. De Gaulle ei halunnut mitään muodollista vallanvaihtoa. Presidenttivaltaisen perustuslain taustalla olivat neljännen tasavallan ongelmat, joita olivat muun muassa Indokiinan tilanne, ratkaisematon Algerian kriisi sekä poliittinen epävakaus.¹²

De Gaullen tie Ranskan presidentiksi alkoi viimeistään toukokuussa 1958, kun presidentti René Coty kysyi suurta kansansuosiota nauttinutta kenraalia hallituksenmuodostajaksi. Tässä vaiheessa de Gaulle vielä hylkäsi pyynnön. Hän kuitenkin nousi pääministeriksi jo muutamaa viikkoa myöhemmin, sillä Algeriassa toimineet ranskalaiset kenraalit eivät tunnustaneet Pierre Pfiimlinin hallitusta. De Gaulle sai pääministeriksi noustuaan kansalliskokoukselta täydet valtuudet kirjoittaa uusi perustuslaki, joka sitten hyväksyttiin kansanäänestyksessä syyskuussa.¹³ De Gaullen presidenttikauden alkuvuosiin mahtui esimerkiksi Algerian kriisin ratkaiseminen. Siihen tuli lopullinen ratkaisu vuonna 1962, kun Algerian itsenäistyminen hyväksyttiin

---

¹¹ Mm. oikeus hajottaa Kansalliskokous ja erottaa pääministeri, kriisitilanteessa mahdollisuus ottaa lähes täydet valtaoikeudet käyttöön. Presidentti ”Ranskan ja tasavallan tulevaisuuden takaaja.” (Lähde: Sowerwine 2001, 305).

¹² Sowerwine 2001, 20-21; Berstein 1993, 24-25.

¹³ Sowerwine 2001, 296–301.

kansanäänestyksessä. Käsittelen tarkemmin kriisiä vierailun poliittista osiota käsittelevässä luvussa 4.

Algerian sodan päättymisen aikoihin ja sen jälkeen de Gaulle dominoi Ranskan politiikkaa, pääministerit noudattivat hänen ohjeitaan. Pääministeriksi vuonna 1962 nimitetty Georges Pompidou koki itse olevansa lähinnä teknokraatti, joka vain pisti de Gaullen tavoitteita käytäntöön. Jos presidentin harjoittama politiikka oli epäsuosittua, pääministeri joutui eroamaan. Vuoden 1962 aikana de Gaulle sai idean, että presidentinvaalien vaalitapaa muutettaisiin. Vain kerran käytössä ollut valitsijamieskokous korvattaisiin yleisellä kansanäänestyksellä. Jean Lacouturen mukaan de Gaulle pelkäsi oman asemansa puolesta Algerian sodan jälkeen ja halusi suoralla valinnalla vahvistaa omaa asemaansa. Suunnitelma herätti suurta kritiikkiä, jotkut kokivat sen olevan paluu diktatuuriin. De Gaullen aikana järjestettiin useita kansanäänestyksiä, edellinen kansanäänestys oli järjestetty keisari Napoleon III:n valtakaudella. Kritiikkiä esiintyi myös sen takia, koska toteutuessaan aloitteen olisi katsottu lisäävän presidentin valtaa kansalliskokouksen kustannuksella. De Gaulle ei itse voinut hyväksyä kritiikkiä perustuslakia kohtaan, sillä omasta mielestään hän itse oli ”tärkein inspiroija uusille instituutioille”.¹⁴

Perustuslain muutossuunnitelmien takia Ranskan kansalliskokouksen alahuone äänesti protestiksi Pompidoun pois pääministerin paikalta lokakuussa 1962, mutta de Gaulle osoitti poliittisen mahtinsa hajottamalla alahuoneen ja nimittämällä Pompidoun uudestaan pääministeriksi. De Gaullen aloite presidentin valintatavan muutoksesta meni läpi kansanäänestyksessä Kekkosen valtiovierailun jälkeen 29. lokakuuta, kun 62 prosenttia kansasta äänesti sen puolesta. Lisäksi pari viikkoa kansanäänestyksen jälkeen seuranneissa kansalliskokouksen vaaleissa gaullistinen UNR (Union pour la Nouvelle République) pysyi suurimpana puolueena vasemman siiven selvästä noususta huolimatta ja täten Pompidou jatkoi pääministerinä.¹⁵ De Gaulle oli näyttänyt voimansa ja hänen ei tarvinnut nyt erota. Hän oli ilmoittanut eroavansa, jos aloite presidentin

---

¹⁴ Lacouture 1991, 488–493.

¹⁵ Sowerwine 2001, 317.

vaalitavan muuttamisesta ei olisi mennyt kansanäänestyksessä läpi tai jos enemmistö sille olisi ollut hyvin pieni. Mahdollisuus siihen oli olemassa, sillä gallupit eivät olleet presidentille suosiollisia ennen äänestystä.¹⁶ Ranskan sisäpoliittinen tilanne oli siis Kekkonen vierailun aikana hyvin tulenarka. Jännittävää tässä Kekkonen valtiovierailun kannalta oli se, että de Gaullella oli vierailun aikana käynnissä kampanjointi käytännössä oman virkansa puolesta.

Yhteenvedona voisi todeta, että sekä Kekkonen että de Gaullen valta kasvoi sitä suuremmaksi, mitä pidemmälle heidän presidenttikautensa etenivät. He onnistuivat käyttämään vaikeita ulkopoliittisia tilanteita hyödykseen. Vaikka de Gaullella oli tiukka kampanja asemastaan käynnissä edellä mainitun kansanäänestyksen takia vierailun aikana, hän oli kuitenkin onnistunut sementoimaan valtansa kuten esimerkiksi yllämainituista Pompidoun kommenteista käy ilmi. Hän koki olevansa vain teknokraatti, joka toteutti presidentin toiveita. Kekkonen asema oli myös heikko pitkään ja oli täysin mahdollista, että hän olisi voinut hävitä presidentinvaalit 1962. Kuitenkin noottikriisi ja voitto presidentinvaaleissa, oli se sitten Neuvostoliiton tuen ansiota tai ei, sementoi hänen valtansa ja oli selvää, ettei hän normaaleja vaaleja enää tulisi häviämään. Kekkonen asema oli siis jo melko vahva hänen matkustaessaan Ranskaan.

Lisäksi voi todeta, että de Gaulle ja Kekkonen eivät ennen Kekkonen valtiovierailua olleet juuri tekemisissä keskenään. Luultavasti ainoat kontaktit heidän välillään ennen valtiovierailua olivat ne, kun Kekkonen lähetti de Gaullelle oman tilannearvionsa Neuvostoliiton politiikasta Berliinin-kysymyksessä vuonna 1959 sekä raportin Neuvostoliiton sisäpoliittisesta tilanteesta vuonna 1960.¹⁷ Näkemys siitä, että presidentit eivät juuri keskenään tekemisissä olleet, perustuu siihen, että de Gaullea ei mainita kuin muutamaan otteeseen Kekkonen omissa päiväkirjamerkinnöissä eikä

---

¹⁶ Lacouture 1991, 492–493.

¹⁷ Suomi 1992, 238-239; Kanava nro 4-5/2005. De Gaullen Ranska - Suomen suuri kummisetä. Suomen Ranskan-suurlähettilään Gunnar Palmrothin oli tarkoitus kirjoittaa raportti Neuvostoliiton sisäpoliittisesta tilanteesta de Gaullelle, mutta Kekkonen kirjoittikin sen itse.

Juhani Suomi mainitse Kekkonen ensimmäistä presidenttikautta käsittelevässä elämäkertasarjan osassa de Gaullen kuin pariin otteeseen.

2.2. Suomen ja Ranskan väliset suhteet ennen vierailua

Suomen ja Ranskan suhteet erityisesti kylmän sodan aikana ja myös muuten koko Suomen itsenäisyyden ajalta ovat olleet hyvin vähän tutkimuksen kohteena. On yllättävää, ettei Ranska ole Suomessa juuri innostanut historiantutkijoita, vaikka Ranskan ja erityisesti presidentti de Gaullen rooli oli suhteellisen tärkeä 1960-luvulla Suomen integraatoratkaisujen kohdalla. Esimerkiksi Suomen ulkomaankaupalle oli suureksi eduksi Ison-Britannian pysyminen Euroopan talousyhteisön (EEC) ulkopuolella 1960-luvulla ja se ei olisi onnistunut ilman presidentti de Gaullea. Britannia pääsi jäseneksi vasta Georges Pompidoun presidenttikaudella vuonna 1973.¹⁸

Ranska oli ensimmäisiä maita, joka tunnusti Suomen itsenäisyyden 4.1.1918, samana päivänä itsenäisyyden tunnustivat myös Neuvosto-Venäjä, Ruotsi ja Saksa.¹⁹ Itsenäisyyden tunnustaminen herätti Ranskassa kritiikkiä, koska Suomen katsottiin olleen hyvin läheinen Saksan kanssa. Diplomaattisuhteiden solmiminen siirtyi kuitenkin vuoteen 1919 asti, kun Ranska ei voinut hyväksyä saksalaisia joukkoja Suomessa maan sisällissodan aikana eikä sitä, että Suomeen suunniteltiin saksalaisen kuninkaan monarkiaa. Ranska kuitenkin kävi tuolloin vielä sotaa Saksaa vastaan. Ranskalaisten raporteissa kotimaahansa Saksa nähtiin jopa sisällissodan todellisena voittajana ja ranskalainen lehdistö katsoi Suomen olevan Saksan miehittämä.²⁰ Suomihan oli tehnyt

---

¹⁸ Bache – Stephen 2006, 540-542; Aunesluoma 2011, 241.

¹⁹ Paloposki, Jyrki: ” Euroopan maat tunnustavat Suomen itsenäisyyden - vivat, floreat, crescat”. Artikkelin Suomen ulkoasiainministeriön www-sivuilla 11.1.2008. <

<http://www.formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=107665&contentlan=1&culture=fi-FI> > [Sivu luettu 4.5.2016].

²⁰ Clerc 2011, 62–63; Suomen ja Ranskan väliset suhteet”. Suomen Pariisin-suurlähetystön www-sivut. < <http://www.finlande.fr/public/default.aspx?nodeid=32230&contentlan=1&culture=fi-FI> > [Sivu luettu 4.5.2016].

sisällissodan aikana Saksan kanssa sopimuksen, joka yhdessä maiden välisen kauppasopimuksen kanssa olisi käytännössä tehnyt Suomesta Saksan protektoraatin.²¹

Saksan hävittyä sodan marraskuussa 1918, Suomen oli kuitenkin päästävä irti saksalaissuuntauksesta. Jo aiemmin saksalaissuuntausta vastustanut kenraali Mannerheim kävi Lontoossa ja Pariisissa vakuuttamassa, että Suomi luopuu siitä ja lähestyy länsivaltoja. Se tyydytti Ranskaa ja maa solmi Suomen kanssa diplomaattisuhteet huhtikuussa 1919. Suomen ensimmäiseksi suurlähettilääksi Ranskaan nimitettiin Carl Enckell, joka kuitenkin aloitti tehtävissään vasta elokuussa. Samoihin aikoihin myös Ranska lähetti Suomeen diplomaattisen edustajansa.²²

1920- ja 1930-lukujen aikana Suomi panosti Suomi-kuvan luomiseen²³ Ranskassa, vaikka siihen oli aluksi suomalaisten diplomaattien keskuudessa melko vähän innostusta. Suomesta pyrittiin luomaan kuva, että maa edusti ”Pohjoismaista mallia”. Propagandatoiminnan voi katsoa onnistuneen, sillä vuonna 1926 Suomen nähtiin olevan samalla tasolla Baltian maiden kanssa, mutta neljä vuotta myöhemmin ranskalainen toimittaja laski Suomen jo Pohjoismaiden joukkoon. Ranskalaisissakin piireissä oli paljon ihailua Suomea kohtaan. Maiden suhteissa oli toki myös ongelmia, esimerkiksi Suomen toiminta Ahvenanmaan kysymyksessä herätti paljon kritiikkiä ranskalaisessa lehdistössä. Suomen lähettiläänä Pariisissa itsenäisyyden alkuvuosina toiminut Carl Enckell katsoi, että Ranskaa kiinnosti Suomessa vain se, että se halusi Suomen luovan ystävälliset suhteet Neuvostoliiton kanssa. Ranskalaisten suhtautuminen Suomeen oli monelta osin ristiriitaista 1920- ja 1930-lukujen aikana.²⁴

Suomen ja Neuvostoliiton välinen talvisota 1939–1940 herätti Ranskassa kiinnostusta. Henrik Talan väitöskirjan mukaan Ranskan vaikutus talvisotaan oli hyvin keskeinen,

---

²¹ Vares 1998, 107.

²² ”Suomen ja Ranskan väliset suhteet”. Suomen Pariisin-suurlähetystön www-sivut. <<http://www.finlande.fr/public/default.aspx?nodeid=32230&contentlan=1&culture=fi-FI>> [Sivu luettu 4.5.2016].

²³ Tietyissä yhteyksissä käytetty sanaa propagandatoiminta.

²⁴ Clerc 2011, 133-145.

Ranskan motiivit eivät kuitenkaan olleet täysin pyyteettömät vaan Suomen avustamiseen vaikutti hyvin paljon Ranskan sisäpoliittinen tilanne. Pääministeri Edouard Daladier oli tullut siihen tulokseen, että hänen hallituksen kannatuksensa säilyttämiselle oli tärkeää säilyttää antikommunististen voimien tuki ja Suomen tukeminen taistelussa suurta naapuriaan vastaan oli hyvä tilaisuus siihen. Talan tulkinnan mukaan Ranskan avuntarjoukset saivat Stalinin tarjoamaan rauhaa Suomelle juuri silloin, kun Suomen armeija oli luhistumispisteessä. Daladier joutui jopa eroamaan tehtävistään talvisodan avun epäonnistumisen takia. Talan arvion mukaan Ranska tuskin olisi tarjonnut apua Suomelle, jos talvisota olisi alkanut kuukautta aiemmin, sillä Saksan hyökkäystä länteen odotettiin tapahtuvaksi loka-marraskuussa.²⁵ On kuitenkin muistettava, että Talan tulkinnat eivät edusta valtavirtaa suomalaisten historiantutkijoiden keskuudessa.

Ranskan jouduttua Saksan miehittämäksi kesällä 1940 Suomi tunnusti virallisesti Vichyn Ranskan hallituksen, jo siis vuosi ennen jatkosodan syttymistä. Ranskan vapauttamisen ja Vichyn Ranskan lakattua olemasta kysymykseksi nousi se, että tunnustaako Suomi de Gaullen johtaman Ranskan väliaikaisen hallituksen. Asiaa tiedusteltiin muiden maiden lähetystöistä. Kun Iso-Britannia, Yhdysvallat ja Neuvostoliitto tunnustivat de Gaullen hallituksen lokakuun lopussa 1944, Suomi halusi tehdä saman. Suomi asetti kuitenkin tunnustamiselle ehtoja, joita Ranska ei voinut hyväksyä, joten tunnustaminen siirtyi. Kuitenkin marraskuussa diplomaattiset suhteet solmittiin ja Suomi tunnusti de Gaullen hallituksen. Ranska halusi nimittää poliittiseksi edustajakseen Suomeen Daniel Lévin. Hänen nimittämisensä viivästyi, sillä Hotelli Tornissa majailleella valvontakomissiolla kesti useita kuukausia antaa hyväksyntänsä nimitykselle. Vasta kesäkuussa 1945 nimitys vahvistettiin.²⁶

Vuonna 1947 perustettiin uusi Suomi-Ranska yhdistys. Lévi oli huomannut, että Suomessa oli tilausta ranskalaiselle kulttuurille. Angloamerikkalaisuuden ja neuvostoliittolaisuuden kilpailu sai monet lähestymään ranskalaista kieltä ja kulttuuria.

---

²⁵ Tala 2014, 284-287.

²⁶ Suomen ja Ranskan väliset suhteet”. Suomen Pariisin-suurlähetystön www-sivut. <<http://www.finlande.fr/public/default.aspx?nodeid=32230&contentlan=1&culture=fi-FI>> [Sivu luettu 4.5.2016; Seppinen 2008, 65-67.

Se vaikutti neutraalilta niiden silmissä, jotka eivät halunneet olla toista osapuolta vastaan.²⁷ Tiedossani ei kuitenkaan ole, että kuinka paljon yhdistyksessä oli parhaimmillaan jäseniä.

Suomen ja Ranskan suhteissa ei suuria ongelmia ollut sodan jälkeisenä aikana, ongelmat liittyivät lähinnä talvisodan aikaisiin asetoimituksiin, joita Ranska oli myynyt Suomelle luotolla. Suomen lähettiläänä Pariisissa toiminut Johan Helo pääsi jopa laskemaan seppeleen Tuntemattoman sotilaan haudalle Riemukaarelle. Siitä Helo päättelikin, että Suomi ei ole menettänyt *”Ranskan perinteistä suosiota sodassa näyttelemästään osasta huolimatta”*. Ranskassa pyrittiin unohtamaan Suomen liittolaisuus Saksan kanssa. On myös muistettava, että Suomen ja Ranskan suhteet eivät koskaan muodostuneet sodan aikana vihamielisiksi.²⁸ Se, että liittolaisuus Saksan kanssa pyrittiin unohtamaan, käy hyvin ilmi myös de Gaullen ja Kekkonen välisistä neuvotteluista, joissa de Gaulle sanoi, että Suomella ei ollut sodassa muita vaihtoehtoja.²⁹

3. Vierailun järjestelyt ja kulku

3.1. Vierailun poliittiset lähtökohdat

Urho Kekkonen vierailu kuului pohjoismaisten valtionpäämiesten tai pääministerien Ranskan-vierailujen sarjaan. Lyhyen ajan sisällä de Gaullen luona vierailivat Kekkonen lisäksi muiden Pohjoismaiden kuninkaat kuin niiden pääministeritkin. Tuohon aikaan Ranskalla oli Pohjoismaista Tanskan kanssa parhaat välit ja se näkyy myös vierailujen määrässä, sillä tanskalaisia poliitikkoja kävi usein Ranskassa ja päinvastoin. Suhteet Tanskaan tosin kärsivät hieman, kun de Gaulle torppasi Ison-Britannian EEC-jäsenyyden vuonna 1963. Tanska oli nimittäin laittanut oman hakemuksensa EEC:hen päivää ennen

---

²⁷ Seppinen 2008, 69.

²⁸ ”Suomen ja Ranskan väliset suhteet”. Suomen Pariisin-suurlähetystön www-sivut. <<http://www.finlande.fr/public/default.aspx?nodeid=32230&contentlan=1&culture=fi-FI>> [Sivu luettu 4.5.2016]; Seppinen 2008, 145.

²⁹ Kenraali de Gaullen ja Presidentti Kekkonen keskustelu 24.10.1962 klo 12.30-13.15. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

Britannian hakemusta. Kun de Gaulle sitten esti Britannian jäsenyyden, myös Tanska veti hakemuksensa pois. Se ei halunnut olla EEC:ssä mukana ilman Britanniaa, sillä Tanska oli hyvin tiukasti taloudellisessa yhteistyössä Britannian kanssa.³⁰ De Gaullen jyrkkyys esti jatkossakin Tanskan jäsenyyden EEC:ssä ja jäsen siitä tuli vasta samana vuonna kuin Britanniaasta eli vuonna 1973.³¹

Ruotsin kanssa Ranskalla oli hieman heikommat välit esimerkiksi Ruotsin kritisoitua Ranskaa Algerian kriisin hoitamisesta ja dekolonisaation epäonnistumisesta, mutta silti suhteet olivat kuitenkin menossa parempaan suuntaan. Ruotsin ja Ranskan suhteiden viilentymiseen vaikutti myös se, että Ruotsi oli ainoana länsimaana äänestänyt YK:n yleiskokouksessa vuonna 1959 Algerian itsenäistymisen puolesta. Ranska ja erityisesti de Gaulle näkivät Ruotsin toiminnan suorana loukkauksena Ranskaa kohtaan ja siksi maiden väliset suhteet menivät hetkeksi jäihin.³² Keskusteluissa de Gaullen ja pohjoismaisten pääministereiden välillä keskusteltiin pääosin EEC:hen ja EFTA:an liittyvistä kysymyksistä. Myös Suomen asema EFTA:ssa oli keskustelujen kohteena.³³

Tutustuin Ranskan ulkoministeriön arkistossa Kekkonen vierailua ja Suomea käsitelleen arkistomateriaalin lisäksi myös muiden Pohjoismaiden valtionpäämiesten ja pääministereiden vierailuja käsitelleeseen arkistomateriaaliin. Kekkonen vierailusta materiaalia oli selvästi eniten, luultavasti taustalla on se, että kyseessä oli ensimmäinen itsenäisen Suomen päämiehen tekemä valtiovierailu Ranskaan ja muutenkin suomalaisten poliitikkojen vierailut Ranskaan olivat harvinaisia. On myös muistettava, että protokollassa Kekkonen oli korkeammassa asemassa kuin pääministerit. Luultavasti juuri siksi Kekkonen vierailun järjestelyissä suomalaiset ottivat enemmän mallia Norjan kuningas Olavi V:n vierailusta kuin pohjoismaisten pääministereiden vierailuista. Muiden Pohjoismaiden osalta vierailut olivat enemmän tavanomaisia ja enemmän

---

³⁰ Relations franco-danoises, 22.1.1963. Série 13, Sous-Série, Dossier 1, Danemark. Relations politiques France-Danemark. ADF.

³¹ Bache – Stephen 2006, 540-542.

³² Marie Demker, "A Magic Moment in Swedish Foreign Policy Voting 'YES' to Algerian Self-determination in 1959". Cooperation and Conflict-lehti kesäkuu 1998 <http://cac.sagepub.com/content/33/2/130.abstract> [Sivu luettu 2.4.2016].

³³ Esimerkiksi: Visite officielle de M. Couve de Murville à Copenhague, entretiens avec M. Krag. Séance du 31 août 1961. Série 13, Sous-Série, Dossier 1, Danemark. Relations politiques France-Danemark. ADF.

työvierailun tyyppisiä. Tosin Ruotsin pääministeri Tage Erlander oli ensimmäinen ruotsalainen Ranskassa vierailut Ruotsin hallituksen johtaja yli 300 vuoteen. Edellinen oli ollut kuningatar Kristiinan holhoojahallitsija Axel Oxenstierna 30-vuotisen sodan aikana vuonna 1635.³⁴

Kekkonen kutsumiselle valtiovierailulle Ranskaan oli useita eri syitä, esimerkiksi Euroopan vapaakauppa-alueeseen ja Neuvostoliittoon liittyvät kysymykset. Kyseessä ei ollut myöskään mikään myötämielisyys tai halu tavata kollega toisesta maasta, jossa oli samankaltainen presidenttivaltainen hallitusmuoto, vaikka näin de Gaulle viestissään Kekkoselle kirjoitti. Kekkonen päiväkirjojen mukaan de Gaulle halusi tavata hänet, koska hän oli Neuvostoliiton kommunistisen puolueen pääsihteeri Nikita Hruštševin hyvä tuttava. Kekkonen tapasikin Hruštševin vain reilu viikko ennen lähtöään Ranskaan siksi, että hän voisi viedä de Gaullelle tuoretta tietoa Neuvostoliiton tilanteesta.³⁵

Kiinnostava anekdootti edellä mainittuun löytyi presidentti Kekkonen omista päiväkirjoista, joissa hän kertoi helmikuussa 1960 keskustelleensa Suomen Pariisinsuurlähettiläs Palmrothin kanssa. Palmroth oli tavannut Ranskan ulkoministeriön virkamiehen. Hän oli kertonut Palmrothille, että de Gaulle tulisi sanomaan Hruštševille, että länsi ei tule antamaan periksi Neuvostoliitolle ja hänet laitettaisiin järjestykseen. Palmroth oli arvioinut, että de Gaulle haluaisi esiintyä Suomeen nähden ”vanhempana setänä”, jonka luokse Suomi tulisi valittelemaan vaikeuksistaan Neuvostoliiton kanssa.³⁶ Näin ei käynyt, vaikka Kekkonen halusi, että de Gaullen Ranska johtaa Eurooppaa.³⁷ Siltäkin osalta voi ajatella, että vierailu oli tärkeä. Kekkonen tapasi miehen, jonka hän halusi olevan läntisen Euroopan johtohenkilö. Ranskan kutsun motiivina ei ollut halu kouluttaa Kekkoa, kuten Isolla-Britannialla ja Yhdysvalloilla osittain oli edellisvuonna.

---

³⁴ Kansiot Ruotsin, Norjan ja Tanskan pääministereiden ja kuninkaiden vierailuista Ranskaan sekä kansio Kekkonen vierailusta, ADF; Malmborg 2001, 492.

³⁵ Suomi 1994, 85-86.

³⁶ Urho Kekkonen päiväkirjat. 1, s.315 (24.2.1960).

³⁷ Suomi 1994, 97.

Ranskassa Kekkonen sai tilaisuuden selittää Suomen omaksumaa puolueettomuuspolitiikkaa ja toimintaa Neuvostoliiton naapurina.³⁸

Ranskan presidentti oli ollut tietoinen Kekkonen Neuvostoliiton-tuntemuksesta jo pari vuotta aiemmin vuonna 1960, kun hän oli pyytänyt suurlähettiläs Palmrothilta analyysia Neuvostoliiton sisäpoliittisesta tilanteesta, mutta Kekkonen kirjoittikin raportin itse. Mikko Ruotsalaisen mukaan taustalla Kekkonen kutsumiseen oli se, että de Gaulle halusi saada niin sanotun ”sisäpiirin näkökulman” Neuvostoliiton sisäpolitiikkaan. De Gaullella oli varastrategiana lähentyminen Kremlin kanssa, jos amerikkalainen hegemonia lisääntyisi Euroopassa. Sitä ja EEC:hen liukunutta supranationalismia³⁹ de Gaulle pyrki vähentämään esimerkiksi Fouchet-suunnitelmalla⁴⁰, jonka tarkoituksena oli luoda ”Euroopan Yhdysvallat”. Taustalla toki oli myös se, että de Gaulle halusi pitää Ranskan vaikutusvallan Euroopassa suurena.⁴¹

Fouchet-suunnitelma ei kuitenkaan saanut kannatusta, ei edes Länsi-Saksassa, vaikka maan liittokansleri Konrad Adenauer ja de Gaulle olivat läheisiä toisilleen. Saksalaiset pitivät suunnitelmaa jopa de Gaullen poliittisen uran suurimpana virheenä.⁴² Ranskan ja Länsi-Saksan välinen yhteistyö oli alkanut Adenauerin ja de Gaullen yksityisestä tapaamisesta de Gaullen maatilalla Colombey-les-deux-Eglisesissä syyskuussa vuonna 1958. Ranska ja Länsi-Saksa tekivät täten sovinnon 13 vuotta toisen maailmansodan päättymisen jälkeen, vaikka sitä oli ranskalaisten taholta yritetty jo aiemmin. De Gaulle itse ei ollut aiemmin mitenkään innokkaasti palauttamassa suhteita ennalleen. Presidenttikausillaan De Gaulle katsoi, että Eurooppa tarvitsi erityisesti Pariisin ja Bonnin välistä yhteistyötä.⁴³

---

³⁸ Soikkanen 2003, 245.

³⁹ Valtiolta pois annettu valta, tässä tapauksessa EEC:n jäsenvaltiot ovat antaneet omaa toimivaltaansa sille.

⁴⁰ Poliitikko Christian Fouchet'n mukaan nimetty.

⁴¹ Väisse 2009, 103; Kanava nro 4-5/2005. De Gaullen Ranska - Suomen suuri kummisetä.

⁴² Troitiño 2008, 151.

⁴³ Väisse 2009, 101-102; Sutton 2007, 86.

Fouchet-suunnitelman kariutuminen ei kuitenkaan kaatanut maiden välejä vaan ne vain vahvistuivat ja suunnitelman kaaduttua maat päätyivät lopulta solmimaan Élysée-sopimuksen tammikuussa 1963. De Gaullen tavoitteena oli luoda tällä sopimuksella luoda ranskalais-saksalainen akseli Euroopan turvallisuuspolitiikalle. Lisäksi siinä säädettiin Länsi-Saksan ja Ranskan välisen yhteistyön puitteet monilla politiikan eri aloilla ja veloitettiin maiden johtajat tapaamaan toisiaan säännöllisesti.⁴⁴ Sopimus kuitenkin osittain vesittyi, kun Saksan liittopäivät lisäsi siihen NATO:n ja Yhdysvaltain asemaa Euroopan puolustuksessa vahvistavan esipuheen.⁴⁵

Tämän jälkeen de Gaulle alkoi lähentyä Neuvostoliittoa ja siltä osalta tapahtunut kytkeytyi osaltaan myös Kekkosen Ranskan-vierailuun, vaikka vierailun aikana lokamarraskuussa 1962 Élysée-sopimuksen vesittymiseen ei vielä uskottu. Joidenkin analyysien mukaan de Gaulle tosin oli alkanut lähestyä Neuvostoliittoa heti tultuaan presidentiksi vuonna 1958. Hän esimerkiksi tunnusti toisen maailmansodan jälkeisen Saksan ja Puolan rajan eli Oderin-Neissen-linjan vuonna 1959.⁴⁶ Myös Neuvostoliitossa oltiin tyytyväisiä siihen, että de Gaulle pyrki Yhdysvaltain vaikutusvallan vähentämiseen, vaikka Hruštšev piti de Gaullea Neuvostoliiton vihollisena samoin kuin de Gaulle piti kommunismia vihollisenaan.⁴⁷

Ennen vierailua kirjoitetussa Ranskan ulkoministeriön raportissa⁴⁸, joka koski Suomen ja Ranskan sen hetkisiä suhteita, maiden välillä ei katsottu olevan suurempia ongelmia ja mitään kiistoja ei ollut. Maiden välejä kuvailtiin sydämellisiksi. Ranskassa tunnuttiin olevan tyytyväisiä esimerkiksi Suomen suhtautumiseen Ranskan ulkopolitiikkaa ja erityisesti Algerian kriisiä kohtaan. Raportissa kiiteltiin ulkoministeri Veli Merikosken kommentteja YK:n yleiskokouksessa, jossa Suomi oli ilmoittanut hyväksyvänsä de Gaullen toiminnan Algeriassa. Algeria oli itsenäistynyt aiemmin saman vuoden aikana.⁴⁹

---

⁴⁴ Vaïsse 2009, 103; Kanava nro 4-5/2005. De Gaullen Ranska - Suomen suuri kummisetä.

⁴⁵ Kanava 4-5/2005, De Gaullen Ranska - Suomen suuri kummisetä.

⁴⁶ Vaïsse 2009, 103; Kanava nro 4-5/2005. De Gaullen Ranska - Suomen suuri kummisetä.

⁴⁷ Lacouture 1991, 397; Kanava 4-5/2005. De Gaullen Ranska – Suomen suuri kummisetä.

⁴⁸ Oli eräänlainen valtiovierailua varten tehty taustapaperi.

⁴⁹ Rapports Franco-finlandaises 18.10.1962. Protocole 671. ADF.

Tässä suhteessa esimerkiksi Suomen ja Ruotsin toiminta poikkesi toisistaan. Ruotsihan suututti Ranskan äänestämällä jo vuonna 1959 YK:ssa Algerian itsenäisyyden puolesta.

Raportissa kiiteltiin myös suomalaisten kiinnostusta ranskan kieltä ja kulttuuria kohtaan, ranskan kieli oli tuolloin kolmanneksi luetuin vieras kieli kouluissa Suomessa. Suomen ja Ranskan kulttuurisuhteilla oli jo pitkät perinteet usean vuosikymmenen ajalta, olihan Ranska tietyllä tapaa ihannemaa suomalaisille taiteilijoille. Raportin mukaan ranskalaiset odottivat vierailun aikana suomalaisten kysyvän mahdollisuuksia uusien kauppasuhteiden solmimiseen.⁵⁰ Vierailun aikana suomalaiset kävivät useissa eri teollisuuslaitoksissa. Lähdemateriaalista en löytänyt tietoa siitä, että solmittiin uusia kauppasuhteita ja jos solmittiin, niin vaikuttiko se positiivisesti Suomen ja Ranskan väliseen kauppaan.

Kyseisessä Ranskan ulkoministeriön raportissa luotiin katsaus myös Suomen ulkosuhteisiin Neuvostoliittoon ja toisaalta taas länsivaltoihin. Neuvostoliiton kohdalla tuotiin esille uusi ulkopoliittikka, jota Paasikivi ja Kekkonen olivat harjoittaneet jo yli viidentoista vuoden ajan tavoitteenaan säilyttää Suomen itsenäisyys. Raportissa katsottiin, että Suomi oli joutunut luopumaan sen myötä luontaisesta taipumuksestaan katsoa lännen suuntaan ja pyrkiä sopeutumaan Moskovasta tulevaan painostukseen, jota oli pyrittävä vastustamaan kaikissa mahdollisissa tapauksissa. Raportissa käsiteltiin lisäksi tarkemmin muun muassa YYA-sopimusta ja noottikriisiä sekä Saimaan kanavan vuokraamista Suomelle, jonka katsottiin tuovan Neuvostoliitolle yhden painostuskeinon lisää.⁵¹

Raportissa on kuitenkin havaittavissa rivien välistä kritiikkiä Suomen puolueettomuuslinjaa kohtaan. Raportissa katsottiin, että Suomen puolueettomuus on Neuvostoliiton ohjaamaa, joka näkyy muun muassa siinä, että Suomi ei ole tunnustanut

---

⁵⁰ Rapports Franco-finlandaises 18.10.1962. Protocole 671. ADF.

⁵¹ Rapports Franco-finlandaises 18.10.1962. Protocole 671. ADF.

Länsi-Saksaa ja EFTA-sopimukseen saatiin Neuvostoliitolle suosituimmuusasema.⁵² Neuvostoliiton kontrolloima puolueettomuus voisi johtaa Suomen sellaiseen asemaan, että todellista puolueettomuuslinjaa olisi vaikeampi toteuttaa.⁵³ Voi sanoa siis ylipäätään, että Ranskan ulkoministeriön näkemys heijastelee pelkoa, että Suomi olisi ollut ajautumassa liikaa Neuvostoliiton vaikutusvallan piiriin. Näkemys on hieman kaksijakoinen, kun toisaalla Suomen puolueettomuuspolitiikkaa kiiteltiin ja toisaalta taas pelättiin naapurivaltion vaikutusvallan kasvua. Puolueettomuutta kiiteltiin siis virallisissa puheissa, mutta pinnan alla yritettiin suitsia tai ainakin toivottiin, ettei Suomi liukuisi liikaa idän suuntaan. Pelko oli samanlainen kuin Britannialla ja Yhdysvalloillakin. On kuitenkin selvää, että vierailun aikana ranskalaiset eivät halunneet kritisoida suoraan Suomen puolueettomuutta. Silloin he näkivät varmasti parhaaksi julkisesti tukea Kekkosta.

Keinoja Neuvostoliiton vaikutusvallan vähentämiseen ei tuotu esille, mutta voisi kuvitella, että taustalla olisi samoja keinoja kuin mitä Vesa Vares on tuonut esille Yhdysvaltojen ja Ison-Britannian keinoista Suomen tapauksessa. Niitä olivat esimerkiksi näkymätön talousapu tai Suomen puolueettomuuden esilletuominen silloin kuin katsottiin Neuvostoliiton sen eniten kyseenalaistavan. Näin siltikin, vaikei puolueettomuuteen olisi itsekään uskottu.⁵⁴

Suomen puolueettomuus oli asia, joka selvästi kiinnosti ranskalaisia ja de Gaullea, sillä suurlähettiläs Palmroth oli vähän ennen vierailua keskustellut Ranskan presidentinviraston pääsihteerin Étienne Burin des Roziers'n kanssa pitkään aiheesta. Keskustelun aikana kävi ilmi se, että Suomen yksi päätavoite valtiovierailulta oli nimenomaan saada Ranskalta tunnustus Suomen puolueettomuudelle. Neuvostoliitto oli myös asia, joka herätti huolta pääsihteerissä, sillä hän kysyi Palmrothilta, että miten noottikriisiä oli Suomessa arvioitu. Palmroth vastasi, että hänen mukaansa Suomen

---

⁵² Tässä kohtaa voisi esittää kritiikkiä raportin laatijaa kohtaan, sillä eihän Suomi ollut tunnustanut myöskään Itä-Saksaa.

⁵³ Politique extérieure de la Finlande, 18.10.1962. Protocole 671. ADF.

⁵⁴ Vares 2010, 324-325.

puolueettomuus oli hyvin kestänyt sen ja puolueettomuus oli hänen mukaansa jopa vahvistunut.⁵⁵

Palmrothin tulkintaa Suomen puolueettomuuden vahvistumisesta noottikriisin seurauksena ei voi sanoa olevan paikkansapitävä, sillä lukuisten historiantutkijoiden mukaan noottikriisin tarkoituksena oli se, että Neuvostoliitto halusi puuttua Suomen sisäisiin asioihin vaikuttamalla presidentinvaalin tulokseen. Toki tulkinnat asiasta vaihtelevat suuresti.⁵⁶ Palmrothin kommentin taustalla voisi kuvitella olevan sen, että hän on halunnut ranskalaiselle virkamiehelle vakuuttaa Suomen olevan täysin puolueeton valtio eikä se anna muiden valtioiden vaikuttaa sisäisiin asioihinsa. Kuten myöhemmin tässä tutkielmassa käy ilmi, niin de Gaullekaan ei välttämättä uskonut täysin Suomen puolueettomuuteen. Hän epäili, että mahdollisessa maailmansodassa Suomi ei täysin pystyisi pitämään puolueettomuuttaan yllä.⁵⁷

Palmroth jätti tapaamisen yhteydessä Burin des Roziers'ille muistion, joka koski Suomen puolueettomuutta. Suomalaiset toivoivat, että de Gaulle lukisi muistion ja siitä olisi hyötyä hänen puheitaan varten. Muistiossa selostettiin perinteisesti Suomen puolueettomuuspolitiikkaa ja asemaa Neuvostoliiton naapurivaltiona. Ongelmia tuotti suomalaisille se, että kenraali oli tottunut laatimaan puheensa vain juuri ennen niiden esitystä ja hän yleensä piti ne vielä ennen paperia. Suomalaiset olivat toivoneet saavansa de Gaullen puheet luettavaksi ja käännettäväksi jo hyvissä ajoin ennen vierailua.⁵⁸ Suomen puolueettomuutta ilmoitti kannattavansa myös Ranskan ulkoministeri Maurice

---

⁵⁵ Palmroth Merikoskelle 17.9.1962. TP:n ja Rva Kekkosen Ranskan vierailu, kansio Vu17a, TPKA, KA; Keskustelusta tehty muistio on toimitettu Burin des Roziers'ille sekä Ranskan ulkoministeri Couve de Murvillelle. Luultavasti keskustelumuistio on toimitettu myös de Gaullelle.

⁵⁶ Esimerkiksi Tapio Tervamäen vuonna 2014 julkaistussa väitöskirjassa *Apua Kekkoselle vai kansainvälisen politiikan sivutuote* on käsitelty noottikriisin eri tulkintoja.

⁵⁷ Kenraali de Gaullen ja Presidentti Kekkosen keskustelu 24.10.1962 klo 12.30-13.15. TP:n ja Rva Kekkosen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

⁵⁸ Sähke Palmrothilta Suomen ulkoasiainministeriölle 21.9.1962 aiheesta Tasavallan presidentin Ranskan vierailu ja Suomen puolueettomuus. Presidentti Kekkosen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

Couve de Murville, joka tapasi suomalaisen virkaveljensä Veli Merikosken vain kuukautta ennen Kekkonen vierailua.⁵⁹

Ennen vierailua kirjoitetussa Ranskan ulkoministeriön raportissa tuotiin esille myös usko, että Kekkonen ja Suomen hallitus haluaisivat antaa vierailun jälkeen ranskalaisten kanssa yhteiskommunikean⁶⁰, jossa tuotaisiin esille Ranskan ymmärrys Suomen puolueettomuuspolitiikka kohtaan. Samankaltainen kommunikea oli tehty Kekkonen Britannian ja Yhdysvaltain vierailujen jälkeen.⁶¹ Kommunikean sisältöä käsitellään myöhemmin tässä tutkielmassa.

3.2. Vierailun järjestelyt

Tammikuun alussa 1962 Ranskan Helsingin-suurlähettiläs Abel Verdier oli maininnut ulkoministeriön protokollapäällikkö Heikki Lepolle matkustavansa pian Pariisiin esittääkseen henkilökohtaisesti presidentti de Gaullelle Ranskan ulkoministeri Couve de Murvillen ehdotuksen kutsua Kekkonen vierailulle Ranskaan, josta hän oli jo ohimennen Kekkoselle maininnut.⁶² Kekkonen tapasi maaliskuun 13. päivä Tamminiemessä uudestaan Verdier'n, joka oli tullut onnittelukäynnille Kekkonen vähän aiemmin tapahtuneen uudelleenvalinnan johdosta. Mukanaan suurlähettiläällä oli viesti de Gaullelta, jossa hän onnitteli Kekkostä uudelleenvalinnasta ja ilmoitti, että Ranska hyväksyy Suomen puolueettomuuspolitiikan. Hän myös totesi, ettei haluaisi aiheuttaa vaikeuksia Kekkoselle, jonka aseman hän ymmärsi olevan arkaluontoinen, mutta toivoi hänen silti muistavan, että länsi ei ole yksinomaan Lontoo tai Washington vaan myös Pariisi: ”Todellinen Eurooppa on Ranska”. Viestinsä lopussa de Gaulle kutsui Kekkonen epävirallisesti vierailulle Pariisiin.⁶³

---

⁵⁹ Sähkeet Palmrothilta Suomen ulkoasiainministeriölle 22. ja 23.10.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

⁶⁰ Kommunikealla tarkoitetaan yleensä valtiovierailun jälkeen annettava julkilausuma, missä todetaan, mitä asianomaiset ovat lausuneet tai päättäneet.

⁶¹ Politique extérieure de la Finlande, 18.10.1962. Protocole 671. ADF.

⁶² Suomi 1994, 84.

⁶³ Suomi 1994, 84.; Palas Suomen ulkoministeriölle 13.3.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

De Gaullen viesti kuvaa hyvin hänen suhtautumistaan Iso-Britanniaan ja Yhdysvaltoihin. De Gaulle ei katsonut hyvällä Yhdysvaltojen kasvavaa vaikutusvaltaa. Esimerkiksi yhteistyö NATO:n kanssa oli melko vaikeaa, de Gaullen presidenttikausien aikana Ranska siirsi joukkojaan pois NATO:n komennosta ja lopulta vuonna 1966 vetäytyi toistaiseksi kokonaan NATO:n sotilaallisesta toiminnasta. Päämajakin siirrettiin Pariisista Brysseliin. Taustalla tähän oli se, että hän katsoi puolustusliiton toiminnan olevan liiaksi Yhdysvaltojen johtamaa. Lisäksi de Gaulle hankki Ranskalle ydinaseen, vaikka Britanniassa ja Yhdysvalloissa sitä vastustettiin. Ranska teki myös muita asioita, joista Yhdysvalloissa ei tykätty, kuten esimerkiksi tunnustamalla Kiinan kansantasavallan vuonna 1964, joka ei ollut mieleinen asia myöskään Neuvostoliitolle. Tuolla tempulla de Gaulle halusi osoittaa, että Ranskalla on itsenäinen ulkopoliittika.⁶⁴

De Gaulle koki siis Ranskan edelleen olevan suurvalta, vaikka dekolonisaatioprosessi oli ehkä voimakkaimmillaan ja Ranskakin oli joutunut siirtomaistaan luopumaan lähes kokonaan. Taustalla voisi kuvitella olevan myös sellainen ajattelutapa, että de Gaulle uskoi, että vahvat euro-atlanttiset suhteet heikentäisivät Ranskan vaikutusvaltaa niin Euroopassa kuin maailmallakin. Voisi kuvitella, että lähentymällä Pohjoismaita de Gaulle uskoi, että Ranska saisi lisättyä vaikutusvaltaansa Euroopassa. Lähestymällä Suomea taas Ranska ajatteli saavansa lisätietoa Neuvostoliitosta.

Jean Lacouturen tulkinnan mukaan de Gaulle ei ymmärtänyt, että jännitteiden lisääminen liittolaisten kesken vain lisäisi päätöksenteon keskittymistä kahden supervallan käsiin. Keskittyminen supervaltojen käsiin vain lisääntyi John F. Kennedyn hallituskaudella, kun hän ei halunnut Berliinin muurin pystyttämisen yhteydessä käydä keskusteluja neljän miehitysvallan kesken, vaan suoraan Neuvostoliiton kanssa. Kriisit haluttiin ratkaista nopeasti.⁶⁵

---

⁶⁴ Lacouture 1991, 392-393.

⁶⁵ Lacouture 1991, 367; Sutton 2007, 99.

Suurlähettiläs Verdier oli lisäksi ilmoittanut, että kyseessä olisi lokakuun loppupuolella järjestettävä kolmen päivän valtiovierailu, jonka virallisen osuuden päätyttyä olisi mahdollisuus ”yksityiseen” matkaan muualle Ranskaan. Kekkonen oli ilahtunut kutsusta ja ei itse nähnyt esteitä sen hyväksymiselle. Kekkonen sanoi Verdier’lle kertovansa kutsusta perustuslaillisista syistä Suomen hallitukselle⁶⁶, tarkemmin hallituksen ulkoasiainvaliokunnalle. Jos sen vastaus olisi myönteinen, hänelle lähetettäisiin viipymättä valtiovierailulle virallinen kutsu, joka sitten lähetettiin reilua viikkoa myöhemmin 22.3, Kekkonen toiveesta päivää ennen Pohjoismaiden Neuvoston kokouksen päätöspäivää. Presidentti hyväksyi kutsun mielihyvin.⁶⁷

Syynä Kekkonen toiveeseen kutsun lähettämisestä kokouksen aikana oli Juhani Suomen tulkinnan mukaan se, että Yhdysvallat oli levittänyt näihin aikoihin muissa Pohjoismaissa käsitystä siitä, että Suomen puolueettomuus ja itsemääräämisoikeus olisivat olleet noottikriisin jälkimainingeissa vaarassa. Näissä oloissa Kekkoselle oli mieluisaa saada kutsu de Gaullelta, sillä kuten edellä mainitsin, de Gaulle oli jo viestissään ilmoittanut tunnustavansa Suomen puolueettomuuspolitiikan ja vastaavanlainen tunnustus olisi luvassa valtiovierailun aikana.⁶⁸ Suurlähettiläs Verdier’n tulkinta poikkeaa Juhani Suomen ja suomalaisten virkamiesten tulkinnasta. Hänen mukaansa Kekkonen halusi kutsun kokouksen aikana siksi, koska se vahvistaisi Suomen asemaa ja Kekkonen henkilökohtaista arvovaltaa.⁶⁹ Sekä Verdier’n että Suomen tulkinnat kuulostavat pätevilä.

Heti virallisen kutsun tultua hyväksytyksi Ranskan ulkoministeriö ja Suomen Pariisin-suurlähetystö julkaisivat vierailusta yhteiskommuniquean, joka julkaistiin suurten suomalaisten lehtien etusivulla ja siitä oli maininta myös joidenkin ranskalaisten lehtien sivuilla.⁷⁰ Kommunikean sisältö oli hyvin lyhyt. Siinä kerrottiin, että juuri toiselle kaudelle

---

⁶⁶ Martti Mieltusen I hallitus.

⁶⁷ Verdier Ranskan ulkoministeriölle 13.3.1962, Protocole 671, ADF; Virallinen kutsu valtiovierailulle, 22.3.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan, ryhmä 3, osasto H, UM; Raportti, 13.3.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan, ryhmä 3, osasto H, UM; Verdier Ranskan ulkoministeriölle 17.3.1962, Protocole 671, ADF.

⁶⁸ Suomi 1994, 84; Raportti, 13.3.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan, ryhmä 3, osasto H, UM.

⁶⁹ Verdier Ranskan ulkoministeriölle 17.3.1962. Protocole 671, ADF.

⁷⁰ Verdier Ranskan ulkoministeriölle, 23.3.1962. Protocole 671, ADF.

valittu Suomen presidentti Kekkonen saapuu presidentti de Gaullen kutsumana Pariisiin valtiovierailulle lokakuussa. Siinä mainittiin myös, että Kekkonen oli ensimmäisen presidenttikautensa aikana käynyt myös Neuvostoliitossa, kaikissa Pohjoismaissa, Itävallassa, Englannissa sekä Yhdysvalloissa.⁷¹

Kun valtiovierailu oli vahvistettu, molempien maiden ulkoministeriössä kuin suurlähetystöissäkin alkoi välittömästi vierailun valmisteleminen. Vierailun järjestelyihin kului siis aikaa yli puoli vuotta. Kokonaisuohjelma syntyi suomalaisten ja ranskalaisten yhteistyön tuloksena. Vierailun virallinen osuus ajoittui siis ajankohdalle 24.–27.10, jonka jälkeen Kekkonen lähti vielä ”yksityiselle” matkalle kiertämään Ranskaa. Sanan yksityinen voi hyvin laittaa lainausmerkkeihin, sillä Kekkosella oli paljon virallista ohjelmaa myös sillä osuudella. Suomeen Kekkonen palasi sunnuntaina 4.11.⁷² Vierailu oli siis melkoisen pitkä, kun sitä vertaa nykyajan valtiovierailuihin.

Vierailun kohteiden suunnittelua varten perustettiin Suomessa erityinen valmisteluvaltuuskunta, johon kuuluivat presidentin ensimmäinen adjutantti Kaarlo Leinonen, ulkoministeriön protokollaosaston päällikkö Heikki Leppo sekä Suomen Pariisin-suurlähetystön edustajana lähetystöneuvos Jussi Mäkinen. Valtuuskunta kävi neuvotteluja Ranskan päässä ottaen huomioon myös presidentin mahdolliset toiveet. Kutsuja erilaisiin tapahtumiin tuli sen verran paljon, että niitä ja presidentin omia toiveita pyrittiin sovittelemaan yhteen. Valtiovierailulla mukana ollut silloin ulkoministeriön virkamiessihteerinä toiminut Ossi Sunell kertoi itse tehneensä paljon vierailua varten Suomen päässä kirjoittaen taustapapereita esimerkiksi Ranskan politiikasta ja kulttuurista.⁷³ Yksi tärkeimmistä ulkoministeriön ja suurlähetystön tehtäviä ennen valtiovierailua oli niin sanotun Suomi-kampanjan järjestäminen Kekkosen vierailun ja sitä edeltävänä aikana. Sitä käsittelem tarkemmin luvussa 5.1.

---

⁷¹ Le Monde 24.3.1962, M. Kekkonen visitera Paris au mois d’Octobre (Herra Kekkonen vierailee Pariisissa lokakuussa).

⁷² Tasavallan presidentin vierailuohjelma. Presidentti Kekkosen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

⁷³ Ossi Sunellin haastattelu 18.3.2015; Palmroth Lepolle 3.10.1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

Suomalaiset ottivat vierailun järjestelemiseen mallia aikaisemmin samassa kuussa vierailleen Norjan kuningas Olavi V:n vierailusta. Suurlähettiläs Palmroth oli laatinut tarkan selvityksen kyseisen vierailun ohjelmasta ja tapahtumista ja siinä otettiin huomioon tarkasti esimerkiksi päivällisten istumajärjestys. Suomalaisia harmitti se, että kuninkaan vierailulta ei oltu tehty kommunikoa.⁷⁴ Myös esimerkiksi vierailulla jaettaviin lahjoihin vaikutti kuningasvierailu. Suomalaiset eivät ilmeisesti halunneet näyttää huonommilta kuin pohjoismaiset kollegansa. Toki diplomatian kannalta myös lahjoilla on suuri merkitys.

Myös Ranskan ulkoministeriössä ja presidentin kansliassa vierailua suunniteltiin tarkasti. Ranskassakin oli Suomen valmistelutoimikunnan tapaan vastaanottotoimikunta, johon kuuluivat Ranskan ulkoministeriön protokollaosaston päällikkö ja vierailun valmistelusta pääosin vastannut Bertrand de Latallaide sekä edustajat maa-, meri-, ja ilmavoimista.⁷⁵ Valitettavasti Ranskan ulkoministeriön arkistosta oli kadonnut vierailua käsittelevä kansio, mutta sieltä sentään löytyi vierailun protokollapuoleen liittyvää materiaalia. Sieltä löytyi muun muassa vierailun minuuttiaikataulu, joka sisälsi tiedot esimerkiksi eri tilanteissa soitettavista musiikeista ja että kuinka paljon poliiseja tarvittiin eri tilanteissa.⁷⁶

Kekkonen vierailua suunniteltiin aivan viimeiseen asti. Ohjelmaa suunniteltiin pitkään ja mahdollisiin vierailukohteisiin oltiin yhteydessä tai niistä oltiin yhteydessä Suomen suurlähetystöön. Järjestelyihin kuului olennaisesti myös se, että Suomen suurlähetystön virkamiehet kävivät etukäteen tutustumassa vierailukohteisiin, esimerkiksi lähetystöneuvos Mäkinen vieraili Marseillessa ja Korsikalla. Lopulta ohjelma kuitenkin valmistui, mutta siihenkin tuli vielä vierailun aikana muutoksia niin presidentin kuin Sylvi Kekkonen sairastelun takia. Myös esimerkiksi suomen kielen taitoista tulkkia oli vaikeaa

---

⁷⁴ Palmroth Lepolle 19.10.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM; Palmroth Lepolle 2.10.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

⁷⁵ Palmroth Lepolle 2.10.1962. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962. Kansio Vu17A, TPKA, KA.

⁷⁶ *Voyage officielle de Son Excellence le Président de la République de Finlande*. Protocole 671. ADF.

löytää Ranskasta, siksi esimerkiksi lähetystöneuvos Mäkinen toimi itse tulkkina Kekkosen ja de Gaulleen välisissä keskusteluissa. Myös kunniamerkkien jakamista pohdittiin viimeiseen asti, johon vaikutti myös Norjan kuninkaan vierailu.⁷⁷

Pohdintaa aiheutti myös se, että voidaanko senaatin ja kansalliskokouksen puheenjohtajat Gaston Monnerville ja Jacques Chaban-Delmas kutsua Suomen suurlähetystössä järjestetyille päivällisille. Heidän välinsä de Gaulleen olivat heikot Ranskan sisäpoliittisen tilanteen sekä henkilökohtaisten ristiriitojen takia, Monnerville vastusti kiivaasti Ranskan presidentin vaalitavan muuttamista. Suurlähettiläs Palmroth oli aluksi sitä mieltä, että heitä ei tulisi kutsua, mutta Ranskan diplomaattinen protokolla kuitenkin edellytti heidän kutsumista. Palmrothkin oli lopulta sen kannalla, että Suomi parlamentaarisenä maana ei osallistuisi Ranskan parlamentin vastaiseen mielenosoitukseen. Heidät kutsuttiin päivällisille, mutta molemmat jättivät tilaisuuden kuitenkin väliin. Pöytäsjöittelussa heidät olisi kuitenkin protokollan vastaisesti sijoitettu kauemmaksi presidentistä.⁷⁸

Suomen kannalta oli varmasti hyvä asia, että Chaban-Delmas ja Monnerville eivät osallistuneet päivällisille, sillä de Gaullea tuskin olisi miellyttänyt heidän läsnäolonsa. Järjestelyissä otettiin siis selvästi huomioon myös Ranskan sisäpolitiikka, josta kertoo edellä mainittu asia sekä se, että Kekkosen puheesta poistettiin maininnat Algeriasta. Suomalaiset halusivat välttyä epämiellyttäviltä tilanteilta. Voi myös sanoa, että diplomatia vaikutti järjestelyihin. Chaban-Delmas ja Monnerville olisi ilman muuta jätetty kutsumatta, ellei protokolla olisi sitä edellyttänyt. Diplomaattinen protokolla vaikuttaa pienimpiinkin asioihin ja se on aina otettava huomioon, kun maat ovat keskenään tekemisissä.⁷⁹ Vierailun järjestelyiden moninaisuudet osoittavat, että hyvin

---

⁷⁷ TP:n ja Rva Kekkosen Ranskan vierailu. Kansio Vu17A, TPKA, KA; Palmroth Lepolle 3.10.1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

⁷⁸ Palmroth Lepolle 29.9.1962. Kansio Vu17A, TPKA, KA; Palmroth Lepolle 30.9.1962. Presidentti Kekkosen vierailu Ranskaan. Osasto 3, ryhmä H, UM; Palmroth Lepolle 2.10.1962. Kansio Vu17A, TPKA, KA; Sähke Suomen Pariisin-suurlähetystöstä Suomen ulkoasiainministeriöön 26.10.1962. TP:n ja Rva Kekkosen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

⁷⁹ Berridge 2005, 108-132.

monet eri diplomatian käytännöt voidaan nähdä myös politiikan tekemisenä. Diplomatia on siis eräällä tapaa sekä pelisäännöt että työkalu.

3.3. Vierailun virallisen osuuden kulku

Presidentti Kekkonen ja Sylvi Kekkonen mukana Suomesta Ranskaan matkustivat ulkoasiainministeri Veli Merikoski ja sihteeri Ossi Sunell, ulkoasiainministeriön kansliapäällikkö Jaakko Hallama, ulkoasiainministeriön protokollapäällikkö Heikki Leppo sekä Kekkonen ensimmäinen adjutantti Kaarlo Leinonen. Lisäksi mukana olivat tulkki, Sylvi Kekkonen seuranainen sekä keittiöhenkilökuntaa. Kekkonen käytössä oli luonnollisesti myös Suomen Pariisin-suurlähetystön henkilökuntaa.⁸⁰ On kiinnostavaa, ettei valtiovierailulla mukana ollut teollisuuden edustajia, sillä yksi vierailun päätarkoituksista luultavasti kuitenkin oli saada kauppaa Ranskan kanssa vahvistetuksi ja Kekkonenkin vieraili matkansa aikana useissa teollisuuslaitoksissa. Talous ei ollut asia, joka olisi noussut presidenttien tai ministereiden keskusteluissa suureen rooliin. Kekkonen valtiovierailun ohjelmaan kuului sekä protokollan mukainen ohjelma sekä vapaampaa ohjelmaa, kuten yleensäkin valtiovierailuilla. Protokollaan ja vierailun ohjelmaan liittyen löytyi arkistoista runsaasti materiaalia.⁸¹

Tässä käsittelyluvussa keskitytään myös vierailun aikana pidettyihin puheisiin. Puheiden sisältö löytyi vierailusta tehdystä kirjasesta, jonka laati Suomen Pariisin-suurlähetystö. Julkaisu laadittiin ranskaksi. Julkaisu oli samankaltainen kuin samana vuonna järjestetystä de Gaullen Länsi-Saksan valtiovierailusta tehty julkaisu.⁸² Samanlaisen julkaisun teettäminen kertoo ehkä siitä, että Suomi nuorena valtiona keräsi oppia erilaisista diplomaattisista käytännöistä muilta valtioilta. Valtiovierailuja ei oltu tätä ennen paljon tehty Pohjoismaiden ulkopuolelle. Opin keräämisestä kertoo myös se, että

---

⁸⁰ Presidentti Kekkonen matkaseurue. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

⁸¹ Usein lähdeaineistossa on enemmän tietoa juuri tällaisista aiheista, joka luonteeltaan ongelmatonta. Vierailun asiasisällöstä löytyy vähemmän tietoa.

⁸² Forsman Suomen ulkoasiainministeriölle 26.11.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.; Palmroth Suomen ulkoasiainministeriölle 22.11.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

suomalaiset seurasivat tarkasti esimerkiksi Norjan ja Länsi-Saksan johtajien Ranskan vierailujen järjestelyjä suunnitellessaan Kekkonen matkaa.

Kekkonen seurue saapui Pariisiin Orlyn kentälle 24.10.1962 aamupäivällä Finnairin koneella. Koska sääolosuhteet lokakuussa tuohon aikaan olivat lentämiselle melko riskialttiit, joten myös muita kulkuvälineitä, kuten junaa harkittiin. Lopullisen päätöksen asiasta teki presidentti de Gaulle, joka oli pitänyt itsestään selvänä, että saapuminen tapahtuisi lentoteitse eikä ollut uskonut Ranskan ulkoministeriön protokollapäällikkö Pierre-Marc Siraud'n varoituksia huonosta säästä. "Il fera beau"⁸³, oli de Gaulle sanonut. Presidentin ennustus toteutui ja sää oli hyvä. Lentokentällä molemmat presidentit pitivät lyhyet puheet, mutta korulauseita pursuavat puheet.⁸⁴ Kekkonen ylisti Ranskaa länsimaisen sivistyksen lipunkantajana ja sanoi tuntevansa vilpittömästi iloa saadessaan tutustua presidentti de Gaulleen, joka on merkittävällä tavalla painanut leimansa ajan historiaan. De Gaulle itse taas ylisti Suomen selviytymistä vaikeiden aikojen läpi, viitaten Suomen sotaponnisteluihin, ja oli myös iloinen saadessaan tutustua Kekkoneseen henkilökohtaisesti.⁸⁵

Juhani Suomen tulkinnan mukaan Kekkonen tervehdyssanat lentokentällä eivät olleet pelkkiä protokollafraaseja. Suomen tulkittua Kekkonen päiväkirjoja hän päätteli, että Kekkonen oli kenties nähnyt de Gaullessa jonkunlaisen sukulaissielun, valistuneen valtiaan. Tässä suhteessa vierailu oli Suomen mukaan merkkipaalu. Mitä paremmin Kekkonen oppi tuntemaan de Gaullea, sitä hän enemmän hän tätä arvosti.⁸⁶ On kuitenkin muistettava, että presidentit eivät vierailun jälkeen olleet paljon keskenään tekemisissä. Vuonna 1965 he kävivät kirjeenvaihtoa ja vuonna 1969 Kekkonen kävi yksityisellä vierailulla de Gaullen luona, mutta siihen se jäikin. Kekkonen ei myöskään paljon päiväkirjoissaan kirjoittanut de Gaullesta. Suhteen voi siis sanoa olleen täysin

---

⁸³ Tulee olemaan kaunista.

⁸⁴ Palmroth Lepolle 11.5.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.; Mäkinen 1974, 82.

⁸⁵ Kekkonen ja de Gaullen puheet lentokentällä. Voyage en France de Monsieur Urho Kekkonen, President de la République de Finlande du 24 octobre au 4 novembre 1962, 5-6.

⁸⁶ Suomi 1994, 95.

ammattimainen, mitään syvää ystävyyttä ei ollut, vaikka niin on ehkä joskus annettu ymmärtää. Heidän keskustelunsakin valtiovierailuilla keskittyivät asiakysymyksiin.

Lentokentältä Kekkonen seurueineen siirtyi autoilla Pariisiin. Pariisin liikenne oli tukossa vierailun ja samaan aikaan käynnissä olleen metrolakon takia. Pariisiin saavuttuaan Kekkonen ja de Gaulle lähtivät Élysée-palatsiin Ranskan presidentin virka-asuntoon, jossa he kävivät lyhyen, yksityisen keskustelun.⁸⁷ Käsittelen keskustelun sisältöä luvussa 4.1

Élysée-palatsissa de Gaulle tarjosi Kekkoselle lounaan. Lounaan jälkeen Kekkonen seurueineen palasi majoituspaikkaansa ulkoministeriön rakennukseen Quai d'Orsaylle, jossa Kekkonen tapasi Ranskassa toimivien diplomaattiosastojen päälliköitä. Paikalla olivat muun muassa Ceylonin ja Tshekkoslovakian edustajat diplomaattikierron mukaisesti.⁸⁸ Ensimmäisen vierailupäivän iltana Kekkonen kävi yhdessä Ranskan pääministeri Georges Pompidoun kanssa Tuntemattoman sotilaan haudalla Riemukaarella. De Gaulle ei ollut seppeleenlaskussa mukana, koska hänellä oli periaate, että hän oli siellä mukana vain toisen maailmansodan liittolaisvaltojen edustajan kanssa.⁸⁹ Voidaan siis sanoa, että de Gaullen luonne vaikutti siis jopa perinteisimpiinkin diplomatian käytäntöihin, kuten vierailun tarkkojen yksityiskohtien järjestämiseen. Samanlaista periaatetta esimerkiksi ei ymmärtääkseni ollut neljännen tasavallan viimeisellä presidentillä René Cotylla.

Tämän ohjelmanumeron jälkeen de Gaulle tarjosi vielä suuret juhlapäivälliset Élysée-palatsissa Kekkoson vierailun kunniaksi. Myös päivällisillä molemmat presidentit pitivät puheet. Lähetystöneuvos Jussi Mäkisen mukaan de Gaulle loi katsauksen Suomen historiaan tuoden esille omaa historianäkemystään, sillä hän totesi, että Suomi vuonna

---

⁸⁷ Tasavallan presidentin vierailuohjelma. Presidentti Kekkoson vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

⁸⁸ Cercle Diplomatique du 24 octobre 1962. Protocole 671, ADF.

⁸⁹ Tasavallan presidentin vierailuohjelma. Presidentti Kekkoson vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

1917 ”löysi jälleen itsenäisyytensä”. Hänen logiikkansa mukaan siis Suomi oli menettänyt 1100-luvulla itsenäisyytensä valloittajien saavuttua maahan. Mäkisen mukaan tämä näkemys oli hyvin tyypillistä de Gaullen historianäkemykselleen ja näkemykseen Euroopasta sekä ylipäätään hänen filosofiselle ajattelulleen.⁹⁰ On kuitenkin huomioitava, että de Gaullen julkaistusta puheesta ei tällaista mainintaa löydy.

Jussi Mäkinen toteaa kirjassaan, että hänellä ei ole ollut muistiinpanoja tehdessään vuoteen 1962 liittyviä asiakirjoja eikä de Gaullen puheen tarkkaa sanamuotoa ja toivoi, että joku historiantutkija kiinnittäisi asiaan objektiivista huomiota.⁹¹ On siis hyvin luultavaa, ettei de Gaulle todellisuudessa ole puhunut varsinaisessa puheessaan mitään Mäkisen mainitsemista asioista, vaan mielikuva siitä pohjautuu täysin vain Mäkisen omiin muistikuviiin.⁹²

De Gaulle toi esille muun muassa myös toisen maailmansodan tapahtumat, joihin Suomi oli tahtomattaan ajautunut ja maiden silloin kärsineet välit oli kuitenkin palautettu entiselleen melko nopeasti jo maailmansodan jälkeen. Hieman yllättäen de Gaulle jopa ylisti suomalaisten sotilaiden rohkeutta, jotka taistelivat oman maansa puolesta pysyäkseen vapaana kansana.⁹³ Puheensa lopuksi de Gaulle toivoi Suomen ja Ranskan välien pysyvän sellaisina, että maat pystyisivät keskustelemaan avoimesti ja suoraan näkemyksistään ja tavoitteistaan kansainvälisessä politiikassa.⁹⁴ Sen voi sanoa onnistuneen ainakin valtiovierailun aikana, sillä presidentit kertoivat avoimesti omista näkemyksistään toisilleen kahdenkeskisten keskustelujensa aikana.

---

⁹⁰ Mäkinen 1974, 90-91.

⁹¹ Mäkinen 1974, 91.

⁹² Alkuperäislähdettä on pidettävä luotettavampana kuin Mäkisen omiin muistikuviiin pohjautuvaa tietoa.

⁹³ De Gaullen puhe 24.10.1962. Voyage en France de Monsieur Urho Kekkonen, President de la République de Finlande du 24 octobre au 4 novembre 1962, 9-10.

⁹⁴ De Gaullen puhe 24.10.1962. Voyage en France de Monsieur Urho Kekkonen, President de la République de Finlande du 24 octobre au 4 novembre 1962, 9-10.

Kekkonen kiitti vastauspuheessaan de Gaullea ja totesi, ettei Suomen ja Ranskan sydämellisiä suhteita oltu koskaan määritelty hallitusten ja viranomaisten suhteiden perusteella, vaan suoraan näiden kahden kansan välillä. Tällä hän viittasi kontakteihin, jotka olivat olleet olemassa maiden välillä jo keskiajalta lähtien mainiten muun muassa Ranskassa keskiajalla opiskelleita suomalaisia. Kekkonen toi myös esille sen, että Ranska oli ensimmäinen länsimaa, joka tunnusti Suomen itsenäisyyden. Näiden ylistyslauseiden jälkeen Kekkonen keskittyi loppupuheensa ajan Suomen toisen maailmansodan jälkeiseen ulkopoliittikkaan, itse toista maailmansotaa hän ei puheessaan käsitellyt.⁹⁵ Tulkintani mukaan sen käsitteleminen julkisesti ei sopinut Suomen puolueettomuuspolitiikkaan.

Suhteet Neuvostoliittoon ja Suomen puolueettomuuspolitiikka nousivat perinteiseen tapaan puheen ydinasiaksi. On luonnollista, että Kekkonen halusi puhua puolueettomuuspolitiikasta, sillä yksi hänen päätavoitteistaan valtiovierailun osalta oli saada Ranskan tunnustus puolueettomuuspolitiikalle.⁹⁶ Luultavasti puhetta liittyen tähän häneltä myös odotettiin. Kekkonen korosti hyvillä suhteilla olevan epäsuorasti vaikutusta myös suhteisiin länsivaltoja kohtaan, sillä jos itäsuhteet rakentuvat luottamukselle, niin Suomi voi samalla jatkaa ja kehittää ystävällisiä suhteita länsivaltoihin, jotka sillä niihin aina on ollut olemassa. Erityisesti hyvät suhteet länsimaisen sivistyksen eturintamassa olevaan Ranskaan, ovat Suomelle korvaamaton aarre. Kekkonen puhui myös Euroopan yhdentymisestä ja korosti, että Suomi ei ole jäämässä kehityksestä ulkopuolelle vaan toi esille pohjoismaisen yhteistyön, joka hänen mukaansa tuo lisäarvoa myös Euroopalle. Sitä tuo myös Suomen ja Neuvostoliiton välinen yhteistyö. Suomen kansan toive onkin, että Euroopassa maiden välisiä rajoja madallettaisiin ja se johtaisi kohti Euroopan yhtenäisyyttä. Kekkonen ei kuitenkaan maininnut puheessaan edellisenä vuonna voimaan tullutta FINEFTA-sopimusta.⁹⁷

---

⁹⁵ De Gaullen puhe 24.10.1962. Voyage en France de Monsieur Urho Kekkonen, President de la République de Finlande du 24 octobre au 4 novembre 1962, 9-10.

⁹⁶ Kekkonen puhe 24.10.1962. Voyage en France de Monsieur Urho Kekkonen, President de la République de Finlande du 24 octobre au 4 novembre 1962, 11-12 ; Suomi 1994, 84-86.

⁹⁷ Kekkonen puhe 24.10.1962. Voyage en France de Monsieur Urho Kekkonen, President de la République de Finlande du 24 octobre au 4 novembre 1962, 11-16.

Kekkonen oli ollut alun perin tarkoitus mainita puheessaan myös de Gaullen panoksesta Afrikan maiden itsenäistymisessä, mutta se oli jätetty pois, kun se olisi voinut mahdollisesti herättää negatiivisia tunteita niissä ranskalaisissa, jotka eivät pitäneet hänen menettelyään Algerian kriisin ratkaisemisessa onnistuneena. Esimerkiksi vielä vähän ennen Kekkonen vierailua de Gaulle sai tappouhkauksen äärioikeistojärjestö OAS:n⁹⁸ poliittiselta elimeltä ONR:ltä. OAS oli järjestö, joka vastusti Ranskan vetäytymistä Algeriasta.⁹⁹ Osa ranskalaisista kuitenkin olisi halunnut pitää Algerian osana Ranskaa, vaikka heinäkuun kansanäänestyksen tulos oli selkeä. Oli hyvä diplomaattinen ratkaisu suomalaisilta jättää Algeriaa käsittelevä osuus puheesta pois.

Päivällisten jälkeen de Gaulle oli järjestänyt Kekkonen vierailun kunniaksi suuren vastaanoton, johon osallistui yli tuhat henkilöä. Vastaanotolla tapahtui huomiota herättänyt episodi, kun de Gaulle oli piilottanut Kekkoselta aikaisemmin päivällä saamansa Valkoisen Ruusun suuristin ketjun frakkinsa alle. Syy tähän oli se, että tuohon aikaan ketjussa oli vielä hakaristisymboli ja luonnollisesti hän ei halunnut esiintyä sellaisen kanssa julkisuudessa. Myöhemmin Kekkonen antoi määräyksen, että hakaristi korvataan kuusenhavuilla, mikä toteutuikin heti seuraavana vuonna 1963.¹⁰⁰ Pienenä anekdoottina kerrottakoon, että mukana vierailulla ollut ulkoasiainsihteri Ossi Sunell väitti, että de Gaulle ei piilotellut ketjua, sillä hänellä ei ollut edes frakkia päällään. Sunell toki myönsi olevansa itse gaullisti, joten hänen lausunnot eivät hänen omasta mielestäänkään olleet täysin puolueettomia. Sunellin mukaan hakaristikuvioinen ketju olisi ollut esillä Pariisin sotamuseon¹⁰¹ de Gaulle-näyttelyssä.¹⁰² Omien havaintojeni pohjalta voin sanoa, että näin ei ole. Voi myös toki olla, että Sunell on tarkoittanut jotain toista museota, mutta suurella syyllä voi epäillä sitä, että de Gaullesta kertovassa näyttelyssä olisi esillä hakaristikuvioisia ketjuja.

---

⁹⁸ L'organisation armée secrete, Ranskan salainen armeijakunta.

⁹⁹ Palmroth Hallamalle 25.9.1962. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17a, TPKA, KA.; HS 9.10.1962, De Gaullen henki yhä vaarassa.

¹⁰⁰ Mäkinen 1974, 92; Urho Kekkonen päiväkirjat. 2., s. 82 (10.12.1963).

¹⁰¹ Musée de l'Armée.

¹⁰² Ossi Sunellin haastattelu 19.3.2015.

Kunniamerkkejä jaettiin valtiovierailulla muutenkin paljon, Kekkonen suostumuksella niitä annettiin enemmän kuin oli tarkoitus, muun muassa autonkuljettajille sekä poliiseille. Kunniamerkkiasiaa selvitettiin vielä kaksi vuotta vierailun jälkeenkin, sillä ei oltu varmoja, että kenelle niitä oli myönnetty ja kuka oli jo omansa saanut. Monelta kunniamerkin saaneelta merkki otettiin pois, kun se oli annettu vahingossa väärälle henkilölle. Ensisijainen syy sekaannukselle oli ilmeisesti se, että merkit oli ilmeisesti annettu Ranskan ulkoministeriön virkamiehelle, joka ei tavallisesti vastannut kunniamerkkien jakamisesta. Tästä syystä luetteloon oli jätetty merkitsemättä, minkä arvoinen kunniamerkki kullekin henkilölle ja kenelle niitä oli jaettu.¹⁰³ Voi sanoa, että tämä sekoilu kunniamerkkien kanssa oli vierailun suurin epäonnistuminen suomalaisilta. Olisi ollut syytä tehdä tarkat luettelot kunniamerkkien saajista ja varmistaa se, että merkit olivat menneet varmasti oikeille henkilöille. On vaikea arvioida syytä, miksi kunniamerkkejä jaettiin niin paljon, mutta taustalla oli todennäköisesti innostus siitä, että kyseessä oli Suomen valtionpäämiehen ensimmäinen virallinen vierailu Ranskaan.

Suomen suurlähetystössä ei pidetty de Gaullen aikomuksesta jättää jakamatta suomalaisille Ranskan kunnialegioonan suurristejä.¹⁰⁴ De Gaullella oli ollut tapana jakaa niitä vain Ranskan liittolaisille ja suomalaisille tämä tieto ilmeisesti tuli yllätyksenä. Suurlähettiläs Palmroth katsoi, että Suomi ei olisi Pohjoismaana voinut tyytyä huonompaan kohteluun kuin Norja kuningasvierailun yhteydessä. De Gaulle ei muuttanut kantaansa ja suomalaisille ei siis valtiovierailun aikana myönnetty suurristejä.¹⁰⁵ Palmrothilla oli hieman oma lehmä ojassa, sillä Palmrothin itse protokollapäällikkö Lepolle lähettämän listan mukaan suurristi olisi pitänyt myöntää vain hänelle itselleen. Muille suomalaisille oli alun perinkin tarkoitus antaa vain alemman skaalan kunniamerkkejä.¹⁰⁶ Palmroth toisin sanoen valitti ranskalaisille siis

---

¹⁰³ Ossi Sunellin haastattelu 19.3.2015; Palmroth Suomen ulkoasianministeriölle. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17a, TPKA, KA.

¹⁰⁴ La grand-croix de Légion d'Honneur.

¹⁰⁵ Palmroth ulkoministeriölle 23.10.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.; Palmroth Hallamalle 23.10.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.; Dekoroitavien suomalaisten lista Suomen tasavallan presidentin vierailun yhteydessä. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

¹⁰⁶ Palmroth Lepolle 27.8.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.; Kekkoselle kunnialegioonan suurristi oli myönnetty jo aiemmin, lokakuussa 1958. De Gaullelle myönnettiin vastavuoroisuusperiaatteella Suomen valkoisen ruusun suurristi valtiovierailun yhteydessä.

siitä, että hän itse ei suurrustiä saanut. Ylipäättään voi kuitenkin sanoa, että kunniamerkit näyttelivät suurta osaa diplomatian käytäntönä matkan aikana ja sen jälkeen.

Vierailun toisen päivänä presidentillä oli ohjelmassa vierailu yhdessä Ranskan puolustusministeri Pierre Messmerin kanssa aamupäivällä Bretignyn koelentokeskukseen, jonka jälkeen oli Pariisin kaupunginjohtajan Pierre-Christian Taittingerin järjestämä vastaanotto presidentin vierailun kunniaksi kaupungintalolla. Taittinger piti vastaanotolla puheen, jossa hän ylisti Kekkonen vierailua, Kekkoista, Suomea ja suomalaisia todeten muun muassa, että Ranska kunnioittaa ja rakastaa Suomea ja merkkinä siitä oli seuraavana päivänä tapahtunut *Place de la Finlanden* vihkiminen. Paikka oli sama, johon Suomen uusi suurlähetystörakennus rakennettiin myöhemmin. Se sijaitsee keskeisellä Pariisin läpi virtaavan Seine-joen rannalla lähellä Ranskan ulkoministeriön rakennusta, Hannu Karpon raportin mukaan paikalta näkyy ”Seinen harmaa helmivyö”.¹⁰⁷

Vastauspuheenvuorossaan, jonka oli kirjoittanut Turun yliopiston silloinen rehtori Tauno Nurmela¹⁰⁸, Kekkonen puolestaan ylisti Pariisia todeten sen olevan humanistisen sivilisaation pääkaupunki unohtamatta mainita kaupungin merkitystä suomalaisille.¹⁰⁹ Molemmat puheet olivat siis ylistystä puolin ja toisin sisältäen normaaleja korulauseita, joita valtiovierailuilla yleensä tuodaan esille.

Vastaanoton jälkeen ohjelmassa oli vierailu yhdessä Ranskan sisäministeri Roger Freyn kanssa kansainväliseen taiteilijakeskukseen, josta Kekkonen siirtyi Élysée-palatsiin, jossa hän kävi kahdenkeskisen keskustelun presidentti de Gaullen kanssa. Illan ohjelmaan kuului Ranskan ulkoministeri Couve de Murvillen tarjoama illallinen ulkoministeriön

---

(Lähde: Note pour le Cabinet du ministre (muistion laatija epäselvä, lähetetty suurlähettiläs Palmrothille) 23.10.1962, Protocole 671).

¹⁰⁷ Uutiset 30.10.1962, Yleisradion arkisto.; Taittingerin puhe Pariisin kaupungintalolla 25.10.1962.

Voyage en France de Monsieur Urho Kekkonen 1962, 18-23.

¹⁰⁸ Kekkonen Nurmelalle 28.9.1962. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17a, TPKA, KA.

¹⁰⁹ Kekkonen puhe Pariisin kaupungintalolla 25.10.1962. Voyage en France de Monsieur Urho Kekkonen, President de la République de Finlande du 24 octobre au 4 novembre 1962, 18-27.

rakennuksessa Quai d'Orsaylla sekä vierailu kauppakatu Faubourg Saint-Honorella, jossa oli erityinen *Finlande au Faubourg*-näyttely. Kadulla sijainneiden liikkeen näyteikkunoissa oli esillä suomalaisia tuotteita, joita liikkeissä myytiin.¹¹⁰ Käsittelen tätä Suomi-kampanjaa luvussa 5.1.

Vierailun kolmannen päivän ohjelmaan kuului aamupäivällä vierailu yhdessä Ranskan kauppaja- ja teollisuusministeri Michel Maurice-Buknowskin kanssa elektroniikkayhtiö Thomson-Houstonin tutkimuskeskukseen, josta Kekkonen seurueineen siirtyi Versailles'n linnaan. Siellä Ranskan kulttuuriministeri André Malraux tarjosi juhlalounaan. Lounaan jälkeen Kekkonen vieraili Unescon Pariisissa sijaitsevassa päämajassa, jossa toimii nykypäivänäkin Suomenkin edustusto. Unescossa Kekkonen piti puheen, jossa hän puhui Unescon merkityksestä Suomelle ja koko maailmalle. Seuraavaksi vuorossa oli *Place de Finlanden* vihkiminen yhdessä Taittingerin kanssa. Kyseiselle aukiolle valmistui myöhemmin Suomen uusi suurlähetystörakennus. Tilaisuuden aikana Taittinger ja Kekkonen pitivät puheet. Taittinger katsoi, että Pariisin kaupungin Suomelle lahjoittama aukio merkitsee uutta etappia pitkällä tiellä, jota pitkin Suomi ja Ranska kulkisivat yhdessä ja maiden välinen vanha ystävyys vahvistuisi. Kekkonen kiitti vastauspuheenvuorossaan Pariisia ja Taittingeria sekä tunsu ylpeyttä ja iloa suomalaisten puolesta aukion vihkimisestä johtuen.¹¹¹

Vihkimistilaisuuden jälkeen Pariisin kauppakamari järjesti Kekkonen vierailun kunniaksi vastaanoton, jota isännöi kauppakamarin puheenjohtaja Georges Desbriere. Desbriere toivoi puheessaan, että Suomen ja Ranskan kauppasuhteet kehittyisivät, sillä hän koki, että ne ovat paljon herkempiä välimatkaerolle kuin esimerkiksi kulttuurisuhteet. Illan päätteeksi Kekkonen tarjosi Suomen suurlähetystössä presidentti de Gaullelle päivällisen, jossa puheita ei ilmeisesti pidetty. Päivällisiltä presidentit puolisoineen siirtyivät Oopperaan seuraamaan Claude Debussyn säveltämää balettia. Vierailun virallinen osuus päättyi juhlallisina menoin lauantaina 27.10 Élysée-palatsissa, jossa de

---

¹¹⁰ Tasavallan presidentin vierailuohjelma. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

¹¹¹ Taittingerin ja Kekkonen puheet 25.10.1962. Voyage en France de Monsieur Urho Kekkonen, President de la République de Finlande du 24 octobre au 4 novembre 1962, 30-34.

Gaulle puolisoineen hyvästeli Kekkoset.¹¹² Seuraavana päivänä Kekkonen jatkoi matkaansa ja de Gaulle sai kansan mandaatin presidentin vaalitavan muutokselle.¹¹³

Kekkosen ohjelma oli siis hyvin työntäyteinen, tapahtumia ja vierailukohteita riitti. Teollisuuskohteet olivat pääroolissa, joten vierailukohteita mietittiin siltä pohjalta, että miten Suomi voisi hyötyä niistä taloudellisesti. Sylvi Kekkonen ei osallistunut kaikille miehensä vierailuille, vaan hänellä oli pääosin oma, kulttuuripainotteinen ohjelmansa. Kekkosten vierailuohjelma oli suunniteltu hyvin monipuoliseksi, tarkoituksena oli tehdä Suomea ja suomalaisuutta tutuksi, kuten Kekkosen puheista eri tilaisuuksissa käy hyvin ilmi.

3.4. Vierailun ”epävirallisen” osuuden kulku

Vierailun yksityisellä ja niin sanotulla ”epävirallisella” osuudellakin Kekkosten seurueessa olivat Merikoski, Hallama, Leinonen sekä Leppo. Suomen Pariisinsuurlähetystöstä mukana olivat lähetystöneuvos Jussi Mäkinen sekä lähetystösihteeri Paul Jyrkänkallio.¹¹⁴ Tämän osuuden ohjelma oli myös melko tiivis. Kekkonen seurueineen saapui Sochaux’n kaupunkiin 29. päivän aamulla. Siellä seurue vieraili Peugeotin autotehtailla, jossa hänelle lahjoitettiin auto. Loppupäivän aikana Kekkonen tapasi vielä muun muassa Belfortin prefektin sekä vieraili veturivalmistaja Alsthomin tehtaalla, jossa Suomen valtiolle lahjoitettiin veturi, jonka suomalaiset nimesivät Väinämöiseksi.¹¹⁵

Yksityisen vierailun kolmantena päivänä Kekkonen seurueineen matkusti Ranskan Rivieralle vierailen Aix-en-Provencen ja Marseillen kaupungeissa. Ensin mainitun kaupungin yliopistossa presidentti promovoiitiin kunniatohtoriksi. Tilaisuudessa hän piti puheen, jossa hän kiitti kunniasta ja ylisti Provencea sekä sen ja koko Ranskan rakkautta

---

¹¹² Tasavallan presidentin vierailuohjelma. Presidentti Kekkosen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

¹¹³ Tasavallan presidentin vierailuohjelma. Presidentti Kekkosen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM; De Gaulle 1970, 343.

¹¹⁴ Presidentti Kekkosen matkaseurue. TP:n ja Rva Kekkosen Ranskan vierailu, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹¹⁵ Programme du Voyage. Séjour en province du 29 au 31 octobre 1962. Protocole 671, ADF.

Suomea kohtaan. Hän puhui myös Ranskan vaikutuksesta Suomessa sekä historiasta mainiten muun muassa keskiajalla Pariisin yliopistoon opiskelemaan lähteneitä suomalaisia.¹¹⁶ Kunniatohtori ranskalaiselta yliopistolta oli suurlähettiläs Palmrothin idea, hän oli ensin ajatellut Sorbonnen yliopistoa mutta sillä ei ollut tapana antaa valtiovierailuiden yhteydessä kunniatohtoriuden arvoa. Tämän ja matkaohjelman takia Palmroth päätyi Aix-en-Provencen yliopistoon. Suomen suurlähetystöllä oli myös läheiset suhteet kyseiseen yliopistoon.¹¹⁷

Vierailun loppuaika kului Korsikalla, jossa oli myös tiukka ohjelma, vaikka virallisesti siellä vietetty aika oli tarkoitettu yksityiseen oleskeluun. Ohjelmasta jouduttiin kuitenkin tinkimään Kekkosen sairastelun takia. Korsikan pääkaupungissa Ajaccioissa on otettu kuuluisaksi muodostunut kuva, jossa Kekkonen katsoo ulos Napoleon Bonaparten syntymäkodin ikkunasta käsi taskussa kuin Napoleonilla oli tapana. Talon ulkoseinässä, juuri Kekkosen alapuolella, lukee Napoleon. Kyseessä tuskin oli sattuma, kuten alla olevasta lainauksesta ilmenee.¹¹⁸

*"Seuraavalla matkalla Kekkonen sanoi, että kuuluu nyt valokuvaaja Bremer, minä olin vain hakemassa taskusta nenäliinaa. Minä sanoin, että herra presidentti, ette kyllä hakenut mitään nenäliinaa. Kyllä se käsi oli siellä niin kauan, eikä mitään nenäliinaa tullut esille. Hän sanoi, jaa, saattaa olla, että te olette oikeassa."*¹¹⁹

120

¹¹⁶ Presidentti Kekkosen puhe Aix-en-Provencen yliopistossa 30.10.1962. Voyage en France de Monsieur Urho Kekkonen, President de la République de Finlande du 24 octobre au 4 novembre 1962, 44-46.

¹¹⁷ Palmroth Hallamalle 3.4.1962. TP:n ja Rva Kekkosen Ranskan vierailu, kansio Vu17a, TPKA, KA.

¹¹⁸ Terhi Hyvärinen, "Kuvaajalegenda Caj Bremerin elämäntyö esillä Ateneumissa". MTV3:n verkkosivut 18.2.2010. <http://www.mtv.fi/uutiset/kulttuuri/artikkeli/kuvaajalegenda-caj-bremerin-elamantyo-esilla-ateneumissa/2018664> [sivu luettu 9.2.2016].

¹¹⁹ Terhi Hyvärinen, "Kuvaajalegenda Caj Bremerin elämäntyö esillä Ateneumissa". MTV3:n verkkosivut 18.2.2010. <http://www.mtv.fi/uutiset/kulttuuri/artikkeli/kuvaajalegenda-caj-bremerin-elamantyo-esilla-ateneumissa/2018664> [sivu luettu 9.2.2016].

¹²⁰ Caj Bremerin valokuva "Kekkonen Napoleonin syntymäkodissa". <https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/236x/0b/cc/3a/0bcc3a0fed86122ac521e10a6cd735a7.jpg>. [kuvaan viitattu 9.2.2016].

Myös Ossi Sunell on sanonut, että Kekkonen oli hyvin tarkka julkisesta kuvastaan eikä tehnyt mitään sattumalta.¹²¹ Taustalla oli myös ehkä Kekkonen huumorintaju.

Ajaccioissa Kekkonen piti myös lyhyen puheen. Siinä hän toi esille sen, että matkaohjelmaa suunniteltaessa hän oli itse toivonut, että matkan aikana käytäisiin Korsikassa. Syynä tähän oli se, että Kekkonen paljon historiaa lukeneena hän oli oppinut arvostamaan korsikalaisia ihmisiä ja tiesi, että sieltä oli tullut paljon tunnettuja ihmisiä mainitsematta kuitenkaan esimerkiksi Napoleonin nimeä. Puheensa lopuksi Kekkonen sanoi olevansa otettu siitä, että Ajaccio oli myöntänyt hänelle kunniaporvarin tittelin.¹²²

Korsikalta Kekkonen seurueineen lensi Nizzaan, josta oli paluulento Helsinkiin sunnuntaina 4.11. Lähtöseremoniat Nizzassa olivat huomattavasti vaatimattomammat kuin Pariisiin saavuttaessa. Presidentin virka-asuntoon Tamminiemeen lähetettiin presidentin toive, että he lämmittäisivät hänelle saunan valmiiksi. Viesti saunan lämmittämisestä saapui perille kuitenkin vasta seuraavana päivänä.¹²³ Tiedossa ei ole, että pääsikö Kekkonen saunaan saapumisiltanaan.

Vierailun päätyttyä julkisuuteen annettiin erityisesti suomalaisten haluama lyhyt kommuniké, josta olen jo aiemmin maininnut. Kommunikéessa tuotiin esille se, että Kekkonen vierailu oli ensimmäinen Suomen valtionpäämiehen suorittama valtiovierailu Ranskaan. Siinä kerrottiin, että de Gaulle ja Kekkonen ovat valtiovierailun aikana järjestetyissä useissa keskusteluissaan vaihtaneet mielipiteitään kansainvälisistä ongelmista ja erityisesti Euroopan tilanteesta. Suomalaisten haluama puolueettomuusklausuuli mainittiin myös, Suomi on toisen maailmansodan jälkeen omaksunut puolueettomuuspolitiikan, jonka de Gaulle hyväksyy täysin. Loppukaneetissa mainitaan, että molemmat valtionpäämiehet haluavat vahvistaa

---

¹²¹ Ossi Sunellin haastattelu 18.3.2015.

¹²² Presidentti Kekkonen puhe Ajaccioissa 31.10.1962. Voyage en France de Monsieur Urho Kekkonen, President de la République de Finlande du 24 octobre au 4 novembre 1962, 47-49.

¹²³ Ossi Sunellin haastattelu 18.3.2015; Hallama ulkoasiainministeriölle 4.11.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

erinomaisia suhteita maiden välillä sekä vahvistaa niiden välistä kauppaa sekä kulttuurivaihtoa. Tämä lähentäisi suomalaisia ja ranskalaisia, joilla on paljon samanlaisia ihanteita, keskenään¹²⁴

4. Vierailun poliittinen osuus

Käsittelen tässä luvussa vierailun poliittista osuutta presidenttien sekä ulkoministereiden keskusteluiden kautta. Toki politiikkaa sivuttiin myös puheissa, joita olen käsitellyt tarkemmin vierailun kulkua käsittelevässä luvussa. Kuitenkaan puheissa ei voinut kauhean pitkälle yksityiskohtiin mennä niiden julkisuuden takia. Keskusteluissa presidentit pystyivät keskustelemaan luottamuksellisesti eri kysymyksistä. Kekkonen ja de Gaulle kävivät kaksi kahdenkeskistä keskustelua, joiden lisäksi ulkoministerit Couve de Murville ja Merikoski kävivät oman keskustelunsa. Nämä kolme keskustelua olivat ainoat, joista löysin lähdemateriaalia. Presidentit keskittyivät yleisimpiin asioihin, kun taas ministerit puhuivat enemmän konkreettisista asioista, kuten esimerkiksi luottoajan pidentämisestä maiden välisessä kaupassa. Presidenttien keskusteluista käytössäni olivat lähetystöneuvos Jussi Mäkisen kirjoittamat suomennokset de Gaullen neuvonantajan, ministeri Pierre Maillard'n muistiinpanoista. Ulkoministereiden keskustelusta käytin lähteenäni Ranskan ulkoministeriön arkiston julkaisemaa dokumenttisarjaa. Käyn keskusteluja läpi dialoginomaisesti. On todettava, että esimerkiksi ensimmäisen keskustelun kulku ei välttämättä ole oikeassa järjestyksessä, sillä keskustelusta on olemassa kahdet erilaiset muistiinpanot. Asiasisältö niissä kuitenkin oli pääosin sama. Presidentit keskustelivat asioista myös melko poukkoilevasti.

Juhani Suomi harmittelee sitä, että de Gaulle ei ehtinyt muistelmissaan käsitellä näitä keskustelujaan Kekkonen kanssa. Suomen mukaan de Gaulle ehti kuolla juuri ennen, kun hänen tarkoituksenaan oli ryhtyä käsittelemään niitä. Suomi käyttää näin väittäessään lähteenään Jussi Mäkisen teosta *Keskustelen Kekkonen kanssa*. Mäkisellä ei taas ole

---

¹²⁴ Communiqué. Kansio Vu17A, TPKA, KA; Politique extérieure de la Finlande, 18.10.1962. Protocole 671. ADF.

väitteelleen mitään lähdettä.¹²⁵ On vaikea uskoa, että de Gaulle olisi muistelmissaan vielä palannut keskusteluihinsa Kekkonen kanssa, sillä hän oli ehtinyt niissä jo vuoteen 1963.¹²⁶ Olisi luultavaa, että jos hän olisi käsitellyt keskusteluja, se olisi mainittu hänen muistelmiensa Eurooppaa käsittelevässä luvussa. De Gaullen muistiinpanot keskusteluista olisi varmasti jo julkaistu, jos niitä olisi olemassa. Mielestäni se, että de Gaulle ei keskusteluja käsitellyt muistelmissaan, kertoo myös vierailun vähäisestä merkityksestä Ranskalle. Keskusteluja ei myöskään käsitellä de Gaullen elämäkerroissa.

4.1. Presidenttien ensimmäinen keskustelu

Heti ensimmäisenä vierailupäivänä Kekkonen kävi presidentti de Gaullen kanssa kahdenkeskisen keskustelun Élysée-palatsissa. Tämän ensimmäisen keskustelun aikana presidentit keskustelivat pääosin Suomen puolueettomuuspolitiikasta ja siihen liittyen YYA-sopimuksen tulkinnoista.

Ennen keskustelun alkua Kekkonen luovutti de Gaullelle Suomen valkoisen ruusun suurristin, jonka hakaristiketju häiritsi de Gaullea myöhemmin päivällisellä. Keskustelun aluksi de Gaulle totesi olevansa iloinen saadessaan presidentti Kekkonen vieraakseen. Hän totesi, että Suomen ja Ranskan oli hyvä ottaa keskenään suora ja virallinen kontakti. Samoin hän korosti tapaamisella olevan erityisen suuri merkitys nykyisessä tilanteessa Euroopassa ja maailmalla.¹²⁷ Maailmanpoliittinen tilanne oli vierailun aikana hyvin tulenarka, Kuuban ohjuskriisi oli käynnissä ja edellisenä vuonna oli pystytetty Berliinin muuri. Lisäksi Euroopan yhdentymisen oli ottanut edistysaskelia. Luultavasti de Gaulle viittasi nykyisellä tilanteella kaikkiin näihin tapahtumiin.

---

¹²⁵ Suomi 1994, 97; Mäkinen 1974, 97. Mäkinen väittää, että de Gaulle olisi pyytänyt sihteeriään toimittamaan muistiinpanojaan hänelle päivä ennen kuolemaansa. Tuntuu hieman jotenkin siltä, että Mäkinen on halunnut korostaa Kekkonen merkitystä de Gaullen politiikassa, kirjahan on muutenkin melkoista Kekkonen ylistystä.

¹²⁶ De Gaulle 1970.

¹²⁷ Tasavallan presidentin ja kenraali de Gaullen keskustelutilaisuus keskiviikkona 24.10.1962 klo 12.30. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17a, TPKA, KA.

Kekkosen mukaan Ranskan-vierailu oli merkittävä, sillä Suomen viimeaikaiset ponnistukset¹²⁸ olivat suunnatut lähentymiseen länttä kohden. Tämä Ranskan vierailu täydensi Kekkosen mukaan tuota kehitystä tuoden esille myös sen, että Suomi ja Ranska eivät koskaan ole keskenään olleet toinen toistaan vastaan, lukuun ottamatta lyhyttä episodista toisen maailmansodan aikana.¹²⁹ Kuten tässä tutkielmassa on tuotu esille, Ranskan ja Suomen välillä ei ollut ollut suuria ratkaisemattomia ongelmia. Toisen maailmansodan varjoista oli päästy nopeasti eteenpäin. Kuten Suomen ja Ranskan suhteita käsittelevässä luvussa on todettu, Ranska halusi nopeasti solmia diplomaattisuhteet Suomen kanssa sodan päättymisen jälkeen.

De Gaullen mielestä toisen maailmansodan aikainen välirikko oli valitettava, mutta hän kuitenkin totesi, että jollei Suomi olisi toiminut toisessa maailmansodassa, kuten se toimi¹³⁰, se ei olisi säilynyt hengissä. De Gaullen mielestä Suomi osoitti sodan aikana rohkeutta, joka voi herättää vain ihailua. Tällä kommentilla hän luultavasti viittasi talvisotaan. On kiinnostavaa, että de Gaulle myös antoi kommentteillaan ymmärtää hyväksyvänsä Suomen liittolaisuuden jatkosodan aikana Saksan kanssa, vaikka Ranska oli ollut Saksan miehittäjä. Suomella ei ollut muita vaihtoehtoja. De Gaulle katsoi, että Suomen historiasta sekä maantieteellisestä ja historiallisesta asemasta johtuen oli täysin normaalia, että Suomi oli päättänyt omaksua puolueettomuuspolitiikan toisen maailmansodan jälkeen. Tässä suhteessa Kekkosen tehtävä oli helpompi kuin esimerkiksi Britanniassa tai Yhdysvalloissa, joissa Kekkonen oli vierailut edellisvuonna. De Gaulle ei tarvinnut ylipuhua ymmärtämään Suomen asemaa.¹³¹

Lähetystöneuvos Ossi Sunellin mukaan de Gaullen hyväksyessä Suomen puolueettomuuden, taustalla oli myös se, että kuten Suomella, myös Ranskalla oli ollut siihen aiemmin vihamielisesti suuntautunut naapurivaltio eli Saksa. Sunellin mukaan

---

¹²⁸ Viittaa luultavasti vierailuihin Yhdysvaltoihin ja Isoon-Britanniaan sekä EFTA:n liitännäisjäsenyyteen

¹²⁹ Kenraali de Gaullen ja Presidentti Kekkosen keskustelu 24.10.1962 klo 12.30-13.15. TP:n ja Rva Kekkosen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹³⁰ Suomen sotiminen Saksan rinnalla jatkosodassa.

¹³¹ Kenraali de Gaullen ja Presidentti Kekkosen keskustelu 24.10.1962 klo 12.30-13.15. TP:n ja Rva Kekkosen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA; Suomi 1994, 89.

Ranska ja Suomi olivat siis tältä osin samankaltaisessa tilanteessa.¹³² Rauhan säilyttämiseksi Ranskan ja Saksan oli muutettava suhtautumistaan toisiinsa kuten myös Suomen ja Neuvostoliiton. Suomi ja Ranska yrittivät siis jollain tapaa löytää oman erikoisasemansa kaksinaapaisessa maailmassa.

Kekkonen vastasi tähän, ettei ollut koskaan epäillyt Ranskan Suomea kohtaan tuntemaa sympatiaa ja totesi Suomen olleen iloinen puolueettomuudestaan etenkin, kun myös Neuvostoliitto on sen vuodesta 1956 asti vuosittain julkisesti tunnustanut. Erikoista tässä on se, että Neuvostoliitto sen sijaan vetosi myöhemmin juuri YYA-sopimukseen Suomen puolueettomuudesta puhuttaessa, vaikka puolueettomuudesta siinä ei puhuttu mitään. Vuosittainen tunnustus kuulostaa harhaanjohtavalta eikä siihen voi saada varmistusta käyttämistäni lähteistä. On kuitenkin vaikea nähdä, että vuonna 1948 solmitussa YYA-sopimuksessa olisi ollut muodollista tunnustusta puolueettomuudelle. Myös Kekkonen tulkitsi asian näin De Gaullelle.¹³³ Presidenttien YYA-tulkinnat poikkesivat siis jonkun verran toisistaan. De Gaulle näki sopimuksen sotilaalliset artikkelit selvästi velvoittavina Suomea kohtaan.

De Gaulle oli vakuuttunut siitä, että Suomen puolueettomuus oli vakiintunut toisen maailmansodan jälkeen, mutta silti hänen mukaansa ei ollut varmaa, että mahdollisen kolmannen maailmansodan syttyessä Suomi pystyisi enää puolueettomuuspolitiikkansa ylläpitämään.¹³⁴ *”Mais c’est là une éventualité dont la Finlande est seule juge.”*¹³⁵ Tämä oli de Gaullelta aika suora toteamus ja hän viittasi sillä luultavasti siihen, että Suomi asettuisi tai olisi pakotettu asettumaan suursodan syttyessä Neuvostoliiton puolelle, jo YYA-sopimuksen klausuulien perusteella. On kiinnostavaa, ettei esimerkiksi Juhani Suomi mainitse Kekkonen-elämäkerran vuosia 1962-1968 käsittelevässä osassa tästä de

---

¹³² Ossi Sunellin haastattelu 18.3.2015.

¹³³ Kenraali de Gaullen ja Presidentti Kekkonen keskustelu 24.10.1962 klo 12.30-13.15. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹³⁴ Kenraali de Gaullen ja Presidentti Kekkonen keskustelu 24.10.1962 klo 12.30-13.15. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹³⁵ ”Mutta siinä on kysymys mahdollisuudesta, jossa Suomi on oman kohtalonsa herra.”

Gaullen kommentista mitään, vaikka itse näen sen olleen keskustelujen tärkein yksittäinen kommentti.

De Gaulle jatkoi, että Neuvostoliiton politiikassa oli ollut aika, jolloin se pyrki edistämään Euroopan maiden puolueettomuutta, kuten esimerkiksi Suomen, Itävallan ja Ruotsin kohdalla. Tulevaisuudessa se pyrki ehkä samaan Norjan ja Tanskan kohdalla. De Gaulle kertoi kysyneensä itseltään, että mikä tarkoitus tällaisessa politiikassa piilee. Omaan pohdintaansa de Gaulle ei vastannut, vaan antoi Kekkosen vastata tähän.¹³⁶ Ei tiedetä, mihin de Gaulle viittasi sillä, että Neuvostoliitto pyrki myös tekemään Norjasta ja Tanskasta puolueettomia. Maat olivat kuitenkin jo tuolloin NATO:n jäseniä. De Gaulle näki asian siis ehkä siten, että Neuvostoliitto yritti määritellä pienempien valtioiden ulkopoliittikan suurvallan tavoin ja että vain tiettyinä aikoina näillä valtioilla olisi ollut ulkopoliittista liikkumavaraa. Tästä johtuen Neuvostoliitto myöhemmin halusi Norjan ja Tanskan pois NATO:n toiminnasta. Niihin viittasivat myös Kekkosen ehdotukset Pohjolan ydinaseettomasta vyöhykkeestä ja rajarauhaideasta, joita on syytetty myös Neuvostoliiton ideoimiksi.¹³⁷

Kekkonen vastasi de Gaullen pohdiskeluun, että Neuvostoliitto oli halunnut luoda itä- ja länsiblokin välille eristävän vyöhykkeen. Tämä johtui Yhdysvaltojen aiemmasta politiikasta, jossa maa ei halunnut kuulla puhuttavankaan puolueettomuudesta.¹³⁸ Maan aikaisempi ulkoministeri John Foster Dulles piti puolueettomuutta jopa moraalittomana ja lyhytnäköisenä toimintana.¹³⁹ Neuvostoliittokin oli nyt muuttanut politiikkaansa, kun Yhdysvaltojen suhtautuminen puolueettomuuteen oli muuttunut.¹⁴⁰

---

¹³⁶ Kenraali de Gaullen ja Presidentti Kekkosen keskustelu 24.10.1962 klo 12.30-13.15. TP:n ja Rva Kekkosen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹³⁷ Pohjoismaiden ydinaseeton vyöhyke oli Kekkosen vuonna 1963 tekemä aloite, jonka mukaan Pohjoismaat olisi kansainvälisellä sopimuksella muodostettu pysyvästi ydinaseettomaksi alueeksi. Rajarauhan idea taas oli rauhoittaa Norjan ja Suomen raja mahdollisen suursodan syttyessä. (Ks. esim. Suomi 1992, 311-315).

¹³⁸ Kenraali de Gaullen ja Presidentti Kekkosen keskustelu 24.10.1962 klo 12.30-13.15. TP:n ja Rva Kekkosen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹³⁹ Shapiro 2007, 145.

¹⁴⁰ Kenraali de Gaullen ja Presidentti Kekkosen keskustelu 24.10.1962 klo 12.30-13.15. TP:n ja Rva Kekkosen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

Tällä Kekkonen luultavasti viittasi Kennedyltä saamaansa tunnustukseen Suomen puolueettomuuspolitiikalle.

Kuten edellä on jo mainittu, että vaikka Yhdysvallat oli tunnustanut Suomen puolueettomuuden, niin siihen ei välttämättä täysin siellä uskottu. Myös de Gaullen väite siitä, että Neuvostoliitto pyrki edistämään tiettyjen maiden puolueettomuutta, on mielenkiintoinen. Uskoisin, että molemmat suurvallat halusivat puolueettomat maat omaan vaikutuspiiriinsä ja se varmasti oli myös taka-ajatuksena Neuvostoliiton halussa saada Norja ja Tanska pois NATO:n toiminnasta.

Kekkonen toi esille myös tutun näkemyksensä, että mitä paremmat suhteet Suomella on itänaapuriinsa, sitä vapaammin Suomi voi lähestyä länttä ja Neuvostoliitto olisi siten valmiimpi tiettyihin myönnytyksiin.¹⁴¹ Se, missä myönnytysten raja menee, on sitten eri kysymys ja ajasta riippuvainen. Tässä suhteessa vuosi 1962 oli hyvä, sillä Suomi oli saanut Neuvostoliiton hyväksynnän edellisvuonna EFTA:n liitännäisjäsenyydelle. Samalla toki Neuvostoliitto hyötyi Suomen jäsenyydestä saamalla suosituimmuusaseman, vaikka taloudellinen merkitys olikin vähäinen.¹⁴²

Suurvaltojen keskinäiset suhteet näkyivät myös de Gaullen kommentteissa. De Gaulle esitti näkemyksensä silloisesta maailmantilanteesta. Hänen mukaansa se perustui Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain keskinäiseen vastakkainasetteluun, joka ei hänen mukaansa johtunut vain ideologiasta, vaan tilanne olisi ollut sama, vaikka Venäjää olisivat vielä hallinneet tsaarit.¹⁴³ Maiden välinen kilpailu johtui de Gaullen mukaan ennen muuta siitä, että ne olivat kaikkein voimakkaimmat valtiot tuolloin. Jos nuo maat

---

¹⁴¹ Kenraali de Gaullen ja Presidentti Kekkonen keskustelu 24.10.1962 klo 12.30-13.15. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹⁴² Aunesluoma 2011, 201-207.

¹⁴³ Spekuloiva kommentti de Gaullelta ja hänen kanssaan voi perustellusti olla eri mieltä. Yhdysvaltain ja tsaarien Venäjän välillä ei ollut suuria skismoja. On vaikea nähdä, miksi monarkistinen Venäjä olisi suuttanut Yhdysvaltoja. Kuitenkin de Gaulle myöhemmin totesi, että kommunismin uhkan takia sen oli oltava mukana NATO:n toiminnassa.

joutuisivat keskenään sotaan, niin Ranskalle olisi vaikeus valita puolensa.¹⁴⁴ Neuvostoliitto oli hänen näkemyksensä mukaan kommunistinen valtio, jonka tavoitteena oli maailmanherrsus ja niin kauan maan harjoittama kommunismi oli sellaista, oli Ranskan oltava mukana NATO:ssa puolustautuakseen kommunismin uhalta.¹⁴⁵

”Mutta Ranska on mukana Atlantian liitossa vain puolustautuakseen, ja se toivoo, että syyt, jotka ovat johtaneet sen siihen, eivät tulisi olemaan ikuisesti. Tämä mahdollisuus tulisi ajankohtaiseksi, jos kommunismi luopuisi olemasta valloituksiin pyrkivä doktriini ja porvarillistuisi, sallien siten Länsi- ja Itä-Euroopan lähestymisen keskenään.”¹⁴⁶

De Gaullen ylläolevasta kommentista voisi päätellä hänen päätellä vihjailleen, että Ranska voisi joskus erota NATO:n toiminnasta, jos poliittinen tilanne sen sallisi. Vuonna 1966 Ranska irtautui toistaiseksi NATO:n sotilaallisesta toiminnasta, mutta ei kuitenkaan jättänyt jäsenyyttä kokonaan. Syynä sotilaallisesta toiminnasta irtautumisesta ei suinkaan ollut se, että hänen käsityksensä Neuvostoliitosta olisi jotenkin muuttunut. Syynä oli se, että de Gaulle vastusti Yhdysvaltain suurta roolia puolustusliitossa ja sen ja Iso-Britannian erikoista suhdetta. De Gaulle halusi Ranskalle myös itsenäisen puolustuksen.¹⁴⁷ Seuraavana vuonna de Gaulle piti lehdistötilaisuuden, jossa hän toi esille näkemyksiään NATO:sta. Vaikka Ranska ja Yhdysvallat olivat liittolaisia, joka mahdollisen sodan syttyessä tarkoitti sitä, että maat olisivat samalla puolella, niin se ei kuitenkaan tarkoittanut sitä, että niiden pitäisi olla NATO:n toiminnasta samaa mieltä keskenään. Yhdysvallat halusi enemmän sotilaallista integraatiota, joka ranskalaisille näyttäytyi amerikkalaisten päätösvallan kasvuna.¹⁴⁸ Taustalla NATO-vastaisuudessa toki varmasti oli myös de Gaullen *Grandeur*-politiikka, Ranska halusi itsenäisen ulkopoliitiikan

---

¹⁴⁴ Venäjää kohtaan tuntenut monista syistä johtuen sympatiaa ja Yhdysvaltojen kanssa ollut aina ystävä.

¹⁴⁵ Kenraali de Gaullen ja Presidentti Kekkonen keskustelu 24.10.1962 klo 12.30-13.15. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹⁴⁶ Charles de Gaullen kommentti. Kenraali de Gaullen ja Presidentti Kekkonen keskustelu 24.10.1962 klo 12.30-13.15. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹⁴⁷ Lacouture 1991.

¹⁴⁸ Kenraali de Gaullen lehdistökonferenssi 29.7.1962. Ryhmä 5, osasto C, UM.

eikä sen olisi siten tarvinnut tukeutua muihin valtioihin päätöksenteossaan. De Gaullen oli vaikea ymmärtää sitä, että Ranskalla ei ollut enää valtaa samassa määrin kuin ennen.

Kekkosen mielestä Neuvostoliitto oli huomattavasti muuttunut ja liberalisoitunut vuodesta 1945 lähtien. Kekkosen arvion mukaan maa oli jo antanut huomattavia vapauksia satelliittivaltioilleen mainiten esimerkkinä Puolan. Stalinin aikana yksikään satelliittivaltio ei olisi uskaltanut vastustaa Moskovan määräysvaltaa. Kekkosen väite satelliittivaltioiden vapaudesta on hyvin erikoinen, sillä vain viisi vuotta aiemmin Unkarin kansannousu tukahdutettiin väkivaltaisain keinoin, vaikka Stalin oli kuollut jo kolme vuotta aiemmin, Hruštševin ollessa jo vallassa. Kekkonen ei myöskään uskonut, että Neuvostoliitto palaisi vielä johonkin stalinismin muotoon. Ennustus ei täysin toteutunut, sillä stalinistinen henkilöpalvonta palasi Neuvostoliittoon Brezhnevin kaudella. Toisinajattelijoita ei suvaittu.¹⁴⁹ Myös Tshekkoslovakian kansannousu tukahdutettiin väkivaltaisesti vuonna 1968. Kekkosen optimismi Neuvostoliittoa kohtaan koki kansannousun myötä kolauksen. Kekkosen pohdiskelu ei saanut de Gaullelta vastakaikua. Kekkonen ei kuitenkaan kiistänyt sitä, että kommunismin tavoitteena olisi edelleen maailmanvalloitus.¹⁵⁰ Tämän jälkeen Kekkonen kertoi näkemyksiään Suomen puolueettomuuspolitiikasta. Ilman ystävällisiä suhteita Neuvostoliittoon ei esimerkiksi FINEFTA-sopimus olisi ollut mahdollinen.¹⁵¹ Toki tässä kohtaa on muistettava, että Neuvostoliitto halusi myös itse hyötyä Suomen liitännäisjäsenyydestä.

De Gaulle toi esille myös atomiuhkan olemassaolon, jonka takia sekä länsi- että itäleiri tunsivat olonsa uhatuksi ja se ei ollut omiaan lähentämään niitä toisiinsa. Siksi tässä odottelutilanteessa Euroopan oli ollut syytä lähteä yhdentymisen tielle, Ranskalla ei ollut mitään laajempaa unioniakaan vastaan. Kahden leirin välissä oli Eurooppaan viittaava

---

¹⁴⁹ Mansala 2015, 150.

¹⁵⁰ Kenraali de Gaullen ja Presidentti Kekkosen keskustelu 24.10.1962 klo 12.30–13.15. TP:n ja Rva Kekkosen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹⁵¹ Tasavallan presidentin ja kenraali de Gaullen keskustelutilaisuus keskiviikkona 24.10.1962 klo 12.30–13.15. TP:n ja Rva Kekkosen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

välimaailma ”Monde intermediaire”¹⁵² sillä maailma ei voinut de Gaullen näkemyksen mukaan rajoittua kahteen napaan. Välimaailman olisi tullut yhdistyä, jotta se olisi voinut käydä suoria keskusteluja Moskovan kanssa esimerkiksi Berliinin-kysymyksestä, ilman Yhdysvaltoja. Luonnollisesti nämä neuvottelut olisivat tapahtuneet Ranskan johdolla, kuten voi päätellä jo de Gaullen viestistä vierailukutsun yhteydessä, ”*Todellinen Eurooppa on Ranska*”. Ranska oli unohtanut jopa vanhat vihollisuutensa Saksan kanssa ja luonut puitteet yhteistyö- ja yhteisymmärryspolitiikalle. Kekkonen taas toi esille koko hänen poliittisen uransa aikana vallinneen epäluulonsa Saksaa kohtaan. De Gaulle lupasi, että Länsi-Saksa pysyy aisoissa.¹⁵³

Käsitykseni mukaan de Gaulle ei välttämättä tajunnut sitä, että Euroopassa ei ollut tarpeeksi kannatusta Ranskan johtamalle Euroopalle. Länsi- ja Itä-Euroopan yhdistyminen ei ollut tuolloin vielä mahdollista, jonka toki de Gaulle ymmärsi. Länsi-Saksa halusi pysyä läheisenä Yhdysvaltojen kanssa, josta kertoo esimerkiksi Élysée-sopimukseen kirjattu lisäys NATO:n ja Yhdysvaltain roolista Euroopan puolustuksessa. Tuskin supervallatkaan olisivat halunneet luopua vallastaan. Kuten aikaisemmin on todettu, de Gaullen elämäkerran kirjoittaja Jean Lacouturen mukaan de Gaulle ei tajunnut sitä, että jännitteiden kasvattaminen liittolaisten kesken vain lisäsi päätöksenteon keskittymistä supervaltojen käsiin.

Kekkonen toi esille tyytyväisyytensä de Gaullen pohdintoihin. De Gaulle arvioi, että tässä uudessa Euroopassa Suomi ja Ranska voisivat kehittää keskinäisiä suhteitaan, vaikka Suomi onkin puolueeton valtio. Silti se kuuluu Eurooppaan ja sillä oli halu kehittää suhteita Euroopan muihin valtioihin. Tämä olisi positiivinen tilanne ajatellen sitäkin, että joskus Länsi- ja Itä-Eurooppa voisivat tehdä keskenään yhteistyötä. Tähän Kekkonen totesi, että Suomella oli samanlaiset pyrkimykset ja sanoi tuntevansa tiettyä huolestuneisuutta siitä, miten Suomi pystyisi säilyttämään ulkomaankauppansa edut EEC:n suhteen. Suomen ulkomaankauppa suuntautui niin moneen eri suuntaan, että

---

¹⁵² Välimaailmaidean toteuttamiseen de Gaulle pyrki EEC:n avulla. Ei kuitenkaan halunnut ylikansallista Eurooppaa.

¹⁵³ Kenraali de Gaullen ja Presidentti Kekkonen keskustelu 24.10.1962 klo 12.30–13.15. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

maan olemassaolo riippui olennaisesti siitä. Keskustelun lopuksi de Gaulle kysyi Kekkoselta, että oliko Suomen kauppaan ollut yhteismarkkinoiden perustamisen jälkeen negatiivisia vaikutuksia. Tähän Kekkonen totesi, että ei toistaiseksi, sillä Suomella oli ollut siihen asti samat kilpailumahdollisuudet Ruotsin ja Itävallan kanssa, sillä nekin olivat vielä talousyhteisön ulkopuolella. Jos asiat olisivat toisin, vaikeuksia voisi tulla.¹⁵⁴

Mikael af Malmborgin mukaan Kekkonen onnistui vakuuttamaan de Gaullelle, että Ruotsin assosioituminen EEC:n kanssa vaikuttaisi vakavalla tavalla Suomen paperiteollisuuteen ja se johtaisi siihen, että Suomi joutuisi syrjittyyn asemaan. Suomi joutuisi ulkomaankauppakriisiin ja asettaisi Suomen Neuvostoliiton armoille. De Gaulle lupasi Kekkoselle, että Ranska tekisi parhaansa, ettei Suomi joutuisi syrjittyyn asemaan. Toki sen toteutuminen riippui myös EEC:n muista jäsenvaltioista.¹⁵⁵ Vielä selväsanaisemmin hän lupasi asian seuraavan päivän keskustelussa, jota käsitellään seuraavassa luvussa.

Keskustelun päätyttyä presidentit siirtyivät lounaalle. Matkalla sinne presidentit keskustelivat vielä uudestaan atomiuhkasta ja samanaikaisesti käynnissä olleesta Kuuban ohjuskriisistä, joka oli vähällä peruuttaa presidentin matkan Ranskaan, mutta hän päätti kuitenkin lähteä matkaan. Juhani Suomen tulkinnan mukaan hän päätti ratkaisustaan lähinnä siitä syystä, että kun de Gaulle ei suunnitellutkaan vierailun peruuttamista, ei aloitetta siitä haluttu tehdä Suomessakaan. Kekkonen oli kuitenkin ollut ilmeisesti koko matkan levoton. Koko Pariisissa olon ajan kriisi oli käynnissä. Kekkonen kuuli kriisin laukeamisesta vasta lähdettyään vierailun ”epäviralliselle” osuudelle. De Gaulle itse ei ollut ollut hermostunut kriisistä. Siihen taustalla Juhani Suomen mukaan oli se, että hän sai jatkuvasti tietoa amerikkalaisten toimista.¹⁵⁶

---

¹⁵⁴ Kenraali de Gaullen ja Presidentti Kekkososen keskustelu 24.10.1962 klo 12.30–13.15. TP:n ja Rva Kekkososen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹⁵⁵ Malmborg 2001, 494.

¹⁵⁶ Suomi 1994, 88.

De Gaullen mielestä kysymyksessä oli *”kriisi ja vain kriisi ja hänen mukaansa ne johtavat aina joko sotaan tai neuvotteluihin.”* Hän ei kuitenkaan uskonut maailmansodan syttymiseen, koska kumpikin osapuoli halusi sen välttää. Hän epäili kuitenkin, että kriisistä tulisi pitkä, sillä kumpaakaan osapuolta ei kiinnostanut nopeat neuvottelut. Kekkonen toi esille toivomuksensa, että toivottavasti ei ammuta, johon de Gaulle vastasi, että ehkäpä ammutaankin, mutta kysymyksessä onkin se, että millä ammutaan. Tällä hän viittasi ydinsodan uhkaan.¹⁵⁷ De Gaullen ennustus pitkistä neuvotteluista meni pieleen, sillä kriisi laukesi hyvin nopeasti Neuvostoliiton vedettyä ohjuskuljetuksensa Kuubasta vain muutamaa päivää tämän keskustelun jälkeen.

Keskusteluissa ei kuitenkaan puhuttu pelkästään asiakysymyksistä, josta kertoo myös Jussi Mäkisen tallentama jutustelu lounaalla aperitiiveja nautittaessa. De Gaulle kertoi syyn, miksi asui Élysée-palatsissa, jota hän ei pitänyt kovinkaan käytännöllisenä. Se johtui siitä, että vanha kuninkaiden palatsi Tuileries poltettiin Pariisin kommuunin aikana vuonna 1871. *”Eli näin ollen minun täytyy edelleen asua täällä”*. Tähän Kekkonen vastasi, että *”Teillä on verraton huumorintaju.”* Tämä kuvaa hyvin myös Kekkonen ja de Gaullen välejä, presidentit varmasti kunnioittivat toisiaan. Vielä lounaan jälkeen presidentit puhuivat jo seuraavan päivän keskustelusta ja sopivat, että maiden ulkoministerit Merikoski ja Couve de Murville eivät olisi siinä läsnä, vaan he kävisivät samanaikaisesti oman keskustelunsa.¹⁵⁸

4.2. Presidenttien toinen keskustelu

Presidenttien toinen keskustelu käytiin valtiovierailun toisena päivänä Élysée-palatsissa. Keskustelussa puhuttiin lähinnä Euroopasta ja sen yhdentymisestä eli osittain samoista asioista kuin edellispäivän keskustelussa. Samanaikaisesti Suomen ja Ranskan

---

¹⁵⁷ Tasavallan presidentin ja kenraali de Gaullen keskustelutilaisuus keskiviikkona 24.10.1962 klo 12.30. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17a, TPKA, KA.

¹⁵⁸ Tasavallan presidentin ja kenraali de Gaullen keskustelutilaisuus keskiviikkona 24.10.1962 klo 12.30. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17a, TPKA, KA.

ulkoministerit Veli Merikoski ja Maurice Couve de Murville keskustelivat talousyhteisöön liittyvistä kysymyksistä.¹⁵⁹

Kekkonen halusi pitää tämän keskustelun kahdenkeskisenä, sillä hän halusi tietää de Gaullen näkemyksen Euroopan yhdentymisen kehityksestä ja Suomen mahdollisesta roolista siinä. De Gaulle vastasi tähän, että Ranskassa nähtiin välttämättömänä kehittää poliittista yhteistyötä ja siinä tarkoituksessa Ranska oli tehnyt viidelle muulle EEC:n jäsenvaltiolle¹⁶⁰ ehdotuksia. Nämä liittyivät yhteistyön syventämiseen muun muassa kulttuurin ja puolustuksen alalla sekä kehitysmaiden auttamiseen. Nämä ehdotukset kokivat vastustusta johtuen käynnissä olleista jäsenyysneuvotteluista Ison-Britannian kanssa. De Gaulle kuitenkin näki, että Länsi-Euroopan poliittisen yhtenäisyyden tiellä tultaisiin etenemään ja sen luominen oli välttämätöntä syistä, jotka hän oli jo edellisen keskustelun aikana esittänyt Kekkoselle. De Gaulle uskoi, että myös Itä-Euroopassa olisi edessä samanlainen kehitys. Hän ei kuitenkaan halunnut luoda ylikansallista Eurooppaa, sillä valtiot ovat realiteetti ja niitä olisi ollut mahdotonta jättää pois laskuista.¹⁶¹

Kekkonen oli keskustellut Euroopan yhdentymisestä Neuvostoliiton kanssa ja hän toi de Gaullelle esiin Kremlin näkemyksen asiasta. Neuvostojohdossa katsottiin, että Euroopan yhdentymisen taustalla oli vain Euroopan tavoite saada aikaiseksi pidemmälle menevä yhteistyö Yhdysvaltojen kanssa. De Gaulle uskoi, että Yhdysvaltojen johdossa oli samankaltainen näkemys asiasta. Hänen näkemyksensä oli, että kummassakaan leirissä ei toivottu Euroopan yhdentymistä. Molemmat supervallat toivoivat, että Eurooppa olisi vastaisuudessakin jakautunut.¹⁶² De Gaulle ei perustellut väitettään millään tavalla, luultavasti taustalla oli hänen Amerikka-vastaisuutensa. Hän ei missään nimessä halunnut, että Yhdysvallat olisi jollain tavalla osallinen Euroopan integraatioon.

---

¹⁵⁹ Tasavallan presidentin ja Presidentti de Gaullen keskustelutilaisuus torstaina 25.10.1962 klo 16. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA; Tasavallan presidentin ja kenraali de Gaullen keskustelutilaisuus keskiviikkona 24.10.1962 klo 12.30. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17a, TPKA, KA.

¹⁶⁰ Luxemburg, Alankomaat, Belgia, Länsi-Saksa, Italia.

¹⁶¹ Tasavallan presidentin ja Presidentti de Gaullen keskustelutilaisuus torstaina 25.10.1962 klo 16. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹⁶² Kenraali de Gaullen ja Presidentti Kekkonen toinen keskustelu 25.10.1962 klo 16.15-16.45. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

”Mutta maailman tasapainoa ei saada aikaan, ellei ole olemassa Eurooppaa, joka puolestaan pystyy elämään riippumatta Amerikasta, mikä puolestaan ensi vaiheessa edellyttää voimakasta ja yhtenäistä Länsi-Eurooppaa Itä-Eurooppaa vastassa.”¹⁶³

Kuten presidenttien ensimmäisessä keskustelussa kävi ilmi, niin de Gaulle toivoi, että jonain päivänä Itä- ja Länsi-Eurooppa voisivat yhdistyä. Realistina hän ymmärsi, että se ei tuolloisessa tilanteessa ollut vielä mahdollista ja siksi aluksi hän toivoi vahvaa Länsi-Eurooppaa. De Gaullen toiveiden vastaisesti Neuvostoliitto ei olemassaolonsa aikana koskaan porvarillistunut niin, että se olisi sallinut Länsi- ja Itä-Euroopan yhteistyön. Se tapahtui vasta muutamaa vuosikymmentä myöhemmin.

Kekkonen uskoi, että Euroopan yhdentymisessä tulisi kestämään vielä pitkään. De Gaulle oli samaa mieltä, mutta uskoi sen kuitenkin lopulta olevan ainoa vaihtoehto. De Gaulle toivoi Neuvostoliiton johtaja Hruštševin ymmärtävän, että ainoa tie rauhaan kulkisi Länsi-Euroopan yhdentymisen kautta.¹⁶⁴ Tähän de Gaulle pyrki presidenttikausiensa aikana, kun hän lähestyi Neuvostoliittoa. Presidentti halusi Euroopan Atlantista Uraliin.¹⁶⁵ Länsi-Euroopan yhdentymisen ei kuitenkaan kylmän sodan aikana juuri auttanut, Neuvostoliitto ja Yhdysvallat sopivat asioista mieluiten keskenään.

Kekkosen näkökulmana oli se, että Neuvostoliitto ei pohjimmiltaan suhtautunut Euroopan yhdentymiskehitykseen vihamielisesti, mutta sympatialle toi oman vastapainonsa heidän Saksan-pelkonsa. Saksasta presidentit olivat keskustelleet myös edellispäivänä. Tässä kohtaa on huomioitava se, että myös Kekkonen ei missään vaiheessa presidenttikausiensa aikana luottanut Saksaan. Eli se, mitä hän toi esille

---

¹⁶³ Charles de Gaullen kommentti. Kenraali de Gaullen ja Presidentti Kekkonen toinen keskustelu 25.10.1962 klo 16.15-16.45. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹⁶⁴ Luultavasti käännetty väärin alkuperäisistä muistiinpanoista. De Gaulle on varmaankin puhunut Euroopan yhdentymisestä.

¹⁶⁵ Lacouture 1991, 397.

Neuvostoliiton näkemyksenä Saksasta, oli osittain sama kuin hänen oma näkemyksensä. De Gaulle uskoi, että kun Neuvostoliitto pelotteli satelliittivaltioitaan Länsi-Saksan vaarasta, niin samalla se pystyi tiukentamaan otettaan Itä-Saksasta. Kekkonen oli tästä asiasta virkaveljensä kanssa samaa mieltä.¹⁶⁶ Se, että Kekkonen oli tästä asiasta samaa mieltä de Gaullen kanssa, on kiinnostavaa. Julkisesti hän ei varmasti olisi sitä voinut sanoa.

De Gaulle arvioi, että Neuvostoliiton ja Kiinan edut tulevat joskus olemaan ristiriidassa keskenään, asia jossa hänen ennustuksensa osui oikeaan. Neuvostoliiton ja Kiinan suhteet olivat olleet heikot jo Stalinin ajoista lähtien. Maiden välit menivät lopullisesti poikki vuonna 1963, kun Kiinan johtaja Mao Zedong ei voinut hyväksyä Neuvostoliiton solmimaa rajoitettua ydinkoekieltosopimusta Britannian ja Yhdysvaltojen kanssa, sillä Kiina oli itse samoihin aikoihin suunnittelemassa omaa ydinasetta.¹⁶⁷

De Gaulle epäili, että jollei Neuvostoliitto itse ryhdy sotatoimiin Kiinaa vastaan, niin Kiinan-kysymys olisi ollut se, johon se olisi hakenut tukea Länsi-Euroopasta. Siitä olisi apua venäläisille vain siinä tilanteessa, että Länsi-Eurooppa olisi yhtenäinen ja voimakas. Kommunismin olisi myös menetettävä dominointihaluaan, että Länsi- ja Itä-Eurooppa voisivat joskus yhdistyä torjumaan Kiinan dominointia Euroopassa ja ehkä koko maailmassa.¹⁶⁸ De Gaulle oli todennut saman Stalinille jo vuonna 1944, kun hän oli sanonut, että Neuvostoliiton ideologinen kiihkoilu tulisi häviämään idästä tulevan ”keltaisen vaaran” myötä ja Kiinan nousun myötä myös Euroopan yhdentymisestä tulisi tosiasia.¹⁶⁹ De Gaulle tuntui edelleen 18 vuotta myöhemminkin uskovan tuohon kolonialismin aikana kehitettyyn rasistiseen ”keltaisen vaaran” teoriaan. Sen mukaan Itäinen Aasia oli uhka läntiselle maailmalle. Sikäli hänen Kiinan pelkonsa oli paradoksaalista, sillä hän kuitenkin halusi myöhemmin luoda hyvät suhteet Kiinaan. Sen

---

¹⁶⁶ Kenraali de Gaullen ja presidentti Kekkonen toinen keskustelu 25.10.1962 klo 16.15-16.45. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹⁶⁷ Tasavallan presidentin ja Presidentti de Gaullen keskustelutilaisuus torstaina 25.10.1962 klo 16. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.; Mark 2012, 53-55.

¹⁶⁸ Kenraali de Gaullen ja presidentti Kekkonen toinen keskustelu 25.10.1962 klo 16.15-16.45. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹⁶⁹ Chopra 1974, 239.

hän näytti muun muassa tunnustamalla Kiinan kansantasavallan ensimmäisenä länsivaltana vuonna 1964.

De Gaulle uskoi, että jos Länsi- ja Itä-Eurooppa kykenisivät toimimaan yhdessä, olisi Kiinan uhka huomattavasti pienempi. Kekkonen vastasi de Gaullen kommenttiin, ettei Neuvostoliitto väheksynyt hänelle vaikeuksiaan Kiinan kanssa, mutta Kremlissä uskottiin, että vaikeudet tulisivat vähenemään. Itä- ja Länsi-Euroopan yhdentymisestä Kekkonen ei puhunut mitään.¹⁷⁰ Neuvostojohtajien ennustus Kekkoselle ei toteutunut, sillä Neuvostoliiton ja Kiinan välirikko kesti vielä pitkään, suhteet alkoivat lämmetä vasta Mihail Gorbatschovin valtakaudella 1980-luvulla. De Gaullen ennustus siitä, että Neuvostoliitto tulisi hakemaan apua Länsi-Euroopasta Kiinaa vastaan, ei myöskään toteutunut.

Presidentit sivusivat lyhyesti toisessa keskustelussaan myös Algerian kriisiä, kun Kekkonen kertoi, ettei hän ollut koskaan kuullut keskusteluissaan neuvostojohtajien esittäneen kritiikkiä de Gaullea kohtaan, toisin kuin esimerkiksi liittokansleri Adenaueria kohtaan. Hruštšev oli sanonut Kekkoselle, ettei kukaan muu olisi kyennyt ratkaisemaan Algerian ongelmia kuin de Gaulle. Tähän huomioon de Gaulle vastasi pisteliäästi Kekkoselle: ”Ei hän kuitenkaan tehnyt paljon minun auttamisekseni.”¹⁷¹

Algerian kriisi oli yksi de Gaullen presidenttikauden pahimpia kriisejä ja se ajoittui sen ensimmäisiin vuosiin. Algeriassa oli sodittu jo vuodesta 1954 alkaen ja Algerian kansallinen vapautusrintama (FLN) teki terrori-iskuja Ranskaan. Ilman ratkaisua Algerian

---

¹⁷⁰ Tasavallan presidentin ja Presidentti de Gaullen keskustelutilaisuus torstaina 25.10.1962 klo 16. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA; Kenraali de Gaullen ja presidentti Kekkonen toinen keskustelu 25.10.1962 klo 16.15-16.45. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹⁷¹ Kenraali de Gaullen ja presidentti Kekkonen toinen keskustelu 25.10.1962 klo 16.15-16.45. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA; Tasavallan presidentin ja Presidentti de Gaullen keskustelutilaisuus torstaina 25.10.1962 klo 16. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

kriisiin ei olisi olemassa *Grandeuria*.¹⁷² Algerialle myönnettiin lopulta itsemääräämisoikeus tammikuussa 1961, josta suivaantuneina itsenäisyysuunnitelmiin tyytymättömät kenraalit yrittivät syrjäyttää de Gaullen huhtikuussa 1961 niin sanotussa Algerin vallankaappauksessa. Vallankaappausyrityksen kukistamisen jälkeen de Gaullen asema vahvistui.¹⁷³ Omien sanojensa mukaan kenraali oli kannattanut Algerian itsenäistymistä jo vuonna 1958, jolloin maassa oli myös sotilasvallankaappaus, joka avitti de Gaullen nousua valtaan. Algeria itsenäistyi lopulta heinäkuussa 1962. Ranskalle Algeriasta kiinnipitäminen oli ollut taloudellisestikin raskasta. Kansanäänestyksessä Algerian itsenäistymistä kannatti lopulta 99 prosenttia äänestäneistä.¹⁷⁴

Käsiteltyään Algerian kriisiä presidentit palasivat puhumaan Euroopan yhdentymisestä. Suomi oli edellisenä liittynyt EFTA:n liitännäisjäseneksi pitkien neuvottelujen jälkeen, taustalla vaikeuksia oli aiheuttanut muun muassa aluksi Neuvostoliiton vastustus ja sen halua saada samat kauppaeut Suomen kanssa kuin muut EFTA-maat. Kekkoselle tärkeintä oli saada sopimukselle Neuvostoliiton hyväksyntä.¹⁷⁵ Lopulta Nikita Hruštšev antoi hyväksyntänsä Suomen EFTA-liitännäisjäsenyydelle kesällä 1960, taustalla vaikutti myös puolentoista vuoden päästä häämöttäneet presidentinvaalit. Hruštšev halusi Kekkoson toiselle kaudelle. Lopulta ongelmien tultua ratkaistuksi maaliskuussa 1961 sopimus Suomen ja EFTA:n välille perustettavasta FINEFTA:sta lopulta allekirjoitettiin.¹⁷⁶

Keskustelun aikana de Gaulle antoi Kekkoselle merkittävän lupauksen. Hän mainitsi vielä täysin ymmärtävänsä Suomen puolueettomuuspolitiikan, jonka jälkeen hän lupasi, ettei Ranskan tai talousyhteisön puolelta tulaisi aiheuttamaan mitään vaikeuksia niiden järjestelyjen toteuttamiseksi, jotka olisivat tarpeen Suomen kilpailuasetelman turvaamiseksi. Kommentilla hän epäsuorasti viittasi siihen, että hän tulisi estämään Ison-Britannian jäsenyyden EEC:ssä. De Gaulle oli jo aiemmin sanonut, että Britannian

---

¹⁷² Tarkoittaa de Gaullen ajatusta siitä, että Ranskalla olisi itsenäinen ulkopolitiikka ja se olisi riippumaton muista valtioista. Historiantutkijoiden mukaan sen aikakausi alkoi, kun Algerian kriisi oli ratkaistu.

¹⁷³ Lacouture 1991; Sutton 2007, 95.

¹⁷⁴ Sutton 2007, 95; Sowerwine 2001, 316; Lacouture 1991, 185.

¹⁷⁵ Suomi 1992, 310-312.

¹⁷⁶ Aunesluoma 2011, 209-210.

liittyminen talousyhteisön jäseneksi muuttaisi ratkaisevasti sen luonnetta ja rakennetta.¹⁷⁷ Tähän de Gaullen lupaukseen Kekkonen vastasi:

"Se mitä sanotte, on erittäin arvokas ilmoitus Suomelle. Kiitän teitä suuresti Suomen aseman näin hyvästä ymmärtämisestä. Olemme Suomessa todellakin erikoislaatuisessa asemassa, ja meidän on itse harkittava, miten milloinkin toimimme. Saattaa olla, että jossakin vaiheessa näemme välttämättömäksi suorittaa toimenpiteen, joka ei länttä täysin miellytä. Pyydän teitä uskomaan ja ymmärtämään, että meillä on ollut syytä tehdä se, mitä milloinkin tulemme tekemään. Sen jälkeen tulee taas tilanne, jossa voimme ottaa "takaisin" sen, mitä olemme jossain tilanteessa pitäneet välttämättömänä tehdä."¹⁷⁸

De Gaulle oletti, että Kekkonen tarkoitti kommentilla toimenpiteestä, joka ei miellyttäisi länttä, sitä mahdollisuutta, että Suomi tunnustaisi Itä-Saksan. Tähän Kekkonen vastasi, että siitä ei ollut kysymys eikä asiasta ollut edes Neuvostoliiton kanssa keskusteltu. Kekkonen totesi hypoteesinsa olleen vain yleistä luonnetta ja että se olisi voinut esiintyä minkä tahansa kansainvälisen kriisin yhteydessä ja tästä syystä hän oli halunnut asiasta mainita de Gaullelle. De Gaulle myös uskoi, että lopulta Euroopan yhdentymisestä tulisi olemaan vain hyötyä Suomelle.¹⁷⁹ Suomi tunnusti molemmat Saksat vasta vuonna 1973 ja tunnustaminen liittyi laajempaan kansainväliseen kehitykseen.

Suomelle de Gaullen ilmoitus siitä, että Ranskan puolelta ei tulla aiheuttamaan haittaa Suomen talousjärjestelyille ja se, että hän tulisi estämään Britannian EEC-jäsenyyden¹⁸⁰, oli huojentava. Niin kauan, kun EFTA pysyi alkuperäisessä kokoonpanossaan, ei

---

¹⁷⁷ Tasavallan presidentin ja Presidentti de Gaullen keskustelutilaisuus torstaina 25.10.1962 klo 16. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA; Aunesluoma 2011, 240-241.

¹⁷⁸ Presidentti Kekkonen vastaus de Gaullelle. Tasavallan presidentin ja Presidentti de Gaullen keskustelutilaisuus torstaina 25.10.1962 klo 16. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹⁷⁹ Tasavallan presidentin ja Presidentti de Gaullen keskustelutilaisuus torstaina 25.10.1962 klo 16. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹⁸⁰ Vuoden 1963 lisäksi hän teki sen vielä toistamiseen vuonna 1967.

Suomessa ollut aihetta suuriin muutoksiin. De Gaullen integraatiopolitiikka palveli Suomen integraatiopolitiikan tavoitteita niin kauan kuin kenraali pysyi Ranskan presidenttinä. Kunhan Britannia pysyi EEC:n ulkopuolella, FINEFTA oli Suomelle riittävä integraatoratkaisu. Päävientimarkkinat pysyivät suomalaisille metsäyhtiöille avoimina, kun Britannia pysyi EFTA:ssa. Britannialle itselleen tilanne ei missään nimessä ollut mieleinen, sillä EFTA oli sille alusta lähtien vain väliaikainen hätäratkaisu.¹⁸¹ Tilanne muuttui vasta Georges Pompidoun presidenttikaudella, kun Pompidou salli Britannian liittymisen EEC:n jäseneksi vuonna 1973. Suomikin solmi samana vuonna EEC:n kanssa vapaakauppasopimuksen. De Gaullen Britannia-vastaisuudelle oli useita syitä. Esimerkkeinä voisi mainita ne, että hän koki, että Britannia oli liian läheinen Yhdysvaltojen kanssa¹⁸² ja se, että Britannian taloudellinen ja poliittinen maailmankatsomus erosi liikaa mannereurooppalaisista.¹⁸³ Suomi oli nyt ikään kuin päässyt de Gaullen ”sateenvarjon” alle integraatiopolitiikassa.

Keskustelun loppupuolella samanaikaisesti omaa keskusteluaan käyneet ulkoministerit Merikoski ja Couve de Murville liittyivät presidenttien seuraan. Suomen puolelta mukana olivat myös valtiosihteeri Hallama, suurlähettiläs Palmroth sekä lähetystöneuvos Mäkinen. Ranskan puolelta mukana olivat lisäksi pääministeri Pompidou, suurlähettiläs Verdier ja presidentin neuvonantaja Maillard. Edellä mainittujen herrojen läsnä ollessa de Gaulle ja Kekkonen kiittivät toisiaan hyvistä keskusteluista. De Gaulle toi vielä esille ymmärryksen Suomen puolueettomuutta kohtaan ja Suomen aseman koskien EEC:n laajentumista. Sen jälkeen ulkoministeri Merikoski kertoi, että he olivat valmistelleet luonnoksen vierailun jälkeen annettua kommunikkeaa varten. Molemmat presidentit hyväksyivät luonnoksen.¹⁸⁴

---

¹⁸¹ Aunesluoma 2011, 191, 240-241.

¹⁸² De Gaulle ei ollut unohtanut sitä, mitä Winston Churchill oli hänelle sanonut: ”Jos meidän tulee valita Euroopan ja Atlantin välillä, valitsemme Atlantin”.

¹⁸³ Suomi 1994, 98; Mika Suonpää, ”Britannian kansainvälinen asema, ulkopoliitiikka ja Euroopan integraatio”. Luennon PowerPoint-esitys 9.10.2015. Turun yliopiston poliittisen historian luentokurssin ”Britannia ja Euroopan integraatio” Moodle-sivut.

<https://moodle.utu.fi/mod/resource/view.php?id=338489>. [sivu luettu 12.1.2016]

¹⁸⁴ Selonteko Tasavallan presidentti Urho Kekkosen keskusteluista presidentti de Gaullen kanssa Pariisissa 24.10 ja 25.10.1962. TP:n ja Rva Kekkosen Ranskan vierailu, kansio Vu17A, TPKA, KA.

4.3. Ulkoministereiden tapaaminen

Presidenttien kahdenkeskisten keskustelujen lisäksi myös Ranskan ja Suomen ulkoministerit Maurice Couve de Murville ja Veli Merikoski pitivät Élysée-palatsissa lähinnä taloutta koskevan keskustelunsa, jossa mukana olivat myös suurlähettiläät Verdier ja Palmroth sekä ulkoministeriön kansliapäällikkö Jaakko Hallama. He hyväksyivät suunnitelman vierailun päättyessä annettavan kommunikation tekstistä. Keskustelu käytiin samanaikaisesti presidenttien keskustelun kanssa.¹⁸⁵

Tämän jälkeen Couve de Murville kysyi Merikoskelta, että olisiko hänellä tiedossa mitään ongelmia, joista hän haluaisi kollegansa kanssa keskustella. Merikosken mukaan Suomen viennille Ranskaan oli tuottanut vaikeuksia Ranskan taholta voimaansaatettu luottoajan (Assurance-credit) rajoittaminen seitsemään vuoteen. Merikoski toi esille, että Suomesta on tulossa Ranskaan muun muassa *Caravelle*-lentokone sekä tuotteita öljynjalostamoon ja toivoikin, että Ranskan tarjoama luottoaika olisi voimassa kymmenen vuotta.¹⁸⁶ Kysymykseen luottoajan pidentämisestä saatiin ratkaisu, kun Merikoski mainitsi de Gaullelle asiasta kenraalin ja Kekkonen toisen keskustelun yhteydessä. De Gaulle ja Pompidou katsoivat luottoajan pidentämisen kymmeneen vuoteen olevan täysin mahdollista.¹⁸⁷

Lisäksi Suomelle oli tuottanut vaikeuksia suhteet Euroopan yhteismarkkina-alueen maiden kanssa liittyen puun ja paperin vientiin. Suomelle oli ollut vaikeuksia hyötyä samanlaisesta sopimuksesta, kuin mikä Ruotsilla oli näiden maiden kanssa, koska Suomi ja Ruotsi kilpailevat keskenään puun ja paperin viennistä EEC-alueelle. Tästä asiasta presidentit keskustelivat samanaikaisesti. Keskustelun aikana de Gaulle antoi Kekkoselle vakuutuksen, ettei Ranska tai talousyhteisö tulisi vaikeuttamaan Suomen

---

¹⁸⁵ Entretien des ministres des Affaires étrangères (ulkoministereiden keskustelu) 25.10.1962, Documents diplomatiques Français Tome II 1962, 329-330.

¹⁸⁶ Entretien des ministres des Affaires étrangères (ulkoministereiden keskustelu) 25.10.1962, Documents diplomatiques Français Tome II 1962, 329-330.

¹⁸⁷ Tasavallan presidentin ja Presidentti de Gaullen keskustelutilaisuus torstaina 25.10.1962 klo 16. TP:n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu, kansio Vu17A, TPKA, KA.

kilpailuasetelmaa. Couve de Murville vastasi tähän, ettei asiaan voi odottaa muutosta, ennen kun Britannian jäsenyysneuvottelut EEC:n kanssa on saatu valmiiksi eli hänen näkemyksensä mukaan ennen vuoden 1964 alkua. Hänen kommentista voisi päätellä, että hän ei tiennyt mitään siitä, että de Gaulle suunnitteli estävänsä Britannian jäsenyyden. Couve de Murville kysyi lisäksi, että onko Neuvostoliiton taholta esitetty varoituksia Suomelle koskien maan suhteita EEC:hen. Merikosken vastaus oli, että varoituksia ei ole tullut ja Suomelta ei ole tullut mitään kannanottoja EEC:hen liittyen, joka voisi aiheuttaa vastalauseita Neuvostoliiton suunnalta.¹⁸⁸

5. Propagandatoiminta vierailun aikana sekä vierailun käsittely mediassa

5.1. Vierailu suomalaisten oman aikansa PR-tekona

Yksi tärkeimmistä ulkoministeriön ja suurlähetystön tehtäviä ennen valtiovierailua oli niin sanotun Suomi-kampanjan järjestäminen Kekkonen vierailun aikana ja sitä ennen. Vastaavanlaista kampanjaa ei ollut aikaisemmin valtiovierailujen yhteydessä järjestetty. Tarkoitus oli tehdä Suomea tunnetuksi Ranskassa sekä vastavuoroisesti Ranskaa tunnetuksi Suomessa. Toiveena oli, että ensimmäinen Suomen tasavallan presidentin Ranskaan tekemä valtiovierailu tehtäisiin Suomelle mahdollisimman edulliseksi, suurlähettiläs Gunnar Palmroth käytti asiasta sanaa ”propaganda”. Jo vierailun suunnittelun alkuvaiheessa maaliskuussa oli suunnitelmia siitä, miten propagandakampanja toteutettaisiin. Suunnitelma oli varsin kattava ja tuossa vaiheessa ehdotusten joukossa olivat kahdessa isossa aikakauslehdessä (Combat, Paris Match) julkaistava erityinen Suomi-numero, muutamissa muissa aikakauslehdissä julkaistavat Suomeen liittyvät artikkelit, Suomen ulkopoliittikkaa esittelevä kirjanen, Ranskan radiossa soitettavat Sibeliuksen sinfoniat, suomalainen taideteollisuusnäyttely sekä Pariisissa ”eleganteimman” kauppakadun Rue du Faubourg St.-Honoré dekorointi Suomi-aiheilla ja siellä järjestettävä Suomi-näyttely.

---

¹⁸⁸ Entretien des ministres des Affaires étrangères (ulkoministereiden keskustelu) 25.10.1962, Documents diplomatiques Français Tome II 1962, 329-330.

Faubourg St. Honoré-kadun dekorointi ja kadun näyteikkunoissa esillä ollut Suomi-näyttely *Finlande au Faubourg* oli se, mihin suomalaiset halusivat panostaa. Näyttelyssä oli mukana yhteensä 175 liikettä kadun varrella. Mikään muu valtio ei ollut suurlähettiläs Palmrothin mukaan tähän mennessä vielä saanut tuollaista kunnianosoitusta. Palmroth tosin oli aikaisemmassa vaiheessa sanonut, että Ison-Britannian kuningatar Elisabet II oli vastaavan kunnianosoituksen vierailullaan saanut.¹⁸⁹

Suomalaiset yritykset lähettivät innokkaasti tuotteitaan Pariisiin näyttelyä varten. Ongelmaksi muodostui se, että ne lähettivät valtavat määrät paperituotteita, josta suomalaisessa mediassa irvailtiin. Kadulla kuitenkin myytiin jo tuolloin pääosin eleganttia tavaraa, ei paperiteollisuuden tuotteita. Suurlähetystö halusi oikaista median väitteitä ja laati muistion siitä, joka sisälsi muun muassa tiedon siitä, että kuinka paljon eri instanssit toimittivat tavaraa näyttelyä varten Pariisiin. Muistion mukaan Suomesta tuotetuista tavaroista suurin osa oli näyttelykelpoisia. Ulkoministeriössä pyrittiin kumoamaan näin lehdistön väitteitä.¹⁹⁰ Kuitenkin toisen muistion mukaan suuri osa näyttelyssä esillä olleista tavaroista jouduttiin tuottamaan viime hetkillä ulkomailta ja Ranskasta, toki tavarat olivat kuitenkin suomalaisia.¹⁹¹ Luultavaa on, että Pariisin-lähetystön virkamiehille tuli yllätyksenä se, että paperiteollisuus lähetti niin paljon tavaraa. Siksi heidän piti vielä viime hetkillä saada jotain muuta kautta suomalaisia tuotteita esille. Toisaalta tässä taas näkyy se, että miten merkittävä oli suomalaisen paperiteollisuuden asema tuona aikana. *Finlande au Faubourg*-näyttely oli suomalaisille sellainen näytönpaikka, että jos siinä olisi epäonnistuttu, se olisi vaikuttanut negatiivisesti koko vierailuun.

---

¹⁸⁹ Palmroth Tuoviselle 3.4.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.; Palmroth Tuoviselle 26.6.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.; Palmroth Lepolle 19.6.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

¹⁹⁰ Matti Tuovisen laatima muistio ”Suomen tunnetuksi tekeminen Tasavallan presidentin Ranskan-vierailun yhteydessä” 9.11.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

¹⁹¹ Jussi Mäkisen laatima muistio ”Tasavallan presidentin Ranskan vierailu; kuluja”. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

Kesäkuussa olivat suunnitelmat Suomi-kampanjan ja vierailun suhteen edenneet huomattavasti pidemmälle. Hyvin moni ranskalainen sanoma- ja aikakauslehti oli luvannut ottaa Suomeen liittyvän artikkelin lehtiensä sivuille, ulkoministeriön tavoitteena oli lähettää lehdille paljon erilaista aineistoa Suomeen liittyen.¹⁹² Lisäksi ulkoministeriö oli päättänyt rahoittaa ranskalaisen lehtimiesryhmän¹⁹³ viikon mittaisen matkan Suomeen. Ulkoministeriö maksoi myös Paris Match-lehden toimittajan ja hänen sihteerinsä matkat ja kahden viikon oleskelun Suomessa sekä avusti taloudellisesti Radio Luxembourg-radiokanavan toimittajan viikon mittaista matkaa Suomessa. Myös pari ranskalaista televisiokanavaa kysyi ulkoministeriöltä rahoitusta matkustuskuluihin Suomeen.¹⁹⁴ Median suhtautumista käsitellään seuraavassa alaluvussa.

Näiden edellä mainittujen toimenpiteiden lisäksi suunnitelmissa oli muun muassa Suomeen liittyvät luentotilaisuudet, joita suurlähettiläs Gunnar Palmroth oli itse suunnitellut järjestävänsä useita. Näin massiivisten propagandatoimien järjestäminen kuitenkin herätti huolta, sillä henkilökuntaa ei katsottu olevan tarpeeksi niiden toteuttamiseen ja siksi Palmroth toivoikin, että suurlähetystö saisi lisää työntekijöitä. Lähetystö oli lisäksi tuolloin 1960-luvun alussa melko pieni verrattuna esimerkiksi Britannian ja Yhdysvaltain lähetystöihin.¹⁹⁵ On kuitenkin muistettava, että tämä toivomus ei liity pelkästään valtiovierailuun, sillä suurlähetystössä on aina ”pulaa” työntekijöistä ja valtiovierailuun vetoamalla niitä haluttiin lisää. Kekkonen ja Palmroth olivat myös keskenään hyviä ystäviä, joka luultavasti on myös vaikuttanut pyyntöön.

Käyttämieni lähteiden pohjalta on vaikea todeta, että olivatko suomalaiset virkamiehet tyytyväisiä Suomi-kampanjan lopputulokseen. Sanomalehtiosaston päällikkö ulkoministeriöstä Matti Tuovinen laati melko pian vierailun jälkeen laajan selvityksen Suomi-kampanjasta. Kuten edellä on kerrottu, tarkoituksena oli erityisesti informoida mediaa, jossa oli ollut ulkoministeriön mukaan väärää tietoa *Finlande au Faubourg-*

---

¹⁹² Aineiston pääosa Finnish Features-julkaisusta, oli säästetty valtiovierailua varten.

¹⁹³ Mukana toimittajia muun muassa Le Monde- ja Le Figaro-lehdistä.

¹⁹⁴ On sinänsä huomionarvoista, että ulkoministeriö otti etukäteen yhteyttä ranskalaisiin lehtiin toivoen saavansa niihin artikkeleita Suomesta ja maksaen näistä niille palkkioita.

¹⁹⁵ Palmroth Tuoviselle 26.6.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM; Mäkinen 1974, 70.

näyttelystä. Selvityksessä kuitenkin kerrotaan lähinnä luettelomaisesti, että missä lehdissä ja muussa mediassa on ollut Suomeen liittyviä uutisia ja kuinka paljon.¹⁹⁶ Muistiossa ei ole mainintaa siitä, että olivatko virkamiehet tyytyväisiä Suomi-kampanjan lopputulokseen. Juhani Suomen tulkinnan mukaan näin oli, siihen nähden, että Kuuban kriisi hallitsi uutisotsikoita vierailun aikana.¹⁹⁷ Juhani Suomen tulkintaan on helppo yhtyä. Kekkonen vierailu kuitenkin pääsi mediaan esille loppujen lopuksi hyvin Kuuban ohjuskriisistä ja kansanäänestyksestä huolimatta. Suomea saatiin tehtyä ranskalaisille tunnetuksi paremmin kuin koskaan aikaisemmin. Jos maaseutulehdissäkin vierailusta uutisoitiin, voi sanoa, että suuri osa kansasta on sen huomionut. PR-kampanjaa ja sen onnistumista olisi ollut kiinnostava käsitellä enemmän, mutta valitettavasti lähdemateriaalia aiheesta ei löytynyt paljon.

5.2. Vierailun käsittely mediassa

5.2.1. Ranskalainen media

Kekkonen vierailu herätti kiinnostusta niin suomalaisessa kuin ranskalaisessakin lehdistössä ja muutenkin mediassa. Ranskalaiset lehdet raportoivat vierailusta runsaasti ja artikkeleita siitä oli jopa kaikkein syrjäisimpien paikkakuntien paikallislehdissä. Tätä ihmetteli myös Suomen Pariisin-suurlähetystön virkailija lähettäessään lehtileikkeitä tasavallan presidentin kansliaan.¹⁹⁸ Ranskassa vierailusta oli artikkeleita niin valtakunnallisissa kuin paikallisissakin sanomalehdissä, pelkästään pariisilaisissa lehdissä julkaistiin yli 120 Suomeen liittyvää artikkelia ja uutista.¹⁹⁹ On kuitenkin muistettava se, että monet artikkelit, kuten esimerkiksi suomalaisten taistelua itsenäisyydestä ja itsemääräämisoikeudesta ylistänyt artikkeli ”*La Finlande, nation héroïque*”²⁰⁰ julkaistiin useassa lehdessä lähes muokkaamattomana. Kyseinen artikkeli julkaistiin yli 50

---

¹⁹⁶ Matti Tuovisen laatima muistio ”Suomen tunnetuksi tekeminen Tasavallan presidentin Ranskan-vierailun yhteydessä” 9.11.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

¹⁹⁷ Suomi 1994, 95.

¹⁹⁸ Suomen Pariisin-suurlähetystön virkailija (lähettäjän nimi epäselvä) Kaarlo Leinoselle 4.12.1962. TP:n ja rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA.

¹⁹⁹ Matti Tuovisen laatima muistio ”Suomen tunnetuksi tekeminen Tasavallan presidentin Ranskan-vierailun yhteydessä” 9.11.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

²⁰⁰ Suomi, sankarillinen kansakunta.

lehdessä.²⁰¹ Suomen suurlähetystön masinoiman Suomi-kampanjan johdosta myös Ranskan televisiossa esitettiin suomalaisia ohjelmia tai ohjelmia Suomesta. Monet ranskalaisten lehtien julkaisemista artikkeleista olivat Suomen ulkoministeriön maksamia tai sen myötävaikutuksella tehtyjä. Juuri siitä syystä voisi kuvitella johtuvan, että edellä mainittu artikkeli oli julkaistu niin monessa lehdessä. On myös muistettava, että vaikka ranskalaisissa lehdissä vierailua käsiteltiin, niin päähuomion siltä kuitenkin veivät käynnissä ollut Kuuban ohjuskriisi sekä maassa järjestetty kansanäänestys presidentin vaalitavan muutoksesta. Suomalaiset olivatkin pettyneitä jo ennen vierailua siitä, että kansanäänestys järjestettiin lähes samanaikaisesti vierailun aikana.²⁰² Tämän lisäksi tuli vielä päälle ohjuskriisi, josta ei lokakuun alussa ollut vielä tietoa.

Ulkoministeriö maksoi yhteensä yhdeksän ranskalaisen toimittajan matkat ja oleskelun Suomessa.²⁰³ Heille laadittiin myös vierailuohjelmat. Näiden lisäksi ulkoministeriö avusti eri tavoin omasta aloitteestaan Suomeen saapuneita toimittajia ja yhdessä Suomen Puunjalostusteollisuuden Keskusliiton kanssa maahan kutsuttiin vierailulle Radio Luxembourgin toimittaja. Ranskan televisio lähetti Suomeen kaksi kuvausryhmää. Suomeen tulleet ranskalaiset toimittajat julkaisivat edustamissaan lehdissään laajoja selontekoja Suomesta.²⁰⁴

*Le Monde*²⁰⁵ uutisoi Kekkonen vierailusta paljon, Suomeen liittyviä artikkeleita oli lehdessä jopa ennen vierailun alkamista. Samana päivänä, kun Kekkonen saapui Pariisiin, lehti julkaisi laajan Kekkonen haastattelun, jonka oli tehnyt lehden toimittaja André Fontaine. Haastattelu on tekstin perusteella ollut suhteellisen leppoisa eikä Fontaine ole esittänyt kovin tiukkoja kysymyksiä, mutta toki siinä puhuttiin suomalaisille tärkeistä

---

²⁰¹ Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

²⁰² Palmroth Lepolle 2.10.1962. TP :n ja Rva Kekkonen Ranskan vierailu 1962. Kansio Vu17A, TPKA, KA.

²⁰³ Toimittajat olivat seuraavista lehdistä: *Le Monde*, *Le Figaro*, *L'Aurore*, *France-Observateur*, *Progrès de Lyon*, *France Soir*, *Les Echos*.

²⁰⁴ Matti Tuovisen laatima muistio "Suomen tunnetuksi tekeminen Tasavallan presidentin Ranskan-vierailun yhteydessä" 9.11.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

²⁰⁵ Nykyisin luokitellaan keskusta-vasemmistolaiseksi lehdeksi. Rajuimpien arvioiden mukaan kylmän sodan aikana levitti pro-neuvostoliittolaista ja anti-amerikkalaista disinformaatiota. (Lähde: Christopher Andrew, Vasili Mithrokin: *The Mitrokhin Archive. The KGB in Europe and the West*, s. 613).

aiheista. Kysymykset koskettivat lähinnä Suomen puolueettomuuspolitiikkaa. Tärkeimpänä huomiona haastattelusta voi todeta sen, että Kekkonen ilmoitti siinä, että hänellä ei ollut minkäänlaista sanomaa Hruštševilta Kekkoselle. Kekkonen katsoi, että Suomen kansainvälinen asema sekä puolueettomuuspolitiikkaa oli ymmärretty kasvavassa määrin maailmalla. Kekkonen mukaan puolueettomuuspolitiikalla taattiin parhaiten suomalaisten turvallisuus ja itsenäisyys. Hän katsoi, että vierailut sekä Britanniaan että Yhdysvaltoihin olivat onnistuneet, sillä molemmat maat olivat hyväksyneet Suomen puolueettomuuspolitiikan. Tässä kohtaa on muistettava esimerkiksi Vesa Vareksen tulkinta, jonka mukaan länsimaissa usein puhuttiin Suomen puolueettomuudesta julkisessa retoriikassa, vaikkei siihen läheskään aina uskottu.²⁰⁶

Fontaine kysyi lisäksi Kekkoselta lisäksi pohjoismaisesta yhteistyöstä sekä esimerkiksi Saksojen tunnustamisesta. Varsinaista vierailua sivusi vain yksi kysymys, jossa Fontaine tiedusteli, että mikä on pääaihe, josta Kekkonen haluaisi Ranskan presidentin kanssa keskustella. Tähän Kekkonen vastasi, ettei hänellä ollut mitään sellaista mielessä, vaan sen kertoisivat keskustelut. Hän sanoi kuitenkin olevansa iloinen mahdollisuudesta tavata de Gaulle ja kertoa hänelle Suomen puolueettomuuden perusteista sekä kuunnella mikä on hänen ulkopoliittinen linjansa Suomea kohtaan.²⁰⁷

Fontaine kysyi myös Suomen asemasta vapaakauppa-alueella, kun tuolloin näytti siltä, että Britannia olisi jättämässä EFTA:n ja siirtymässä EEC:n jäseneksi. Kekkonen vastaus oli, että FINEFTA sopimus salli Suomen jatkavan vientiä Länsi-Euroopan suuriin maihin eli vastausta varsinaisesti kysymykseen ei tullut.²⁰⁸ On selvää, että Suomi ei olisi pitänyt siitä, että Britannia olisi jättänyt EFTA:n. Tässä vaiheessa ei vielä tiedetty, että de Gaulle

---

²⁰⁶ Vares 2010, 326.

²⁰⁷ Le Monde 24.10.1962, La politique de neutralité de la Finlande est l'objet d'une approbation et d'une compréhension croissantes" déclare le président Kekkonen à la veille de sa visite en France (Suomen puolueettomuuspolitiikka on kasvavan ymmäryksen ja hyväksynnän kohteena, julistaa presidentti Kekkonen Ranskan-vierailunsa alla.

²⁰⁸ Le Monde 24.10.1962, La politique de neutralité de la Finlande est l'objet d'une approbation et d'une compréhension croissantes" déclare le président Kekkonen à la veille de sa visite en France.

tulisi tyrmäämään Britannian jäsenyyden seuraavana vuonna, Kekkoselle asia selvisi valtiovierailun aikana.²⁰⁹

Le Monde-lehdessä, kuten muissakin ranskalaisissa lehdissä oli usein vain referaatteja vierailun tapahtumista, mutta lehdissä oli myös pidempiä kirjoituksia, kuten esimerkiksi Bernard Féronin artikkeli *Urho Kekkonen – une synthèse de Don Quichotte et de Sancho Panza*²¹⁰, jossa hän kertoo Kekkosien poliittisen uran vaiheista ja silloisesta tilanteesta tasavallan presidentti unohtamatta Kekkosien taustaa urheilijana.²¹¹ Féron kirjoitti tämän lisäksi artikkelin, jota varten hän oli itse saapunut Suomeen tekemään pienimuotoisen kiertomatkan, artikkeli käsitteli pääosin sitä ihmettä miten Suomi oli onnistunut surkeassa taloustilanteessa asuttamaan karjalaisen siirtoväen Neuvostoliitolle luovutetuilta alueilta ja siinä ohessa Suomen talous oli saatu nousuun. Artikkelin voisi kuvitella olevan osa Suomen suurlähetystön rahoittamaa Suomi-kampanjaa, sen verran ylistävä artikkeli oli.²¹² Näiden isompien artikkeleiden lisäksi *Le Monde*-lehdessä kerrottiin lähinnä Kekkosien vierailun tapahtumista ja referoitiin presidenttien eri tilaisuuksissa pidettyjä puheita. Puheisiin liittyen lehden yhdessä artikkelissa oli huvittava kirjoitusvirhe. Otsikossa väitettiin, että Kekkonen olisi sanonut Élysée-palatsin päivällisillä pidetyssä puheessaan, että mitä luottamuksellisemmat Kiinan ja Neuvostoliiton suhteet (relations sino-sovietiques) ovat, sitä paremmin Suomi voisi kehittää suhteitaan länsivaltoihin. Kekkonen oli tietenkin tarkoittanut Suomen ja Neuvostoliiton suhteita (relations finno-sovietiques), mainitsematta puheessaan sanallakaan Kiinaa.²¹³

Ranskalaisissa lehdissä ei toki ollut pelkkää ylistystä Kekkosien vierailua kohtaan. Esimerkiksi ranskalainen viikkolehti *Minute*, jota lähetystöneuvos Jussi Mäkisen mukaan

---

²⁰⁹ Kanava, nro 4-5/2005, De Gaullen Ranska – Suomen suuri kummisetä.

²¹⁰ Urho Kekkonen – Don Quijoten ja Sancho Panzan yhdistelmä.

²¹¹ *Le Monde* 25.10.1962, Féronin pakina.

²¹² *Le Monde* 29.10.1962, La Finlande a redonné à une vie normale aux 400 000 réfugiés qui ont tout perdu pendant la guerre (Suomi on antanut normaalin elämän 400 000 kaiken sodassa menettäneelle pakolaiselle).

²¹³ *Le Monde* 26.10.1962, Plus les relations sino-soviétiques seront confiantes plus nous pourrons développer relations l'amitié avec l'Occident déclare M. Kekkonen au diner de l'Élysée.

ei voitu pitää erityisen vakavana julkaisuna²¹⁴, katsoi Kekkosen olleen Neuvostoliiton lähettiläs Ranskassa:

”Jälleen salaperäinen lähetti Pariisiin ja Moskovan välillä. Tällä kertaa hän on varsin korkea-arvoinen Suomen Tasavallan Presidentti Herra Kekkonen. Tämä Suomen de Gaulle aikoo mennä tapaamaan Hrustshevia ennen tuloaan viralliselle vierailulle Pariisiin. Ei enää puutu kuin että diplomaatit vainuavat tässä kaksoiskohtamisessa ’hyvien palvelusten’ välitystehtävän.”²¹⁵

Artikkelissa mainittiin myös, että Élysée-palatsi ja Kreml eivät olleet jääneet odottamaan Moskovan lähetystehtävää, vaan myös Libération-lehden omistaja oli jo ehtinyt käymään Moskovassa. Mäkisen arvio Minute-lehden vakavasti otettavuudesta lienee oikea, sillä lehden muutos poliittisemmaksi tapahtui hieman myöhemmin. Kuitenkin se esitti tuolloin jo kritiikkiä de Gaullea kohtaan, joten sen voi mielipiteen Kekkosesta voi hyvin katsoa osuvan tähän yleislinjaan. 1970-luvulta alkaen lehti on ollut äärioikeistolainen ja tukenut vaaleissa Front National-puoluetta.²¹⁶

L’Aurore-lehden toimittaja Roland Fauré oli haastatellut Suomea käsittelevään artikkeliinsa nimeltä mainitsematonta neuvostotutkijaa. Faurén jutussa on sellaisia sanavalintoja, joista ei varmasti ulkoministeriössä ole tykätty. Fauré oli yksi niistä toimittajista, joiden matkan ulkoministeriö Suomeen oli maksanut.

”Moskovan niin tiukasti valvoma Helsinki on aivan johdonmukaisesti myös eräs kommunistisen maailman parhaita tarkkailuasemia. Tosin ei

---

²¹⁴ Mäkinen Suomen ulkoasiainministeriölle 29.8.1962. TP:n ja rva Kekkosen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17a, TPKA, KA.

²¹⁵ Minute-lehti 10.8.1962, TP:n ja rva Kekkosen Ranskan vierailu 1962, kansio Vu17A, TPKA, KA. De Gaulleen mielestä he ovat varsin huonoissa lähtökohdissa.

²¹⁶ Kansallinen Rintama.

suomalaisten silmissä voi huomata hullaantunutta ihastusta venäläisiä kohtaan, joita historiallisista syistä pidetään perivihollisina.”²¹⁷

Artikkeliin haastatellun neuvostotuntijan mielestä de Gaulle tulisi pettymään valtiovierailun aikana, sillä jos hän kuvittelee samalla ”keskustelevana” Hruštševin kanssa, niin hän erehtyy. Kekkonen vierailu ei asiantuntijan mukaan auttaisi suhteiden solmimisessa Pariisin ja Moskovan välille. Neuvostotuntija epäili, että presidentit tulisivat keskustelemaan vierailun aikana lähinnä siitä, kun Hruštšev oli muutama vuosi aiemmin saunonut naisten kanssa Tamminiemen saunassa, josta Neuvostoliiton ulkoministeri Molotov oli Hruštševia kritisoinut.²¹⁸ Myös esimerkiksi uutistoimisto *Agence France-Press* uskoi, että Kekkonen tulisi olemaan välittäjänä Hruštševin ja de Gaullen välillä ja tulkitsi, että Kekkonen olisi tähän tehtävään suostunut.²¹⁹ Kiinnostavaa on se, että kyseinen uutinen julkaistiin jo lähes kaksi kuukautta ennen Kekkonen Neuvostoliiton matkaa. On myös kiinnostavaa, että useassa ranskalaisessa lehdessä epäiltiin Kekkonen olevan vain neuvostojohtajan sanansaattaja. Taustalla luultavasti on se, että ranskalaisessa mediassa kaikki eivät ehkä kuitenkaan täysin uskoneet Suomen puolueettomuuteen.

Ranskalaisista lehdistä *Combat*²²⁰ ja *Les Echos*²²¹ julkaisivat erikoisliitteet Suomesta. Liitteet olivat osa Suomen ulkoministeriön Suomi-kampanjaa ja ne julkaistiin juuri vierailun alla, *Les Echos*’n artikkeli ilmestyi samana päivänä, kun Kekkonen saapui maahan. *Combat*’n artikkeli sisälsi muun muassa pääministeri Karjalaisen tervehdyksen, Kekkonen esittelyn, selostuksia Suomen politiikasta ja talouselämästä sekä artikkeleita muun muassa arkkitehtuurista ja urheilusta. Liitteessä oli myös suomalaisten yritysten

---

²¹⁷ Lehdistikatsaus keskiviikko 24.10.1962, L’Aurore-lehti. Valtiovierailu Ranskaan UKA.2.2:6.

²¹⁸ Lehdistikatsaus keskiviikko 24.10.1962, L’Aurore-lehti. Valtiovierailu Ranskaan UKA.2.2:6.

²¹⁹ Lähetystösihteeri Forsmanin laatima muistio ”A.F.F:n uutinen Tasavallan Presidentin Neuvostoliiton matkasta” 18.8.1962. Valtiovierailu Ranskaan, UKA.2.2:6.

²²⁰ Kiinnostavaa on se, että nykyisin jo lopetettu *Combat* miellettiin Gaullismin vastaiseksi. Se esimerkiksi vastusti Algerian itsenäistymistä ja ranskalaisten poistumista maasta. Suomi-numeron ilmestyminen *Combat*-lehdessä kertoo siitä, että suomalaiset olisivat voineet tehdä taustatyön paremmin. Parempi olisi ollut, että Suomi-numero olisi julkaistu jossain de Gaullea lähempänä olevassa lehdessä tai ainakin neutraalissa lehdessä.

²²¹ *Les Echos* taas on neutraali taloussanomalehti.

mainoksia.²²² Kyseessä oli siis ehkä pikemminkin mainosjulkaisu, jolla suomalaiset halusivat mainostaa omaa maataan ja kulttuuriaan. Les Echos'n julkaisu keskittyi taas enemmän Suomen talouteen ja kauppaan.

Ranskalaisen median ylistävän suhtautumisen valtiovierailua ja Suomea kohtaan on helppo ymmärtää, kun muistaa että Suomen ulkoministeriö esimerkiksi kustansi ison ranskalaisen lehtimiesryhmän oleskelun Suomessa ja otti yhteyttä etukäteen lehtiin mahdollisista Suomeen liittyvien artikkeleiden kirjoittamisesta. Se ei ole voinut olla vaikuttamatta juttujen sisältöön. Suomalaiset tietenkin halusivat antaa maastaan myönteisen kuvan.

5.2.2. Suomalainen media

Suomesta lähti vierailulle mukaan runsaasti mediaa. Toimittajansa Ranskaan lähettivät lehdistä *Helsingin Sanomat*, *Turun Sanomat*, *Aamulehti*, *Hufvudstadsbladet*, *Suomen Kuvalehti*, *Vasabladet*, *Kuva-Posti*, *Viikkosanomat* sekä *Itä-Savo*. Lisäksi Uudella Suomella oli jo valmiiksi kirjeenvaihtaja Pariisissa. Muista medioista mukana olivat Suomen Tietotoimisto, Suomi-Filmi sekä Yleisradio.²²³ Suomalaisia lehtiä oli mukana näin paljon siitä syystä, että Suomen ulkoministeriö lähetti kesän 1962 aikana suomalaisille sanomalehdille pyyntöjä lähettää toimittajiaan mukaan valtiovierailulle. Suurin osa lehdistä suostui, mutta esimerkiksi *Kansan uutiset* kieltäytyi. Lehden päätoimittaja Jorma Simpura kirjoitti kirjeessään ulkoministeriölle, ettei lehdellä ole mahdollisuuksia lähettää omaa toimittajaansa Ranskaan²²⁴, luultavasti taustalla ovat olleet taloudelliset syyt. Vaikkei lehdellä omaa toimittajaa ollut vierailulla mukana, se raportoi silti sen kulusta sekä lähestyvistä kansanäänestyksestä Ranskan presidentin valintatavan muuttamisesta, sävy oli de Gaullea kohtaan kriittinen.²²⁵

---

²²² Le Combat 21.10.1962.

²²³ Tasavallan Presidentin Ranskan-vierailua seuraamaan matkustavat suomalaiset lehtimiehet. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3 osasto H, UM.

²²⁴ Simpura ulkoministeriön sanomalehtiosastolle 26.6.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

²²⁵ KU 24.10.1962 ja 27.10.1962.

Suomalaisissa sanoma- ja aikakauslehdissä artikkelit olivat usein samankaltaisia toistensa kanssa, niissä lähinnä kerrottiin vierailun tapahtumista. Eniten artikkeleita oli sanomalehdistä *Hufvudstadsbladetissa* ja aikakauslehdistä *Suomen Kuvalehdessä*. Molemmissa oli laajoja artikkeleita ja ne käsittelivät vierailun lisäksi myös Pariisia ja Ranskaa yleensäkin. Monesti artikkelit tiedotusvälineissä olivat hyvin ylistäviä, *Suomen Kuvalehden* toimittaja Mirja Bolgár jopa katsoi artikkelissaan ”*Ranskalainen visiitti*”, ettei vierailulla tapahtunut mitään muuta negatiivista kuin se, että se käynnissä olleen metrolakon kanssa aiheutti Pariisiin valtavat ruuhkat. Artikkelissa mainitaan lisäksi muun muassa siitä, että ranskalaisessa mediassa puhuttiin paljon Suomesta ja suomalaisia klassikkoteoksia oli ilmestynyt ranskaksi käännettynä.²²⁶ Kiinnostavaa on se, että vaikka suomenruotsalaisten lehti *Hufvudstadsbladet* kirjoitti niin aktiivisesti vierailusta, sen jäsenkunnassa ei kuitenkaan vielä tuolloin ollut kovin suurta kannatusta Kekkonen politiikkaa kohtaan. Myös se on hämmentävää, että Suomen suurin päivälehti *Helsingin Sanomat* ei kovin montaa artikkelia vierailusta kirjoittanut, vaikka se olikin lähettänyt toimittajansa paikalle. Taustalla voisi olla se, että lehti suhtautui vielä tuolloin hyvin kriittisesti Kekkoseen ja hänen ulkopoliittikaansa.²²⁷

Suomalaisessa mediassa oli myös kritiikkiä Kekkonen vierailua kohtaan, esimerkiksi *Suomen Sosialidemokraattiin* kirjoittaneen Simpan²²⁸ pakinassa irvailtiin Faubourg Saint-Honoré-kadulla järjestetyille Suomi-näyttelylle. Kirjoituksen mukaan Suomesta lähetettiin sitä varten vain paperiteollisuuden tuotteita, vaikka Suomen teollisuus oli kirjoittajan mukaan jo muutenkin korkeatasoista. Tilanteen olivat pelastaneet yksityisistä kokoelmista hankitut suomalaiset tuotteet.²²⁹Tässä kohtaa on tosiaan muistettava, että Simpan kirjoitus oli pakina ja nimimerkin takaa paljastuva Simo Juntunen oli Kekkonen vihamiehiä.²³⁰ Kirjoitus vain kertoo hyvin siitä, että kaikki suomalaiset tiedotusvälineet eivät suinkaan kirjoittaneet ylistävään sävyyn vierailusta.

---

²²⁶ SK 2.11.1962, Ranskalainen visiitti.

²²⁷ Urho Kekkonen päiväkirjat. 1, s.20-21.

²²⁸ Simo Juntunen, jolla oli hyvin huonot välit Kekkonen kanssa.

²²⁹ SS 3.11.1962, Simpan pakina.

²³⁰ SK 27.11.2009, Simpan viimeiset sivallukset. Simppa kritisoi myöhemmin myös hakaristiketjun muuttamista kuusenhavuketjuksi (Urho Kekkonen päiväkirjat. 2, s.82 (10.12.1963).

Luultavaa on, että Suomi-näyttelyn suhteen oli ongelmia, sillä myös eniten suomalaisista päivälehdistä vierailusta raportoineen Hufvudstadsbladetin artikkelissa kritisoitiin näytteille tarkoitettuja esineitä. Suomesta oli esimerkiksi rahdattu valtavat määrät WC-paperia näyttelyä varten.²³¹ Samasta asiasta valitti myös *Talouselämä*-lehti.²³²

Yleisradio oli lähettänyt paikalle radio- ja televisiotoimittajiaan²³³, joista myöhemmin muun muassa yhteiskunnan epäkohtiin keskittyneiden ohjelmien tekemisestä tunnettu toimittaja Hannu Karpo raportoi aktiivisesti televisioon koko vierailun ajalta ollen mukana myös vierailun ”yksityisellä” osuudella. Karpon tyyli toimittajana oli tuolloin vähän erilainen kuin myöhemmin, vallanpitäjiä ei pistetty tiukalle. Tuohon aikaan uutisreportaasit olivat erilaisia kuin nykyään, sillä niiden kesto oli huomattavasti pidempi. Karpo saapui paikalle Pariisiin jo pari päivää ennen vierailun alkua, tekemissään ennakkoraporteissa hän muun muassa kerto, että Pariisi ja Ranska tunnetaan hyvin Suomessa. Hän mainitsi muun muassa, että jo keskiajalla Sorbonnen yliopistoon saapui suomalaisia opiskelijoita unohtamatta kulttuuriväen myöhempää rakkautta Pariisiin. Ranskalaisille taas Suomi on ollut eksoottinen maa, joka ”on kaukana tavallisen ihmisen saavutettavaksi”. Karpo mainitsi myös Pariisin ”tunnetuimmalla” kauppakadulla Faubourg-St. Honorella pidettävän kymmenen päivän Suomi-näyttelyn, yksikään muu maa ei hänen mukaansa ole vastaavanlaista kunnianosoitusta saanut. Kuten edellä on käynyt ilmi, vastaavan kunnianosoituksen oli saanut Britannian kuningatar Elisabet II.²³⁴ Karpo ja Yleisradio halusivat ilmeisesti korostaa Kekkonen vierailun merkitystä. Samassa lähetyksessä hän haastatteli tavallisia pariisilaisia, joista yksi vastasi hämmästyttävän nopeasti oikein Karpon kysymykseen siitä, että kuka on herra Kekkonen.²³⁵

Vierailun ajalta Karpo lähinnä raportoi sen kulusta hyvin suomalaisesta näkökulmasta mainiten muun muassa kaduilla liehuneista Suomen lipuista ja siitä, että ranskalaisessa mediassa vierailusta raportoitiin laajasti. Lisäksi Karpon mukaan Kekkonen vierailun

---

²³¹ Hbl 24.10.1962, Hjärtligt i Paris.

²³² *Talouselämä* 9.11.1962. Les formes finlandaises.

²³³ Tasavallan Presidentin Ranskan-vierailua seuraamaan matkustavat suomalaiset lehtimiehet.

Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3 osasto H, UM.

²³⁴ Palmroth Tuoviselle 3.4.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM

²³⁵ Uutiset 25.10.1962, Yleisradion arkisto.

katsottiin ylittäneen mittasuhteiltaan kaikki aikaisemmat sinne suuntautuneet valtiovierailut.²³⁶ Totuus asiasta on luultavasti aivan toinen, Suomi ei kuitenkaan ollut Ranskalle mikään läheinen liittolainen. Esimerkiksi Norjan kuninkaan aikaisemmin samassa kuussa Pariisiin tekemä valtiovierailu oli mittasuhteiltaan samaa luokkaa Kekkonen vierailun kanssa, vaikka esimerkiksi suurlähettiläs Palmrothin mukaan kuningasvierailusta ei ranskalaisessa mediassa juuri raportoitu.²³⁷

Karpon raportointi keskittyi luonnollisesti vierailun tapahtumiin. Vierailun ensimmäisenä päivän iltana Kekkonen kävi viemässä Riemukaarella olevan tuntemattoman sotilaan haudalle muistoseppeleen, josta Karpo myös raportoi. Hän ei kuitenkaan maininnut raportissaan mitään siitä, että de Gaulle ei ollut Kekkonen mukana laskemassa seppelettä, vaikka Norjan kuningasvierailulla hän oli mukana. Syynä tähän oli yksinkertaisesti se, että de Gaullella oli se periaate, että hän ei ollut mukana seppeleenlaskussa, jos kyseessä ei ollut toisen maailmansodan liittolaismaan edustaja. De Gaullen sijasta Kekkonen mukana oli pääministeri Georges Pompidou.²³⁸

Vierailun edetessä Karpo seurasi Kekosta siis koko vierailun ajan lukuun ottamatta vierailua Korsikalla. Korsikan väliin jättämisessä oli taustalla luultavasti se, että ulkoministeriö oli ilmoittanut, että se ei maksa toimittajien majoitusta Korsikalla. Karpon raporteista käy ilmi myös se, miksi Kekkonen vieraili matkan yksityisen osuuden aikana useassa eri teollisuuslaitoksessa, kuten esimerkiksi lentokone- ja autotehtailla. Kekosta kiinnosti ranskalainen teollisuus ja taustalla oli toki myös suomalaisten yritysten halu yhteistyöhön ranskalaisten yritysten kanssa. Esimerkiksi Peugeotin tehtaalla Kekkoselle lahjoitettiin auto. Kuten Ossi Sunellin haastattelusta kävi ilmi, niin Kekkonen vaikutti paljon itse matkaohjelmaan, sillä hänen toiveitaan kuunneltiin ohjelmaa laadittaessa.²³⁹

---

²³⁶ Uutiset 26.10.1962 ja 30.10.1962, Yleisradion arkisto.

²³⁷ Palmroth Lepolle 19.10.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

²³⁸ Uutiset 26.10.1962, Yleisradion arkisto; Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

²³⁹ Uutiset 31.10.1962, Yleisradion arkisto; Ossi Sunellin haastattelu 18.3.2015.

Kekkonen piti virallisen osuuden päätyttyä suomalaisille toimittajille lehdistötilaisuuden. Yleisradion taltiointin perusteella arvioituna tilaisuudessa ei esitetty kysymyksiä vaan Kekkonen puhui itse. Hän arvioi tilaisuudessa matkan onnistumista. Vaikka hän kokikin itse olevansa jäävi arvioimaan sitä ja antoi sen reporttereiden tehtäväksi, totesi hän valtiovierailun olleen onnistunut. Erityisen innostunut hän oli Ranskan kauppaja- ja teollisuusministeri Michel Maurice-Bukanowskin ja de Gaullen kanssa käydyistä keskusteluista desentralisaatioon liittyen.²⁴⁰ On luultavaa, että Kekkonen ja de Gaulle ovat puhuneet desentralisaatiosta joidenkin illallisten aikana tai vastaavassa tilaisuudessa, sillä keskusteluista tehdyissä muistiinpanoissa ei ole mainintaa siitä, että he olisivat siitä keskustelleet.

Ranskassa oli de Gaullen toimesta aloitettu teollisuuden ja valtion virastojen sijoittaminen pois Pariisista. Desentralisaatio oli asia, jota Kekkonen kannatti ja tietenkin se oli hänen puolueensa maalaisliiton intresseissä ja lehdistötilaisuudessa hän kehottikin Ranskan esimerkin innoittamana ”tiettyjen piirien” lopettavan sen vastustamisen. Kekkonen voi siis sanoa ajaneensa lehdistötilaisuudessa sisäpoliittista agendaansa. Maurice-Bukanowskin ja Kekkonen keskustelu käsitteli siis laajasti Ranskan valtionvirastojen sekä teollisuuden hajasijoittamista ympäri valtiota.²⁴¹

Lehdistötilaisuudessa Kekkonen puhui lisäksi ranskalaisen urheilun kehittämistä, mutta esimerkiksi de Gaullen kanssa Élysée-palatsissa käydyistä keskusteluista hän ei puhunut mitään, lukuun ottamatta lyhyttä mainintaa edellä mainitusta keskustelusta liittyen desentralisaatioon. Myöhemmässä lähetyksessä Kekkonen toi vielä esille tyytyväisyytensä vierailun järjestelyihin, sillä hänen mukaansa ne olivat onnistuneet hyvin.²⁴²

---

²⁴⁰ Uutiset 30.10.1962, Yleisradion arkisto.

²⁴¹ Uutiset 30.10.1962, Yleisradion arkisto; Kirjelmä (luultavasti Jussi Mäkisen laatima) Kekkonen ja Maurice-Bukanowskin keskustelusta Suomen ulkoasiainministeriölle, 26.10.1962. Presidentti Kekkonen vierailu Ranskaan 1962, ryhmä 3, osasto H, UM.

²⁴² Uutiset 29.10.1962 ja 30.10.1962, Yleisradion arkisto.

Suomalaisen ja ranskalaisen median lisäksi vierailusta raportoitiin jonkun verran esimerkiksi ruotsalaisissa ja yhdysvaltalaisissa lehdissä, kuten New York Timesissa ja Dagens Nyheterissä.

6. Lopuksi

Olen tässä pro gradu-tutkielmassani käsitellyt Suomen tasavallan presidentin Urho Kekkosen valtiovierailua Ranskaan presidentti Charles de Gaullen luokse lokakuussa 1962 neljää eri teemaa käyttäen. Käsitellyt teemat olivat vierailun järjestelyt ja kulku sekä niihin liittyen ulkoministeriön järjestämä Suomi-kampanja, vierailun poliittinen puoli eli presidenttien ja ulkoministereiden keskustelut sekä vierailun käsittely mediassa. Vierailu oli kahden vahvaan asemaan omissa valtioissaan nousseiden johtajien tapaaminen. Se oli myös ensimmäinen Suomen tasavallan päämiehen tekemä valtiovierailu Ranskaan ja siksi siitä haluttiin ottaa irti kaikki mahdollinen hyöty niin poliittisesti kuin propagandistissakin tarkoituksissa. Tässä käsittelyluvussa esittelen sen, mitä vierailun jälkeen tapahtui, jonka jälkeen esittelen omat johtopäätökseni.

Juhani Suomen tulkinnan mukaan vierailu oli onnistunut ainakin siltä osin, että Kekkonen oli onnistunut tekemään myönteisen vaikutuksen isäntiinsä. Tosin Suomi muutenkin näki vierailussa vain positiivisia elementtejä. Myönteisestä vaikutuksesta kertoo Suomen mukaan esimerkiksi Ruotsin pääministeri Tage Erlanderin keskustelut de Gaullen kanssa pian Kekkosen vierailun jälkeen. Erlanderin mukaan presidentti oli tuonut esille tyytyväisyytensä Kekkosen vierailuun ja käytyihin keskusteluihin. Suomen edut Länsi-Euroopan kaupassa oli myös hänen mukaansa otettava jatkossakin huomioon. De Gaulle todennäköisesti uskoi suurelta osin Suomen puolueettomuuspolitiikkaan, sillä hän oli sanonut Erlanderille, että se oli Suomen kannalta ainoa mahdollinen linjaus. De Gaulle oli tuonut myös suurlähettiläs Palmrothille esille sen, että Suomen ja Ranskan välistä yhteydenpitoa tulisi jatkaa

mahdollisimman tiiviinä. Se johti sitten Ranskan valtioministerin André Malraux'n Suomen-vierailuun syksyllä 1963.²⁴³

Kuten olen jo edellä maininnut, niin vierailun virallisen osuuden päättyessä Kekkonen kutsui de Gaullen vastavierailulle Suomeen. Tätä hän ei kuitenkaan ehtinyt tekemään presidenttiytensä aikana.²⁴⁴ Kekkonen itse kävi epävirallisella vierailulla Ranskassa vuonna 1969. On kiinnostavaa, että vaikka suhteita haluttiin pitää tiiviinä ja de Gaullekin toi esille ymmärryksensä Suomen asemaa kohtaan, niin hän ei kuitenkaan silti koskaan tehnyt vastavierailua Suomeen. Taustalla on todennäköisesti se, että hän ei kuitenkaan pitänyt Suomea niin merkittävänä valtiona, että kanssakäymistä olisi pitänyt olla enemmän. Tämän myönsi myös Palmrothin jälkeen suurlähettilääksi Pariisiin tullut Rafael Seppälä. Sama päti myös muihin Pohjoismaihin. De Gaulle ei vierailut yhdessäkään Pohjoismaassa presidenttikautensa aikana. Pohjoismaissa oli rauhallista ja se eli rauhaiseloa myös itäblokin suuntaan, joten Ranskan ei tarvinnut täällä suunnalla aktivoitua. Kekkonen ja de Gaulle kävivät kuitenkin kirjeenvaihtoa esimerkiksi vuonna 1965.²⁴⁵ Valery Giscard d'Estaing oli ensimmäinen Ranskan presidentti, joka teki valtiovierailun Suomeen, vuonna 1980. Silloin vierailu ei ollut kovin onnistunut Kekkonen terveysongelmien takia.²⁴⁶ Vaikka varsinaisia valtiovierailuja maiden välillä on tehty vähän, suhteet ovat olleet hyvät, mutta Suomelle merkittävämpiä ovat olleet viime vuosikymmeninä muut suurmaat.

Presidentit kävivät vierailun aikana kaksi keskustelua, joissa he pystyivät keskustelemaan asioista kahden kesken luottamuksellisesti. Ensimmäiseksi Suomelle tuli tärkeimpänä ilmoituksena se, että de Gaulle kertoi suhtautuvansa hyväksyvästi Suomen puolueettomuuspolitiikkaan. Tunnustuksen saaminen oli ollut yksi Suomen ja Kekkonen vierailun päätavoitteista ja sen eteen tehtiin paljon töitä. Tulkintani mukaan tunnustus ei välttämättä ollut täysin vilpiton, sillä de Gaulle sanoi, että mahdollisen

---

²⁴³ Suomi 1994, 95; Urho Kekkonen päiväkirjat. 2, s. 34 (29.1.1963).

²⁴⁴ Suomessa suunniteltiin de Gaullen kutsumista vierailulle keväällä 1966. Matka ei kuitenkaan toteutunut (Urho Kekkonen päiväkirjat. 2, s. 261 (31.3.1966)).

²⁴⁵ Heikkinen 2007, 30-31.

²⁴⁶ Klinge 2003, 85; Suomi 2000, 644.

maailmansodan syttyessä Suomi ei välttämättä pystyisi puolueettomuuspolitiikkaansa ylläpitämään. On kiinnostavaa ja valitettavaa, että Kekkonen elämäkerrat kirjoittanut Juhani Suomi ei mainitse kyseisestä de Gaullen kommentista mitään, vaikka itse katson sen olleen merkittävin yksittäinen kommentti presidenttien keskustelujen aikana. Tässä kohtaa on muistettava, että Juhani Suomi näki vierailun muutenkin kokonaan myönteisessä valossa. Puolueettomuuteen ei uskottu täysin myöskään Ranskan ulkoministeriössä, jonka ennen vierailua laatimassa taustamuistiossa Suomen ja Ranskan suhteista tuotiin esille se, että puolueettomuus oli Neuvostoliiton ohjaamaa. Mihinkään toimenpiteisiin Suomen siirtämiselle pois Neuvostoliiton vaikutuspiiristä ei kuitenkaan valtiovierailulla ryhdytty. On luultavaa, että ranskalaiset kriittisessä kansainvälisessä tilanteessa näkivät viisaammaksi tukea Kekosta, vaikka puolueettomuuteen ei olisi täysin uskottukaan. Toisin sanoen ranskalaiset siis sanoivat luottavansa Suomen puolueettomuuspolitiikkaan, vaikka siihen ei välttämättä täysin uskottu. Mutta kyseisenä aikana kaikille paras ratkaisu oli vallitsevan tilanteen säilyttäminen, suurempi puuttuminen olisi voinut johtaa Suomen aseman heikkenemiseen.

On kuitenkin selvää, että Ranskassa suhtauduttiin ymmärtäväisemmin Suomen puolueettomuuspolitiikkaan kuin esimerkiksi Isossa-Britanniassa. Sinne suuntautuneen valtiovierailun aikana esimerkiksi lehdistö oli kritisoinut rajusti Suomen puolueettomuuspolitiikkaa. Johtopäätöksenä voisi kuitenkin todeta, että vaikka Ranska oli huolissaan Suomen asemasta ja itsenäisyydestä Neuvostoliiton naapurina, niin se kuitenkin ymmärsi länsimaista parhaiten Suomen omaksumaa puolueettomuuspolitiikkaa. Sen ja de Gaullen oli helppo ymmärtää Suomen asemaa, sillä sekin oli joutunut rauhan säilyttämiseksi laittamaan välit kuntoon entisen vihollisensa Saksan kanssa. Siis vaikka kylmä sota oli kuumimmillaan, oli silti toisen maailmansodankin haamu edelleen olemassa ihmisten ja ulkopolitiikkaan tekevien mielissä, vaikka asiaa ei tuotu aina esille.

Toinen merkittävä de Gaullen ilmoitus Suomelle ja Kekkoselle oli se, että Ranska tai EEC ei tulisi aiheuttamaan mitään vaikeuksia niiden järjestelyjen toteuttamiseksi, jotka

olisivat tarpeen Suomen kilpailuasetelman turvaamiseksi Euroopan markkinoilla. Kun hän samalla ilmoitti estävänsä Britannian jäsenyyden EEC:ssä, Kekkonen pystyi olemaan tyytyväinen keskustelujen tuloksiin. Suomen ei tarvinnut olla huolissaan niin kauan, kuin Britannia pysyi EFTA:n jäsenenä. On kuitenkin selvää, että de Gaulle ei tietenkään tehnyt Britannia-ratkaisua Suomen takia, vaan se liittyi luonnollisesti Ranskan omaan ulkopoliittikkaan ja Eurooppa-politiikkaan. Edellä mainittujen asioiden lisäksi presidentit keskustelivat kansainvälisistä kysymyksistä ja Kekkonen toi useassa kohtaa esille neuvostojohdon näkemyksiä, joita de Gaulle oli kiinnostunut kuulemaan. Kekkonen voi näin huomaamattaan sanoa joutuneen välikappaleeksi Hruštševin ja de Gaullen välille, vaikkei hänellä mitään varsinaista viestiä de Gaullelle neuvostojohtajalta ollutkaan. Kekkonen oli itse kiistänyt ennen vierailua olevansa Hruštševin lähetti. Paradoksaalisesti hän oli kuitenkin halunnut käydä Neuvostoliitossa ennen Ranskan vierailua, jotta hän sai tuoretta tietoa neuvostojohdon näkemyksistä.²⁴⁷

Kolmanneksi ja erityisesti historiapolitiittisesti ajateltuna Kekkoselle ja Suomelle keskusteluissa oli tärkeää se, että de Gaulle sanoi ymmärtävänsä sen, että Suomi oli valinnut toisessa maailmansodassa taistelun Saksan rinnalla. De Gaullen mielestä Suomi ei olisi säilynyt hengissä, jos se ei olisi toiminut kuten se toimi. Tämä oli kuitenkin asia, josta Suomessa ei puhuttu vierailun jälkeen. Siihen on luultavasti syynä se, että se ei olisi miellyttänyt Neuvostoliittoa eikä olisi sopinut Suomen puolueettomuuspolitiikkaan, jos Suomi olisi julkisesti iloinnut siitä, että se oli saanut Ranskan presidentin hyväksynnän toisen maailmansodan ratkaisuilleen. Juhani Suomi vaikenee Kekkonen-elämäkerrassaan myös tästä.

Vierailusta oltiin Suomessa innoissaan ja siitä haluttiin ottaa irti kaikki mahdollinen hyöty. Siksi suomalaiset lanseerasivat tarkoitusta varten niin sanotun Suomi-kampanjan, jonka tarkoituksena oli tehdä Suomea tunnetuksi ranskalaisille samoin kuin myös Ranskaa suomalaisille. Kampanjan järjestäminen oli tuohon aikaan

---

²⁴⁷ Suomi 1994, 86.

ainutlaatuista, vastaavaa ei oltu tehty minkään aikaisemman valtiovierailun yhteydessä. Suomea pyrittiin tekemään tunnetuksi esimerkiksi sanomalehdissä ja radiossa. Kampanjan onnistumista on vaikea arvioida, sillä lähdemateriaalista ei siitä löytynyt tietoa. Oletettavaa on kuitenkin, että kampanjaan oltiin tyytyväisiä, sillä vierailua käsiteltiin paljon esimerkiksi ranskalaisessa mediassa, vaikka samaan aikaan käynnissä oli Kuuban ohjuskriisi ja kansanäänestys presidentin vaalitavan muuttamisesta. Suomi ei ollut koskaan aikaisemmin vastaavalla tavalla ollut esillä Ranskassa kuin Kekkonen vierailun yhteydessä, vaikkakin paperiteollisuus oli esillä ylikorostuneesti.

Median ja erityisesti ranskalaisen median suhtautuminen Kekkonen vierailuun oli ylistävää ja jopa yliampuvaa. Suhtautuminen poikkesi täysin edellisvuoden Britannian matkan kokemuksista, jolloin brittilehdistössä kritisoitiin voimakkaastikin Suomen puolueettomuuspolitiikkaa.²⁴⁸ Suomessa haluttiin välttää vastaavat kokemukset ja ranskalaisiin lehtiin otettiin etukäteen yhteyttä, josko ne olisivat julkaisseet Suomeen liittyviä artikkeleita. Aiheet olivat usein suomalaisten ehdottamia. Myös suomalaisen median otettiin hyvissä ajoin yhteyttä kysyen, että olisivatko he valmiita lähettämään toimittajansa seuraamaan valtiovierailua. Ulkoministeriö kustansi ranskalaisen lehtimiesryhmän matkat ja oleskelut Suomessa. Keskeinen johtopäätökseni median osalta on, että ulkoministeriö halusi vaikuttaa artikkeleiden sisältöön ja yliampuvasta tyylistä päätelleen myös onnistui siinä. Artikkelit keskittyivät pääosin muihin asioihin kuin politiikkaan, unohtamatta kuitenkaan Suomen puolueettomuuspolitiikkaa. Toki on muistettava, että myös kritiikkiä esiintyi, mutta se oli melko vähäistä. Suomalaisessa mediassa suhtautuminen oli pääosin asiallista, mutta ranskalaisen median tapaan myös hieman yliampuvaa. Erityisen ylistävää oli Hannu Karpon raportointi Yleisradiolle, hänen paikan päällä tehdystä uutisraporteista ei voi havaita yhtäkään kritiikin sanaa vierailua kohtaan.

---

²⁴⁸ Suomi 1992, 373.

Ylipäättään voi sanoa, että Kekkonen vierailu oli tärkeä ja onnistunut erityisesti Suomelle. Vierailun päätavoitteet täyttyivät. Ensinnäkin Suomi sai Ranskalta tunnustuksen Suomen puolueettomuuspolitiikalle, vaikkakin rivien välistä sitä kohtaan oli havaittavissa myös kritiikkiä. Toiseksi de Gaullen lupaus, että Ranskan tai EEC:n puolelta ei tulla aiheuttamaan haittaa Suomen ulkomaankaupalle ja se, että hän tulisi estämään Britannian EEC-jäsenyyden, olivat Suomelle hyvin tärkeitä asioita. Maan ei tarvinnut vielä siinä vaiheessa alkaa miettiä uusia integraatoratkaisuja, FINEFTA oli riittävä. Näiden lisäksi vierailun järjestelyt onnistuivat pääosin hyvin, vierailuohjelma oli onnistunut. Ainoat epäonnistumiset tapahtuivat kunniamerkkien jaossa, kun niitä jaettiin liikaa ja niitä meni myös väärille henkilöille. Myös *Finlande au Faubourg*-näyttelyssä oli lähellä käydä huonosti, kun vielä viime hetkillä suomalaiset joutuivat hankkimaan näyttelytavaraa ulkomailta. Kokonaisuutena vierailu oli kuitenkin onnistunut, vaikka Ranskalle se oli vain yksi valtiavierailu muiden joukossa. Ranskan osalta sen voisi ajatella olevan tärkeä siltä osin, että de Gaulle sai Kekkoselta tietoa neuvostojohdon näkemyksistä eri kysymyksiin. Vastoin median ja usean suomalaisen virkamiehen käsitystä, Kekkonen vierailu ei ollut sen loistokkaampi kuin muiden valtioiden päämiesten tekemät vierailut Ranskaan.

Lähteet

I PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Arkistot

Archives Diplomatiques Françaises (ADF), Pariisi, Ranska

Protocole 671 Visite de President Kekkonen

Série 13 Relations politiques France-Danemark

Kansallisarkisto (KA), Helsinki.

Ahti Karjalaisen arkisto (AKA)

Tasavallan presidentin kanslian arkisto (TPKA)

Tasavallan presidentin arkistosäätiö, Orimattila.

Urho Kekkosen arkisto (UKA)

Ulkoasianministeriön arkisto (UM), Helsinki.

Ryhmä 3 Suomen valtion päämies, osasto H Matkat.

Ryhmä 5 Ulkoasiainministeriö ja Suomen diplomaattinen edustus
ulkomailla, osasto C Raportit.

Yleisradion arkisto, Helsinki.

II LÄHDEJULKAISUT

Dokumenttisarjat

Documents diplomatiques Français 1962. 22, Tome 2 (1er juillet – 31 décembre).

Ministère des affaires étrangères; Commission de publication des documents
diplomatiques français. Imprimerie Nationale. Pariisi 1999.

Voyage en France de Monsieur Urho Kekkonen, President de la République de Finlande du 24 octobre au 4 novembre 1962. Suomen Pariisin-suurlähetystö, 1962.

III SANOMA- JA AIKAKAUSLEHDET

Suomalaiset

Helsingin Sanomat (HS) 1962

Hufvudstadsbladet (Hbl) 1962

Kanava 2005

Suomen Kuvalehti (SK) 1962, 2009

Suomen Sosialidemokraatti (SS) 1962

Talouselämä 1962

Ulkomaalaiset

Le Combat 1962

Les Echos 1962

Le Monde 1962

IV KIRJALLISUUS

Aikalaiskirjallisuus

Gaule, Charles de: *Toivon vuodet 1958-1963*. WS, Porvoo-Helsinki 1971. (suomentanut Osmo Mäkeläinen).

Mäkinen, Jussi: *Keskustelen Kekkonen kanssa – Neljännesvuosisata dialogia*. Kirjayhtymä, Helsinki 1974.

Painamattomat tutkimukset ja opinnäytteet

Heikkinen, Tero: *Ranska Suomen ulkopoliitikassa vuosina 1962–1969*. Poliittisen historian pro gradu – tutkielma, HY 2007.

Tervämäki, Tapio: *Apua Kekkoselle vai kansainvälisen politiikan sivutuote? Noottikriisin suomalainen kuva*. Poliittisen historian väitöskirja, TY 2014.

Tutkimukset ja muu kirjallisuus

Andrew, Christopher – Mitrokhin, Vasili: *The Mitrokhin Archive. The KGB in Europe and the West*. Penguin Books, Lontoo 2000.

Aunesluoma, Juhana: *Vapaakaupan tiellä – Suomen kauppaja integraatiopolitiikka maailmansodista EU-aikaan*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2011.

Bache, Ian – Stephen, George: *Politics in the European Union*. Oxford University Press, Oxford 2006.

Berridge, G.R.: *Diplomacy – Theory and Practice. Third Edition*. Palgrave Macmillan, Lontoo 2005.

Berstein, Serge: *The Republic of de Gaulle 1958-1969*. Cambridge University Press, Cambridge 1993.

Clerc, Louis: *La Finlande et l'Europe du Nord dans la diplomatie française: Relations bilatérales et intérêt national dans les considérations finlandaises et nordiques des diplomates et militaires français, 1917-1940*. P.I.E. Peter Lang, Bryssel 2011.

Chopra, Hardev Singh: *De Gaulle and European Unity*. Abhinav Publications, New Delhi 1974.

Häikiö, Martti: *Presidentin valinta: miten valtionpäämiehet on Suomessa valittu, millaisiin poikkeusmenetelmiin valinnoissa on turvauduttu ja miksi presidentin toimikautta jatkettiin kokonaan ilman vaalia vuonna 1973*. WSOY, Porvoo-Helsinki-Juva 1993.

Klinge, Matti: *Suomi Euroopassa*. Otava, Helsinki 2003.

Lacouture, Jean: *De Gaulle 2, The Ruler 1945-1970*. Collins&Harvill, Lontoo 1991.
(kääntänyt ranskasta englanniksi Alan Sheridan)

Mansala, Arto: *Kohti kaaoksen pitkää yötä – Kolme kautta Moskovassa*. WSOY, Helsinki 2015.

Malmberg, Mikael af: *Gaullism in the North? Sweden, Finland and the EEC in the 1960s*. Artikkeliteoksessa *Crises and Compromises: The European Project 1963-1969*. Toim. Wilfried Loth. Nomos Verlag, Baden-Baden/Bruylant, Bryssel 2001.

Mark, Chi-Kwan: *China and the World Since 1945: An International History*. Routledge, Lontoo 2012.

Seppinen, Jukka: *Vaaran vuodet? Suomen selviytymisstrategia 1944 – 1950*. Minerva Kustannus, Helsinki - Jyväskylä 2008.

Shapiro, Ian: *Containment: Rebuilding a Strategy against Global Terror*. Princeton University Press, Princeton 2007.

Soikkanen, Timo: *Presidentin ministeriö 1956-1969. Ulkoasiainhallinto ja ulkopolitiikan hoito Kekkonen kaudella*. Ulkoasiainministeriö, Helsinki 2003.

Sowerwine, Charles: *France since 1870: Culture, Society and the Making of the Republic*. Palgrave, Lontoo 2001.

Suomi, Juhani: *Kriisien aika, Urho Kekkonen 1956–1962*. Otava, Helsinki 1992.

Suomi, Juhani: *Presidentti. Urho Kekkonen 1962–1968*. Otava, Helsinki 1994.

Suomi, Juhani: *Umpeutuva latu. Urho Kekkonen 1976-1981*. Otava, Helsinki 2000.

Sutton, Michael: *France and the Construction of Europe, 1944-2007. The Geopolitical Imperative*. Berghahn Books, New York 2007.

Troitiño, David Ramiro: *De Gaulle and the European Communities*. Artikkeliteoksessa *Socio-economic and institutional environment: Harmonisation in the EU countries of Baltic Sea Rim*. Institute for European Studies, Tallinna 2008.

Urho Kekkonen päiväkirjat. 1. 1958-1962. Toim. Juhani Suomi. Otava, Helsinki 2001.

Urho Kekkonen päiväkirjat. 2. 1963-1968. Toim. Juhani Suomi. Otava, Helsinki 2002.

Väisse, Maurice: *Puissance ou l'influence: la France dans le monde depuis 1958*. Fayard, Pariisi 2009.

Vares, Vesa: *Kuninkaan tekijät: Suomalainen monarkia 1917–1919. Myytti ja todellisuus*. WSOY, Porvoo-Helsinki-Juva 1998.

Vares, Vesa: *Suomi lännen silmin*. Artikkeliteoksessa *Suomi muuttuvassa maailmassa*. Toim. Ville Laamanen – Erkkä Railo. Kleio, Porvoo 2010.

V HAASTATTELUT

Tekijän suorittamat:

Lähetystöneuvos Ossi Sunell 18.3.2015, Helsinki. (Muistiinpanot tekijän hallussa).

VI WWW-DOKUMENTIT

Www-sivut

Hyvärinen, Terhi, Kuvaajalegenda Caj Bremerin elämäntyö esillä Ateneumissa. Internetuutinen, 18.2.2010.

<<http://www.mtv.fi/uutiset/kulttuuri/artikkeli/kuvaajalegenda-caj-bremerin-elamantyo-esilla-ateneumissa/2018664>>. [Sivu luettu 9.2.2016]

Paloposki, Jyrki: ” Euroopan maat tunnustavat Suomen itsenäisyyden - vivat, floreat, crescat”. Artikkelin Suomen ulkoasiainministeriön www-sivuilla, 11.1.2008.

<<http://www.formin.finland.fi/public/default.aspx?contentid=107665&contentlan=1&culture=fi-FI>> [Sivu luettu 4.5.2016]

Suonpää, Mika, ”Britannian kansainvälinen asema, ulkopolitiikka ja Euroopan integraatio”. Luennon PowerPoint-esitys 9.10.2015. Turun yliopiston poliittisen historian luentokurssin ”Britannia ja Euroopan integraatio” Moodle-sivut.

<https://moodle.utu.fi/mod/resource/view.php?id=338489>. [sivu luettu 12.1.2016]

”Suomen ja Ranskan väliset suhteet”. Suomen Pariisin-suurlähetystön www-sivut.

<<http://www.finlande.fr/public/default.aspx?nodeid=32230&contentlan=1&culture=fi-FI>> [Sivu luettu 4.5.2016]

Verkkolehdet

Cooperation and Conflict, kesäkuu 1998. Lehden verkkoversio.

<<http://cac.sagepub.com/content/33/2/130.abstract>>

